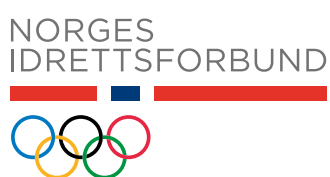

Foto: Marius Krohn Hauglie, NIF

NIH

NORGES IDRETTSHØGSKOLE
Forskningssenter for barne- og ungdomsidrett

KRENKENDE OPPLEVELSER I BARNE- OG UNGDOMSIDRETTE

Kari Fasting, Thomas Mangor Jørgensen, Nina Sølvberg og Siv Gjesdal

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF)
og Norges idrettshøgskole

ISBN: 978-82-502-640-3

Første utgave

Kari Fasting, Thomas Mangor Jørgensen, Nina Sølvberg og Siv Gjesdal:
Krenkende opplevelser i barne- og ungdomsidretten.

Layout: Vigdis Brekkan, NIF

Trykk: Akilles

Foto: NIF

KRENKENDE OPPLEVELSER I BARNE- OG UNGDOMSIDRETTE

Kari Fasting,
Thomas Mangor Jørgensen, Nina Sølvberg og Siv Gjesdal

Norges idrettsforbund og Norges idrettshøgskole

Oslo, 2025

Sammendrag

I denne rapporten settes søkelyset på omfanget av krenkelser i barne- og ungdomsidretten. Vi undersøker følgende spørsmål: Hva var omfanget av psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser? Hvem opplevde dem? Hvem sto bak? Hvor fant krenkelsene sted? Videre ser vi på forskjeller mellom krenkelser i barneidretten (6–12 år) og ungdomsidretten (13–18 år), samt på sammenhengen mellom det å oppleve krenkelser i barne- og ungdomsalderen og senere erfaringer i voksenidretten. Utvalget besto av 1135 nåværende medlemmer i idrettslag (18–30 år) der alle også hadde vært aktive i idretten som barn og/eller ungdom.

Hele 91 % opplevde sin deltagelse i barne- og ungdomsidretten som «veldig bra» eller «bra». Likevel hadde vel halvparten (56 %) av deltakerne opplevd én eller flere former for krenkelser i løpet av barne- og ungdomsidretten. Den vanligste formen var psykiske krenkelser (46 %), mens 29 % hadde opplevd fysiske og 19 % seksuelle krenkelser. Svært få rapporterte om seksuelle overgrep og/eller seksuelt press. Det ble ikke funnet signifikante kjønnsforskjeller når det gjaldt psykiske og fysiske krenkelser, men jenter (29 %) var mer utsatt for seksuelle krenkelser enn gutter (12 %). Mannlig trener/instruktør og jevnaldrende gutter var de som oftest sto bak krenkelsene. På tvers av krenkelsesformer var «trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund» og «konkurranse» de arenaene der flest opplevelser fant sted. Litt over halvparten (53 %) hadde fortalt noen om det de hadde opplevd. Færrest fortalte om fysiske krenkelser (36 %), mens omtrent halvparten fortalte om psykiske og seksuelle krenkelser. Foreldre er den gruppen flest har betrodd seg til. Vanligste årsaker for å ikke fortelle var at «hendelsen ikke var noe å varsle om (87 %), og usikkerhet på om «hendelsen var alvorlig nok» (29 %).

En større andel av deltakerne hadde opplevd krenkelser «kun i ungdomsidretten», sammenlignet med «kun i barneidretten» eller «i både barne- og ungdomsidretten». Totalt sett hadde omtrent én av to opplevd krenkelser i ungdomsidretten, mens rundt én av tre hadde opplevd dette i barneidretten.

Deltakere som hadde vært utsatt i ungdomsidretten – særlig de som hadde opplevd krenkelser i både barne- og ungdomsårene – hadde økt sannsynlighet for også å oppleve krenkelser i voksenidretten, det vil si reviktimisering. Risikoen for reviktimisering var høyest blant dem som tidligere hadde vært utsatt for seksuelle krenkelser, sammenlignet med dem som hadde opplevd psykiske eller fysiske krenkelser.

På bakgrunn av funnene anbefales det å justere innholdet i trenerutdanningen på flere områder. Videre foreslås det å differensiere forebyggingsstrategier for barn og ungdom, med særlig vekt på ungdom, på forebygging av psykiske krenkelser, på ikke-heteroseksuelle utøvere og på gutter og menn.

Summary

This report focuses on the prevalence of violations in children's and youth sports. We examine the following questions: What was the extent of psychological, physical, and sexual violations? Who experienced them? Who committed them? Where did the violations take place? Furthermore, we explore differences between violations in children's sports (ages 6–12) and youth sports (ages 13–18), as well as the relationship between experiences of violations in childhood and adolescence and later experiences as adults in sport. The sample consisted of 1,135 sports club members (ages 18–30) who had all been active in sports as children and/or adolescents.

As many as 91% described their participation in children's and youth sports as "very good" or "good". Nevertheless, more than half (56%) of the participants had experienced one or more forms of violations during their time in children's and youth sports. The most common form was psychological violations (46%), while 29% and 19 % had experienced physical and sexual violations, respectively. Very few reported sexual assault and/or sexual coercion. No significant gender differences were found regarding psychological and physical violations, but girls (29%) were more exposed to sexual violations than boys (12%). Male coaches/instructors and male peers were most frequently identified as the perpetrators. Across all types of violations, "training organized by sports clubs/regional sports organizations/sport federations" and "in connection with competitions" were the arenas where most incidents occurred. A little over half (53%) had told someone about what they had experienced. Physical violations were the least disclosed violations (36%), while about half disclosed psychological and sexual violations. Parents were the group most participants confided in. The main reasons given for not disclosing were that "the incident was not something worth reporting" (87%) and uncertainty about whether "the incident was serious enough" (29%).

A larger proportion of participants had experienced violations "only in youth sports" compared with "only in children's sports" or "in both children's and youth sports." Overall, about one in two had experienced violations in youth sports, while around one in three had experienced this in children's sports.

Participants who had been exposed in youth sports - especially those who had experienced violations in both childhood and adolescence - were more likely to experience violations in adult sports as well, indicative of revictimization. The risk of revictimization was highest among those who had previously been subjected to sexual violations, compared with those who had experienced psychological or physical violations.

Based on these findings, it is recommended that the content of coach education be adjusted in several areas. It is further suggested that prevention strategies be differentiated for children and adolescents, with particular emphasis on adolescents, on preventing psychological violations, on non-heterosexual athletes, and on boys and men.

Innhold

Sammendrag	4
Summary	5
Forord	8
1. Bakgrunn og innledning	10
1.1 NIFs arbeid med forebygging av krenkende adferd i idretten	10
1.2 Definisjoner og Lover.....	11
1.3 Hva vet vi om barn- og ungdoms erfaringer med krenkende opplevelser?.....	13
1.4 Problemstillinger	16
1.5 Rapportens oppbygging.....	16
2. Metode	18
2.1 Utvalg og datainnsamling.....	18
2.2 Spørreskjema.....	18
2.3 Etske betraktninger.....	21
2.4 Analyse.....	21
3. Beskrivelse av deltakerne	24
3.1 Demografiske variabler som ung voksen	24
3.2 Involvering i idretten som barn og ungdom.....	25
4. Forekomst av krenkelser blant barn og unge	27
4.1 Forekomst av psykiske krenkelser	28
4.2 Forekomst av fysiske krenkelser	30
4.3 Forekomst av seksuelle krenkelser	32
4.4 Total forekomst av krenkende opplevelser	36
4.5 Oppsummering – forekomst av krenkende opplevelser	37
5. Hvem er gjerningspersonene?.....	40
5.1 Gjerningspersoner – psykiske krenkelser	40
5.2 Gjerningspersoner – fysiske krenkelser	41
5.3 Gjerningspersoner – seksuelle krenkelser	42
5.4 Krenkende opplevelser totalt – gjerningspersoner.....	44
5.5 Oppsummering – gjerningspersoner	47

6. Hvor oppleves krenkelsene i barne- og ungdomsidretten?	48
6.1 Kontekster hvor psykiske krenkelser skjer.....	49
6.2 Kontekster hvor fysiske krenkelser finner sted	49
6.3 Kontekster hvor seksuelle krenkelser forekommer	50
6.4 Samlet oversikt over hvor krenkelsene skjer	51
6.5 Oppsummering – kontekster hvor krenkelsene oppleves.....	52
7. Formell og uformell rapportering av krenkelsene.....	54
7.1 Omfang av rapportering	54
7.2 Hvem er det som rapporterer?	57
7.3 Hvem er det rapportert til?.....	58
7.4 Hvorfor rapporteres det ikke?	59
7.5 Oppsummering- rapportering	59
8. Reviktimisering	60
8.1 Sammenhengen mellom krenkelser i barne – og ungdomsidretten og i voksenidretten.....	60
8.2 Oppsummering – reviktimisering	61
9. Oppsummering og veien videre.....	62
9.1 Hva var omfanget av psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidretten og hvilke negative hendelser er det mange har opplevd?	62
9.2 Hvem har opplevd krenkelser i barne- og ungdomsidretten, hvem utførte de, og hvor skjedde de?	65
9.3 Hvor mange barn- og unge, og hvem rapporterte/varslet om krenkelser, hva ble det rapportert/varslet om, hvem rapporterte/varslet man til, og hvorfor varslet man ikke?	67
9.4 Er det noen forskjell mellom opplevelser av krenkelser i barneidretten og opplevelser av krenkelser i ungdomsidretten?	68
9.5 Hva er sannsynligheten for reviktimisering?	69
9.6 Veien videre.....	69
9.7 Konklusjon	71
Vedlegg	72
Vedlegg 1.	72
Litteraturliste.....	74
Biografi – forfatterne	80

Forord

I 2022 fikk Kari Fasting tildelt IOC Women and Sport Award for Europa. Med prisen fulgte muligheten til å søke om penger til et prosjekt innenfor ett eller flere av IOCs fokusområder for likestilling. Etter dialog med Norges idrettsforbund (NIF) og Norges idrettshøgskole (NIH) tok Kari Fasting initiativ til å søke om midler til prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten». Søknaden ble innvilget og i etterkant fikk prosjektet også økonomisk støtte fra Olympic Solidarity, i tillegg til ressurser fra NIF og NIH. En takk til begge institusjoner og IOC som har gjort det mulig å gjennomføre prosjektet. Den første rapporten om unge voksnes erfaringer med krenkelser i idretten ble publisert i 2024. Dette er den andre rapporten fra prosjektet og handler om de unge voksnes opplevelser da de var aktive i barne- og ungdomsidretten.

Prosjektgruppen bak denne rapporten har vært ledet av professor emerita Kari Fasting, og har i tillegg bestått av stipendiat Thomas Mangor Jørgensen, forsker Nina Sølvberg og førsteamanuensis Siv Gjesdal, alle fra NIH. Julie Karima Berg har vært vår medarbeider og støttespiller i NIF. En stor takk til henne. Vi hadde ikke kunnet gjennomføre prosjektet uten Julie Karima Bergs innsats og hjelp. En takk også til førsteamanuensis Annett Victoria Stornæs (NIH) som i en periode bidro med klargjøring av dataene som presenteres i denne rapporten.

I starten hadde prosjektet en ressursgruppe som skal takkes for verdifulle innspill i planleggingen og gjennomføringen av datainnsamlingen. Den besto av Cecilie Prebensen og Håvard Øvregård fra NIF, professor Åse Strandbu (NIH), førsteamanuensis Hanne Sogn (NIH), Forsker I - Kari Stefansen (NOVA), Professor Mike Hartill (Edge Hill University, England), Rådgiver verdiarbeid – Maria Karin Dalsbø (Norges gymnastikk- og turnforbund), «Erfaringsstemme» - Førstelektor Tor Solbakken (Høgskolen i Innlandet).

Vi vil også takke alle deltakerne i prosjektet som tok seg tid til å svare på et omfattende spørreskjema.

Det overordnede målet med undersøkelsen var å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser (psykiske, fysiske og seksuelle) i organisert idrett. Vi håper vi har lyktes med dette.

Oslo 16.11.2025

Kari Fasting, prosjektleder
Thomas Mangor Jørgensen
Nina Sølvberg
Siv Gjesdal

A photograph of three children in sports uniforms, looking down. The child in the center is seen from the back, wearing a green shirt. The child on the left is wearing a white shirt with a red headband. The child on the right is wearing a white shirt with an Adidas logo. The background is dark and out of focus.

“

Idrettens barnerettigheter som er basert på FNs barnekonvensjon gjelder for alle barn i norsk idrett.

1. Bakgrunn og innledning

Denne rapporten er den andre fra prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten». Den første rapporten¹ ble publisert i juni 2024 og handlet om unge voksnes (18-30 år) erfaringer med psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering. I denne rapporten rettes fokuset mot omfanget av krenkelser i barne- og ungdomsidretten. Bakteppet for dette er Norges idrettsforbund (NIF) sin nulltoleranse for diskriminering og trakassering i idretten, uavhengig av kjønn, etnisk bakgrunn, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming².

Det overordnede målet med prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten» er følgende å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser i organisert idrett. Svært mange barn og unge er eller har vært aktive i et idrettslag. En undersøkelse³ viser at 74 % er med eller har vært med i et idrettslag etter at de begynte på ungdomsskolen, og at 92 % har vært innom organisert idrett som barn. Dette betyr at funnene fra prosjektet bør være til nytte ikke bare for de som jobber med barn og unge, men også for barn og unge selv.

Kapitlet gir først en kort oversikt over tiltak som har vært iverksatt av NIF når det gjelder forebygging av krenkelser i idretten, herunder idrettens barnerettigheter og retningslinjer for barneidrett og ungdomsidrett. Deretter presenteres relevante definisjoner og lovverk, før vi gir en oversikt over tidligere studier om barn- og ungdoms erfaringer med krenkende opplevelser i idretten. Kapitlet avsluttes med problemstillinger vi ønsker å få svar på gjennom denne rapporten, samt en oversikt over rapportens innhold.

1.1 NIFs arbeid med forebygging av krenkende adferd i idretten

Det har i flere år vært arbeidet med forebygging av mobbing, diskriminering, seksuell trakassering og overgrep i norsk idrett. Det norske kunnskapsgrunnlaget for igangsetting av ulike tiltak har imidlertid vært mangelfullt, og vi håper at resultatene fra denne rapporten skal kunne være til nytte i NIFs videre arbeid med forebygging av krenkelser i idretten.

Når det gjelder NIFs arbeid med forebygging av krenkende adferd i idretten er flere tiltak redegjort for i rapport 1 fra prosjektet. Der omtales blant annet at Idrettsstyret i år 2000, basert på rapporten «Kvinner, Eliteidrett og Seksuell Trakassering i idretten⁴», vedtok de første «retningslinjene mot seksuell trakassering i idretten⁵». Ti år senere ble en revidering av disse retningslinjene vedtatt. I tillegg har det blitt etablert et digitalt varslingssystem for varsling og håndtering av varslinger kalt «MittVarsel». Dette varslingssystemet ble innført i alle særforbund og idrettskretser fra mai 2022 og per dags dato er det omtrent 700 idrettslag som har fått opplæring i bruk av «MittVarsel». Alle medlemmer i norsk idrett kan varsle gjennom MittVarsel, uavhengig av om deres idrettslag har tatt i bruk systemet.

¹ Fasting mfl., 2024

² Norges idrettsforbund, 2010

³ Bakken & Strandbu, 2023

⁴ Fasting & Sundgot-Borgen, 2000

⁵ Norges idrettsforbund, 2000

Når det gjelder barn og unge lanserte NIF i 2018 sammen med Barne- og Likestillings-departementet og Kulturdepartementet kampanjen «Start to Talk» utviklet av Europarådet. Målet med kampanjen er å redusere usikkerhet og frykt blant barn og unge knyttet til trakassering og overgrep. Kurset «Trygg på Trening⁶», ble utviklet i 2021 av Redd Barna i samarbeid med NIF og Nok. Bergen, og skal gjøre idrettsarenaen til et tryggere sted for barn. En følgeevaluering av kurset gjennomført av Forskningscenter for barne- og ungdomsidrett (FOBU) ved Norges idrettshøgskole (NIH) anbefaler at kurset inkluderes som et verktøy i norsk idretts videre arbeid med å sikre barn en trygg idretts-hverdag⁷.

Overordnet skal all aktivitet for barn og unge i Norge følge FNs barnekonvensjon⁸. Konvensjonen tredde i kraft i Norge i 1991 og gir et bredt sett med rettigheter til barn under 18 år, hvorav alle er inntatt i norsk rett gjennom menneskerettsloven. Den har flere bestemmelser om barns rett til beskyttelse mot diskriminering, vold, seksuell utnyttelse og misbruk. NIF vedtok de første retningslinjene for barneidrett i 1976, mens idrettens barnerettigheter som er basert på FNs barnekonvensjon ble vedtatt i 2007 og senere revidert i 2015 og 2019⁹. Idrettens barnerettigheter gjelder for alle barn, og består av 8 rettigheter:

1. Trygghet
2. Vennskap og trivsel
3. Mestring
4. Påvirkning
5. Frihet til å velge
6. Konkurranser for alle
7. På barnas premisser
8. Alle skal få være med på leken

I tillegg til barnerettighetene vedtok Idrettstinget i 1987 «Bestemmelser om Barneidrett». Disse har vært revidert flere ganger, senest i 2019. Bestemmelsene regulerer barns konkurransetilbud og slår fast at idrettslag som organiserer barneidrett skal

oppnevne en person - tillitsvalgt eller ansatt - som er ansvarlig for barneidretten (barneidretts-ansvarlig)¹⁰. Til forskjell fra Barnekonvensjonen (som gjelder alle under 18 år) skiller NIF mellom barneidrett og ungdomsidrett. I barnerettighetene defineres barneidrett som idrettsaktiviteter for barn til og med det året de fyller 12 år. Ungdomsidrett er idrettsaktivitet for ungdom fra det året de fyller 13 år og til og med det året de fyller 19 år. Retningslinjene for ungdomsidrett ble først gang vedtatt av Idrettstinget i 1999 og senere revidert i 2011. I retningslinjene heter det blant annet at «ungdom har rett til et trygt, variert og inkluderende idretts- og konkurransetilbud»¹¹.

1.2 Definisjoner og Lover

Vi har i dette prosjektet valgt å bruke krenkelser som ett overordnet og vidt begrep. Dette er beskrevet i den første rapporten fra prosjektet¹² og vi nevner her hovedpunktene: En krenkelse er en uttalelse eller handling som fornærmer eller sårer noen. Det er en subjektiv opplevelse, men brukes også om å bryte en lov eller regel¹³. Å krenke noen er å ydmyke, fornærme eller såre noen, og med krenkende adferd menes ord eller handlinger som kan innebære for eksempel mobbing, vold, trakassering og diskriminering. Krenkelse kan med andre ord være ett samlebegrep omhandlende alt fra enkeltstående ytringer eller handlinger til gjentatte episoder. Disse handlingene kan være både fysiske, psykiske, verbale, non-verbale og relasjonelle¹⁴. I engelskspråklig litteratur brukes ofte begrepene «violence» og «interpersonal violence» som overordnede begreper. Når vi senere i dette kapitlet refererer til internasjonal forskning, har vi valgt å oversette «violence» med «vold». Samtidig har vi i denne rapporten, når den publiseres på norsk, valgt å bruke begrepet «krenkelser». Dette fordi «krenkelser» også omfatter vold, og fordi mange antakelig ofte vil assosiere vold med kun fysisk vold.

⁶ Trygg på trening, <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/trygg-pa-trening-med-redd-barna/>

⁷ Sogn mfl., 2024

⁸ Barne- og familiedepartementet, 2003, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

⁹ Idrettens barnerettigheter, <https://www.idrettsforbundet.no/tema/barneidrett/idrettens-barnerettigheter/>

¹⁰ Bestemmelser om barneidrett, <https://www.idrettsforbundet.no/tema/barneidrett/bestemmelser-om-barneidrett/>

¹¹ Retningslinjer for ungdomsidrett, <https://www.idrettsforbundet.no/tema/ungdomsidrett/retningslinjer-for-ungdomsidrett/>

¹² Se side 11 og 12 i Fasting mfl., 2024

¹³ Store norske leksikon, <https://snl.no/krenkelse>

¹⁴ Lund, 2022, <https://www.barnehage.no/barnehageloven-mobbing-ua/voksne-som-krenker-barn-i-barnehagen/229027>

De typer handlinger som kartlegges i dette prosjektet er psykiske, fysiske, og seksuelle krenkelser. Vi kartlegger ikke mobbing, men de definisjoner som presenteres nedenfor av psykisk og fysisk vold viser at det er overlapp mellom disse begrepene og mobbing. I den omfattende norske Elevundersøkelsen som gjennomføres hvert år ble mobbing definert som følger i 2023:

*Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Mobbing kan være å kalle en annen stygge ting og erte, holde en annen utenfor, baksnakke eller slå, dytte eller holde fast (s 4)*¹⁵.

Forskjellen mellom mobbing og begrepene trakassering og vold er blant annet knyttet til frekvens. Innebygd i definisjonen av mobbing er at atferden må forekomme flere ganger, ikke kun som et engangstilfelle

Trakassering og vold er som nevnt eksempler på krenkende adferd, og definisjoner av trakassering, seksuell-, psykisk- og fysisk vold ligger til grunn for de spørsmålene vi stiller i denne undersøkelsen. Definisjoner av vold, overgrep, krenkelse og trakassering brukes om hverandre i litteraturen. Begrepet seksuell trakassering brukes vanligvis ikke om barn, men om ungdom og voksne. En mye brukt definisjon av vold er Per Isdals: «Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.»¹⁶ *Din utvei* skriver at «seksuell vold omfatter alle former for seksuelle krenkelser». Dette er identisk med slik begrepet defineres og brukes i rapporten «Vold og overgrep mot barn og unge»¹⁷, hvor seksuell vold brukes som et samlebegrep for seksuelle krenkelser, og omfatter alt fra uønsket beføling til å bli tvunget eller truet til samleie, samt tidlig som at begrepet seksuelle overgrep brukes synonymt med seksuell vold (s 16). Videre skiller forfatterne mellom milde og grove seksuelle

krenkelser. Seksuelle overgrep mot barn defineres av Norsk Helseinformatikk (NHI) som «alle former for seksuelle handlinger, inkludert nettovergrep, med barn under 16 år. Begrepet omfatter dessuten både fysiske og internettrelaterte forhold hvor ungdom dras med på seksuelle handlinger som de ikke er modne for, samtykker til eller forstår»¹⁸. Noen opererer også med digital vold som en egen form for vold, men de fleste synes å inkludere dette som en kontekst hvor de fleste former for vold kan finne sted. I denne undersøkelsen kartlegges erfaringer med seksuelle krenkelser ved å tilpasse et batteri som måler fire ulike dimensjoner av seksuell trakassering (seksuelle krenkelser/seksuell vold), utviklet ved Forsvarets Forskningsinstitutt¹⁹. Batteriet bygger på internasjonal forskning hvor seksuell trakassering ofte inndeles i dimensjonene kjønnsdiskriminering (gender harassment), uønsket seksuell oppmerksomhet (unwanted sexual attention) og seksuell press eller tvang (coersion)²⁰.

Med fysiske krenkelser mener vi «all vold som innebærer fysisk kontakt – spark, slag, lugging, biting, kloring, fastholding, risting, dytting og kvelertak. Innesperring og isolasjon er også former for fysisk vold»²¹. Psykiske krenkelser «er når noen bruker stemme, kroppsspråk og ord på en måte som krenker, skader, truer og kontrollerer andre. Den som utsettes for psykisk vold føler ofte på skyld, skam, frykt, utrygghet, tristhet og mindreverd»²².

Trakassering er forbudt i henhold til norsk lov, og i «Lov om likestilling og forbud mot diskriminering» defineres seksuell trakassering i paragraf 13: «Med seksuell trakassering menes enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom»²³. Stortingsmelding nr. 7, 2024-2025 om seksuell trakassering, har en bred tilnærming til begrepet og presiserer at også seksualisert sjargong og trakassering som skjer på grunn av kjønn eller seksuell orientering er seksuell trakassering, og at alt fra fysiske og verbale til ikke-verbale ytringer

¹⁵ Wendelborg, 2024

¹⁶ Isdal, 2000

¹⁷ Frøyland mfl., 2023

¹⁸ Seksuelle overgrep mot barn, <https://nhi.no/familie/barn/seksuelle-overgrep-mot-barn>

¹⁹ Fasting & Køber, 2019

²⁰ Fitzgerald mfl., 1995

²¹ Ulike former for vold, <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/ulike-former-for-vold/>

²² Ulike former for vold, <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/ulike-former-for-vold/>

²³ Likestillings- og diskrimineringsloven, https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2

og handlinger kan være seksuell trakassering²⁴. Videre presiseres det i meldingen at et hovedmål med forbudet mot seksuell trakassering er «å beskytte mot den mindre grove, men like fullt plagsomme uønskede seksuelle oppmerksomheten» (s 16).

Straffeloven skiller mellom tre hovedkategorier av seksuelle krenkelser: «seksuell omgang», «seksuell handling» og «seksuelt krenkende atferd». All seksuell kontakt med barn under 16 år er forbudt etter norsk lov. Straffeloven skiller også på om den som utsettes for seksuelle overgrep er mellom 14 og 16 år eller under 14 år. Straffeloven har i tillegg en paragraf (§ 295) som kan være relevant for idretten som heter «Misbruk av overmaktsforhold og lignede» og nevner blant annet «misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold». I norsk lov er definisjonen av seksuell trakassering (Likestillings og diskrimineringsloven) delvis overlappende med visse former for seksuelle krenkelser omtalt i flere paragrafer i straffeloven²⁵. Dette presiseres også i Stortingsmelding nr. 7 (2024-2025) som påpeker at Likestillings- og diskrimineringslovens definisjon av seksuell trakassering omfatter situasjoner med et vidt spenn i alvorlighetsgrad, og at grove seksuelle overgrep som voldtekt og voldtektsforsøk omfattes av den juridiske definisjonen.

1.3 Hva vet vi om barn- og ungdoms erfaringer med krenkende opplevelser?

Det finnes ingen større og systematiske omfangsundersøkelser som omfatter barn og unges opplevelser med krenkelser i norsk idrett. Vi presenterer derfor først noen tall om omfanget blant ungdom generelt. Dette kan være av betydning for å forstå og forklare våre egne funn. Den mest omfattende norske undersøkelsen av ungdoms erfaringer med vold og seksuelle overgrep i oppveksten er en nasjonal representativ tverrsnittsundersøkelse av ungdom i alderen 12-16 år som ble publisert i 2019²⁶. Undersøkelsen kartla fysisk og psykisk vold, omsorgssvikt samt

seksuelle overgrep og krenkelser. Resultatene viste at omkring 1 av 20 hadde opplevd alvorlig og 1 av 5 mindre alvorlig fysisk vold fra foreldre i oppveksten. Det var ingen forskjell mellom gutter og jenter i opplevelsen av fysisk vold. Når det gjelder psykisk vold hadde omtrent like mange (1 av 5) opplevd dette, men for denne formen for vold var det noen flere jenter enn gutter.

Seksuelle krenkelser og overgrep fra jevnaldrende hadde blitt opplevd av 22 %. Flere jenter (28 %) enn gutter (16 %) hadde opplevd seksuelle krenkelser fra jevnaldrende. Kun 2 % var blitt politianmeldt, men ca. 70 % hadde fortalt om overgrepet til noen. Funnene viste dessuten at gjerningspersonen oftest var en gutt (62 %). De fleste som hadde vært utsatt for vold eller overgrep, hadde ofte opplevd flere former for vold og overgrep. Særlig gjaldt dette for jenter. Faktisk var det slik at over halvparten av de som hadde vært utsatt for fysisk vold også hadde opplevd psykisk vold.

Ung Vold studien er en landsrepresentativ undersøkelse om utsatthet for vold og overgrep gjennomført i 2007, 2015 og 2023 med elever fra videregående skole. Når det gjelder fysisk og psykisk vold er det vold opplevd fra foreldre som kartlegges. Total sett hadde 7 % og 15 % av elevene vært utsatt for henholdsvis mildere og grov fysisk vold fra foreldrene gjennom oppveksten. Omfanget av psykiske krenkelser fra foreldrene var noe høyere på 19 %. Tallene for seksuell vold var høyest, hvor 26 % oppga minst en erfaring med seksuell vold gjennom livet – noe som ikke var begrenset til å kun gjelde vold fra foreldre. Blant elever før fylte 13 år var prosentandelen åtte, mens den var 20 % etter fylte 13 år. Jenter var oftere enn gutter utsatt for seksuell vold, og ungdom med en annen seksuell orientering var oftere utsatt enn heterofile. Videre viste det seg at 80 % hadde opplevd dette fra jevnaldrende. Omfanget av seksuell vold hadde også økt markant for begge kjønn fra 2015 til 2023.²⁷

²⁴ Det kongelige kultur- og Likestillingsdepartementet, 2024, Meld.St.7, 2024-2025

²⁵ Jardim mfl., 2022

²⁶ Hafstad & Augusti, 2019

²⁷ Frøyland mfl., 2023

Begge omfangsundersøkelsene som er nevnt ovenfor omfatter ungdom. Rapporten Ung i Oslo fra 2023 omfatter elever på 5-7 trinn i skolen, det vil si barn i aldersgruppen 10 til 12 år²⁸. Rapporten viste at det store flertallet av disse barna var fornøyd med livet sitt. Samtidig svarte 13 % at de ble mobbet regelmessig, hvilket markerte en øking fra 2021. I tillegg oppga én av tre at de hadde opplevd negative hendelser på mobil eller nett den siste måneden. Begge disse forholdene ble opplevd av flere jenter enn gutter. Elevundersøkelsen fra 2023²⁹, som omfatter elever fra 5. trinn opp til videregående skole, viser at 10 % av elevene har blitt mobbet av medelever, digitalt mobbet av noen på skolen eller mobbet av voksne på skolen. Her har det også vært en markant øking de siste årene. Det er imidlertid liten kunnskap om omfanget av mobbing i en idrettskontekst og generelt sett hva barn og unge opplever i idretten av krenkelser.

Det vi derimot vet er at det med jevne mellomrom dukker opp artikler i media som skildrer seksuelle overgrep i idretten. For eksempel gransket VG på høsten 2020 ulike dommer om seksuelle overgrep i idretten de siste 15 årene. Avisen hadde fått innsyn i dommer som omhandlet følgende forhold:

- Seksuell omgang med barn under 14 år
- Seksuell omgang med barn under 16 år
- Seksuelt krenkende atferd mot barn under 16 år
- Seksuell handling med noen som ikke har samtykket til det
- Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke
- Seksuell omgang ved misbruk av stilling eller tillitsforhold
- Seksuell omgang uten samtykke
- Voldtekt

De fleste var under 18 år, og det yngste offeret var bare seks år. Det var omtrent like mange jenter som gutter i dette materialet. Type overgrep var veldig forskjellig, men inkluderte blant annet voldtekter, beføling og seksualiserte bilder³⁰.

Vi har kun funnet et par enkeltstudier om krenkelser i idretten i Norge, hvor begge to gjelder ungdom. I undersøkelsen Ung i Oslo 2021 fikk idrettsaktive ungdommer i ungdomsskolen og videregående skole ($n = 2\,283$) spørsmål om fire ulike former for negative opplevelser i idretten sist år: 1) truet, mobbet eller frosset ut (10 %), 2) utsatt for negative seksuelle kommentarer (10 %), 3) befølt på en seksuell måte mot sin vilje (4 %), og 4) en annen form for seksuelle overgrep i løpet av det siste året (3 %). Samlet sett hadde ca. 14 % av guttene og 16 % av jentene opplevd minst én type krenkelse³¹. Hendelsene ble hyppigst rapportert å komme fra «andre», etterfulgt av annen ungdom i idrettslaget og deretter trenere eller andre voksne i idrettslaget.

En annen undersøkelse ($n = 919$) gjennomført på norske toppidrettsgymnas, kartla også forekomst av seksuell trakassering og overgrep siste 12 måneder, og fant at den totale forekomsten blant eliteidrettsutøvere og ikke-elite idrettsutøvere var henholdsvis 32 % og 47 %, og at forekomsten blant jenter var høyere enn blant gutter. Nesten alle (83 %) hadde opplevd dette fra jevnaldrende, kun 20 % fra trener/ledere/helsepersonell, og 56 % fra andre³². Blant de som hadde opplevd seksuell trakassering eller overgrep i løpet av livet var det kun 20 % som hadde fortalt om det til noen, og kun to som hadde levert inn formelt varsel på skolen³³. Begge disse norske undersøkelsene handler om seksuelle krenkelser og tar ikke for seg hverken fysiske og/eller psykiske krenkelser.

Vi har mer kunnskap om omfanget av krenkelser i barne- og ungdomsidretten i andre land. Mange av disse er retrospektive, hvilket innebærer at man spør personer over 18 år om deres opplevelser i idretten før de var henholdsvis 16³⁴ eller 18 år gamle³⁵. Vi har ikke funnet noen undersøkelser som skiller mellom barne- og ungdomsidretten, slik vi gjør i denne rapporten. Vi har heller ikke funnet noen studier som bare omfatter barn, men et par som kun omfatter ungdom. Dette gjelder en

²⁸ Enstad og Bakken, 2023

²⁹ Wendelborg, 2024

³⁰ Folkvord mfl., 2020: <https://www.vg.no/spesial/2020/idrettsovergrepene/>

³¹ Strandbu mfl., 2023

³² Sølberg et al., 2022

³³ Sølberg et al., 2023

³⁴ Alexander et al., 2011

³⁵ Vertommen et al., 2016, 2022; Ohlert et al., 2018, 2021; Pankowiak et al., 2023; Hartill et al., 2021

studie fra Canada blant 14- til 17-åringer³⁶, samt en studie fra Belgia blant 13- til 21-åringer³⁷. Både jenter og gutter var inkludert i disse studiene, som viste at omfanget av krenkelser varierte. Dette kan delvis skyldes ulikheter i utvalg og analysemetoder i disse studiene. Funnene viste jevnt over at det var større omfang av psykisk vold sammenlignet med fysisk og/eller seksuell vold. Videre viste de at gjerningspersonen ofte var en gutt eller mann, i tillegg til at jevnaldrende kamerater oftere enn trenere var de som utøvde volden.

En av de første studiene om vold blant barn og unge i idretten er fra Belgia og Nederland og omfattet 4 043 voksne i alderen 18-50 år³⁸. Personene ble spurt om erfaringer med negative opplevelser i idretten før fylte 18 år og viste at 38 % hadde opplevd psykisk vold, 11 % fysisk og 14 % seksuell vold. Etniske minoriteter, lesbiske/homofile/biseksuelle og funksjonshemmede utøvere hadde opplevd mer enn barn uten minoritetsbakgrunn, heteroseksuelle og funksjonsfriske. En annen studie blant voksne i Australia omfattet 886 utøvere med en gjennomsnittsalder på 42 år. Omtrent 82 % av disse hadde opplevd vold (krenkelse) i idretten som barn, altså når de var under 18 år. Prosentene for psykisk vold var 76 %, for fysisk vold 66 % og for seksuell vold 38 %. Alder, seksuell orientering, funksjonsnedsettelse og timer brukt på idrett i barneidretten var alle assosiert med barndomserfaringer med vold i idretten³⁹.

Den største undersøkelsen om ulike krenkelser blant barn og unge i idretten er en komparativ undersøkelse i seks land som omfattet 10 302 voksne (18-30 år) som hadde deltatt i organisert idrett før de var 18 år⁴⁰. Det var like mange kvinner som menn i denne undersøkelsen, og deltakerne ble spurt om negative opplevelser i idretten før de fylte 18 år. Her ble det kartlagt psykisk, fysisk og seksuell vold (med og uten fysisk kontakt), i tillegg til omsorgssvikt. Resultatene viste at omfanget av psykisk vold var 65 %, fysisk vold 44 %, seksuell vold uten kontakt 37 % og seksuell vold med

kontakt 20 %. Omfanget av de ulike formene for vold varierte noe mellom landene. Blant barn og unge i Tyskland og Belgia (Flanders) var omfanget av psykisk vold henholdsvis 71 % (høyest) og 59 % (lavest). Tilsvarende tall for fysisk vold ble funnet i Belgia (Wallonia/Brussels) (52 %) og Østerrike (32 %). Prosentene for omfanget av seksuell vold uten fysisk kontakt var 41 % i Belgia (Wallonia/Brussels) og 30 % i UK. Tilsvarende tall for seksuell vold med fysisk kontakt var 26 % i Tyskland og 16 % i Østerrike. Et meget overraskende funn var at for alle typer av vold hadde gutter i alle land opplevd mer enn jenter.

Undersøkelsene blant ungdom fra Canada⁴¹ og Belgia⁴² brukte samme måleinstrument (VTAQ: Violence Towards Athletes Questionnaire) og kartla omfanget av psykisk-, fysisk- og seksuell vold, samt omsorgssvikt. Utvalget i den kanadiske studien besto av 763 jenter og 292 gutter med en gjennomsnittsalder på 15,3 år. Resultatene viste at 79 % hadde opplevd psykisk vold, 40 % fysisk vold, 28 % seksuell vold, og 36 % omsorgssvikt. Sjansen for å oppleve psykisk vold var høyest blant de eldste og blant jenter. For fysisk vold var omfanget også størst i de eldste aldersgruppene og blant gutter og ungdom med en ikke-heteroseksuell seksuell orientering. Den siste gruppen hadde også høyere forekomst av seksuell vold enn heteroseksuelle. Undersøkelsen blant ungdom i Belgia omfattet 256 jenter og 507 gutter med en gjennomsnittsalder på 15,9 år. I denne undersøkelsen ble psykisk vold og omsorgssvikt slått sammen, og 79 % hadde opplevd dette. De tilsvarende prosentene for fysisk og seksuell vold var 54 % og 27 %. Gutter hadde opplevd mer fysisk vold enn jenter, mens jenter hadde opplevd mer seksuell vold enn gutter. Andelen som hadde opplevd vold fra jevnaldrende utøvere var den samme som for trenere (70 %).

Denne oversikten viser at vi har svært lite kunnskap om barn- og unges opplevelser av og erfaringer med krenkelser i norsk idrett. Dette gjelder særlig for psykiske og fysiske krenkelser.

³⁶ Parent & Vaillancourt-Morel, 2021

³⁷ Vertommen et al., 2022

³⁸ Vertommen et al., 2016

³⁹ Pankowiak et al., 2023

⁴⁰ Hartill et al., 2023

⁴¹ Parent & Vaillancourt-Morel, 2021

⁴² Vertommen et al., 2022

Vi har lite kunnskap hvor krenkelsene skjer, og hvem som utøver de. Vi vet heller ikke noe om eventuelle likheter og forskjeller mellom barn og ungdom, om hvor mange og hvem som rapporterer, samt hvorfor man rapporterer. Som vist over er det flere undersøkelser om vold i barne- og ungdomsidretten fra andre land. Disse viser dessuten at det kan være store ulikheter i omfanget mellom land, noe som er med å forsterke behovet for en norsk kartlegging.

1.4 Problemstillinger

Basert på formålet med undersøkelsen og tidligere forskning vil undersøkelsen kunne gi svar på følgende spørsmål:

1. Hva var omfanget av psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidretten og hvilke negative hendelser er det mange har opplevd?
2. Hvem har opplevd krenkelser i barne- og ungdomsidretten, hvem utførte de, og hvor skjedde de?
3. Hvor mange barn- og unge, og hvem rapporterte/varslet om krenkelser, hva ble rapportert/varslet om, hvem rapporterte/varslet man til, og hvorfor varslet man ikke?
4. Er det noen forskjell mellom opplevelser av krenkelser i barneidretten og opplevelser av krenkelser i ungdomsidretten?
5. Er det noen sammenheng mellom opplevelser av krenkelser i barne- og ungdomsalderen og senere erfaringer i voksenidretten?

1.5 Rapportens oppbygging

Etter denne innledningen følger et kapittel hvor vi redegjør for metodene og analysene vi har gjennomført, og som ligger til grunn for resultatene (kapittel 2). Deretter følger seks resultatkapitler: ett om beskrivelse av deltakerne (kapittel 3), ett om forekomst av krenkelser hos barn og unge (kapittel 4), ett om gjerningspersoner (kapittel 5), ett om hvor hendelsene finner sted (kapittel 6), ett om rapportering/varsling (kapittel 7), og ett om reviktimisering (kapittel 8). Kapittel 4-6 besvarer problemstilling 1 og 2. Kapittel 7 besvarer problemstilling 3, og kapittel 8 problemstilling 5. Problemstilling 4 om eventuelle likheter og forskjeller mellom barne- og ungdomsidretten belyses i de fleste resultatkapitlene. I siste kapittel (kapittel 9) oppsummerer vi hovedfunn, og drøfter disse i forhold til andre studier i og utenfor idretten. Kapittel 9 avsluttes med forslag til satsingsområder for forebyggende tiltak samt forslag til videre forskning.

“

Det overordnede målet med undersøkelsen er å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser i organisert idrett.

2. Metode

2.1 Utvalg og datainnsamling

Som nevnt omfatter undersøkelsen personer i alderen 18-30 år som i 2023 var registrert som medlem av et idrettslag tilknyttet NIF. Metode for datainnsamling var et nettbasert spørreskjema. Utvalget, datainnsamlingen, og deltakernes opplevelser av krenkende adferd sist år er redegjort for i den første rapporten⁴³. I denne rapporten ser vi nærmere på hva disse medlemmene opplevde av krenkende adferd i barne- og ungdomsidretten. Dette forutsetter at personene i det opprinnelige utvalget var medlem og aktive allerede som barn/ungdom. Vi spurte derfor alle om hvor gamle de var når de første gang ble aktivt medlem av et idrettslag⁴⁴. I alt var det 44 personer som ble medlem etter at de hadde fylt 19 år, og disse er følgelig utelatt fra de videre analyser. I tillegg var det fire personer som ikke besvarte dette spørsmålet, åtte personer som oppga «annet» som kjønn, samt 70 personer som ikke svarte på alle spørsmålene om krenkende opplevelser i barne- og ungdomsidretten. Dette innebærer at utvalget som analysene i denne rapporten omfatter er 1135 personer.

2.2 Spørreskjema

Vi har i den første rapporten redegjort for utviklingen av, og innholdet i, spørreskjemaet. Skjemaet var inndelt i følgende fire bolker: 1) demografiske variabler 2) involvering og engasjement i idretten sist år og i barne- og ungdomsidretten 3) kartlegging av krenkende opplevelser i barne- og ungdomsidretten 4) oppfølgingsspørsmål til dem som hadde opplevd krenkende adferd i barne- og/eller ungdomsidretten.

Fokuset i denne rapporten er involvering og engasjement i barne- og ungdomsidretten, opplevelse av barne- og ungdomsidretten generelt, samt kartlegging av krenkende atferd (psykisk, fysisk og seksuell) i barne- og/ ungdomsidretten. Oppfølgingsspørsmålene til dem som hadde opplevd krenkende adferd i barne- og/ ungdomsidretten var: hvem utførte handlingen, konteksten hvor den skjedde og aspekter relatert til rapportering/varsling.

2.2.1 Kartlegging av krenkende opplevelser i barne- og/eller ungdomsidretten

Vi har i rapport 1⁴⁵ redegjort for de spørsmålene vi brukte for å måle psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser. For å holde spørreskjemaet kort ble psykiske og fysiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten målt med noen færre spørsmål enn i den delen som handlet om voksne. For psykiske krenkelser utelot vi fire spørsmål, beholdt seks av de samme spørsmålene som for unge voksne, og la til to nye: «... å bli kritisert for din kroppsform, vekt, klær eller ditt utseende» og «... at noen overtalte deg til å delta i innvielsesseremonier» (tabell 2.1). For fysiske krenkelser utelot vi seks spørsmål og beholdt fire. Men ett av spørsmålene vi beholdt ble delt i to, slik at vi fikk ett spørsmål om 'tvunget til doping' og ett om 'tvunget til å gå ned i vekt' (tabell 2.2). Bortsett fra språklige endringer er spørsmålene som kartlegger seksuelle krenkelser/ trakassering i barne- og ungdomsidretten de samme som i rapport 1. Vi la til ett spørsmål om blotting, men dette falt ut i videre analyser (Confirmatory factor analysis (CFA)).

For alle tre former for krenkelser foretok vi en rekke statistiske analyser. Disse er beskrevet og forklart i avsnitt 2.4 og i vedlegg 1.

⁴³ Fasting mfl., 2024

⁴⁴ Aktivt medlem ble i skjemaet definert slik: «Aktivt medlem innebærer å ha deltatt på trening og/eller i konkurranse.»

⁴⁵ Fasting et al., 2024, s17-19

Den delen av spørreskjemaet som omfattet krenkende opplevelser i barne- og/eller ungdomsidretten ble innledet som følger: «De neste spørsmålene handler om din erfaring fra barne- og ungdomsidretten (før fylte 18 år)». Hvert spørsmål ble innledet med «Opplevde du i barneidretten og/eller ungdomsidretten (før fylte 18 år) at noen i idretten». Svaralternativene på alle spørsmålene var: 1) Nei, aldri, 2) Ja, i barneidretten (6-12 år), 3) Ja, i ungdomsidretten (13-18 år), 4) Ja, i både barne- og ungdomsidretten.

Tabell 2.1. Spørsmål som måler psykiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten

1	... å bli skjelt ut for ikke å ha prestert godt nok, kommet for sent, droppet trening, glemt utstyr o.l.?
2	... å bli utsatt for plagsom erting eller ubehagelig fleiping?
3	... at dine prestasjoner på trening og i konkurranser ble latterliggjort?
4	... å bli skreket og ropt til på en måte som du oppfattet negativt og/eller truende?
5	... å bli kalt nedverdiggende navn som dum, teit, korka, treig og lignende?
6	... å bli ydmyket slik at du ble flau og følte deg mindreverdig?
7	... å bli kritisert for din kroppsform, vekt, klær og/eller ditt utseende?
8	... at noen overtalte eller tvang deg til å delta i innvielsesseremonier (f.eks. i forbindelse med å bli tatt opp på laget) hvor formålet var å ydmyke og nedverdige deg og/eller andre?

Tabell 2.2. Spørsmål som måler fysiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten

1	... å bli fysisk angrepet, f.eks. ristet/dyttet, slått, sparket, lagt i bakken, tatt kvelertak på, fikk en gjenstand kastet etter deg o.lign. (på en annen måte enn det som er godkjente handlinger innenfor den aktuelle idrettens regelverk, for eksempel innen kampsport)?
2	... å bli tvunget til å utføre ekstra trening/mange øvelser som straff, f.eks. ekstra situps, eller løpe lengre enn de andre på trening?
3	... å bli tvunget eller overtalt til å fortsette å trene når du var skadet eller helt utkjørt/utslitt?
4	... å bli overtalt eller tvunget til å ta stoffer/doping for å f.eks. gå ned/opp i vekt, få økt muskelmasse, forbedre prestasjon, stoppe eller utsette menstruasjonen?
5	... at noen overtalte eller tvang deg til å gå ned i vekt/endre på kroppen for å forbedre prestasjon?

Tabell 2.3. Spørsmålsbatteri som måler ulike dimensjoner av seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidretten

Kjønnsstrakassering	
1	... støtende eller ubehagelige kommentarer om ditt kjønn, for eksempel at gutter/jenter ikke passer til å drive med visse typer idretter eller yrker eller gjøre visse oppgaver?
2	... noen fortalte seksuelle vitser eller historier som du ble opprørt over eller opplevde som støtende eller ubehagelig
3	... å bli behandlet dårlig, ignorert, eller fornærmet på grunn av ditt kjønn?
4	... at noen hadde en nedlatende oppførsel eller kom med nedverdiggende kommentarer/ ubehagelige kommentarer/slengbemerkinger til deg på grunn av ditt kjønn?
Uønsket seksuell oppmerksomhet	
5	... seksuelt ladet stirring eller blick som du ble opprørt over eller opplevde støtende eller ubehagelig?
6	... at noen forsøkte å etablere et romantisk eller seksuelt forhold til deg, til tross for at du hadde avvist dette?
7	... å få kommentarer eller slengbemerkinger om ditt utseende eller kropp og som du ble opprørt over eller opplevde som støtende eller ubehagelig?
8	... å få plagsomme eller påtrengende invitasjoner om date, middager eller lignende, til tross for at du hadde sagt nei til dette?
9	... å få uønskede seksuelle hentydninger (blick, slengbemerkinger, fleip og erting) om din kropp, dine klær, ditt privatliv, din seksuelle orientering eller lignende?
10	... at noen tok eller delte seksuelt ladede bilder/video av deg som du ble opprørt over eller opplevde støtende eller ubehagelig?
11	... uønsket fysisk kontakt som du ble opprørt over eller opplevde støtende eller ubehagelig, for eksempel klåing, tafsing, klapping, klemming eller kyssing mot din vilje?
Seksuell press	
12	... uønskede forespørsler om seksuelle tjenester med løfte eller hentydning om belønning, for eksempel løfte om å bli tatt ut på laget, bedre treningsforhold eller lignende?
13	... at noen behandlet deg dårlig fordi du ikke ville ha sex, for eksempel ved å utelukke/ ekskludere deg fra laget, gi deg dårligere treningsforhold eller lignende?
14	... at noen benyttet seg av sin posisjon for å presse deg til uønsket seksuell aktivitet?
Seksuelle overgrep	
15	... at noen hadde sex/samleie med deg uten ditt samtykke?
16	... å bli tvunget til seksuelle handlinger?

2.3 Etske betraktninger

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress sin rapport «Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten» viser at konsekvensene av slike erfaringer kan være psykiske og somatiske helseplager, nedsatt livskvalitet, søvnvansker og økt skolefravær.⁴⁶ Det er derfor ikke helt uproblematisk å spørre personer om slike opplevelser, da dette kan føre til at traumatiske situasjoner som er forsøkt glemt eller fortrent kommer frem igjen. Dette er bakgrunnen for at vi to steder i spørreskjema oppga telefonnummer og adresse til følgende nettsider: Hjelpetelefonen for seksuelt misbrukte, DIXI ressurscenter, Din utvei, samt idrettsforbundets nettside med råd og tips til hjelpetelefoner og rådgivertjenester. Disse var forespurt på forhånd, og orientert om når data-innsamlingen skulle foregå. Undersøkelsen ble godkjent av NIHs etiske komite i mai og av SIKT i juli 2023 etter en DPIA (Data Protection Impact Assessment) vurdering. I denne rapporten presenterer vi resultater hvor vi ber deltakerne huske tilbake til da de var barn og/eller ungdom⁴⁷. Alternativet når man skal fremskaffe kunnskap om barns opplevelser av krenkende adferd er å spørre barn direkte, noe som regnes som etisk problematisk.

2.4 Analyse

For å kartlegge de ulike formene for krenkende opplevelser gjennomførte vi en serie faktoranalyser for å undersøke om den forventede strukturen var til stede i materialet. Dette innebar å vurdere i hvilken grad de enkelte spørsmålene samlet sett målte de ulike faktorene vi ønsket å undersøke, nemlig psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuelle krenkelser. På bakgrunn av en forhåndsdefinert antakelse om faktorstrukturen, vurderte vi at bruk av bekreftende faktoranalyse (CFA) var mest hensiktsmessig. Analysene ble gjennomført ved hjelp av programvaren Mplus (se Vedlegg 1 for detaljer). Resultatene indikerte at psykiske krenkelser ble best representert

ved åtte spørsmål, fysiske krenkelser ved fem spørsmål, mens seksuelle krenkelser ble målt med 16 spørsmål.

2.4.1 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet, eller pålitelighet, refererer til graden av samsvar mellom de registrerte svarene for hver form for krenkelse. For å vurdere den indre konsistensen for alle spørsmålene knyttet til én type krenkelse benyttet vi kompositt reliabilitet, representert ved Raykov's Rho. Verdier på 0,7 eller høyere vurderes som akseptable⁴⁸, og våre analyser viste at alle de tre formene for krenkende atferd, der det var mulig å beregne reliabilitet, oppnådde akseptable verdier. For mer detaljerte resultater, se Vedlegg 1.

Validitet refererer til hvorvidt måleinstrumentene faktisk måler det de er ment å måle. Dette kan være vanskeligere å teste direkte, da det ikke finnes enkle statistiske mål for validitet. I denne studien vurderte vi validiteten ved hjelp av 'face validity', som innebærer en kvalitativ vurdering av hvorvidt spørsmålene i de tre batteriene er relevante og dekkende for de underliggende fenomenene vi ønsket å måle. Vi mener at måleinstrumentene har god 'face validity', da skalaene inneholder spørsmål som vurderes som relevante for fenomenene, og er basert på et solid kunnskapsgrunnlag fra tidligere forskning⁴⁹. På denne måten sikres at skalaene er godt forankret i eksisterende faglitteratur og teori.

Resultatene i denne rapporten er basert på retrospektive data. En av utfordringene knyttet til dette er at man kan ha 'selektiv hukommelse', dvs. at ikke alle aspekter ved en hendelse huskes. Minner kan også påvirkes av senere erfaringer og følelser, og kan være ufullstendige⁵⁰, noe som kan svekke både reliabiliteten og validiteten. Slik sett er det en fordel at deltakerne er relativt unge (18-30 år) sammenliknet med om de hadde vært mye eldre.

⁴⁶ Hafstad & Augusti, 2019

⁴⁷ Rubin & Schulkind, 1997

⁴⁸ Raykov, 2009

⁴⁹ Ubisch m.fl., 2023; Vertommen et al., 2016; Parent et al., 2019; Hartill et al., 2021; Kerr et al., 2019. I et prosjekt blant 14-17 åringer i Canada ble innholdsvaliditet testet av eksperter i forbindelse med utviklingen av instrumentet Violence Towards Athletes Questionnaire (VTAQ). Videre ble kriterievaliditet og begrepsvaliditet testet i en oversettelse av samme skala i en undersøkelse i Belgia. Dette ble gjort ved å sammenlikne resultatene på VTAQ med andre validerte spørreskjemaer som målte mental helse og livskvalitet (Parent et al., 2019; Vertommen et al., 2022)

⁵⁰ Rubin, 1996; Goodman et al., 2010; Bradburn et al., 1987

2.4.2 Skåring av spørsmålene om krenkende opplevelser

Resultatene om krenkende opplevelser i barne- og ungdomsidretten presenteres i form av procenter på batteri- eller skalanivå. For hver enkelt form for krenkelse og for hver dimensjon innenfor seksuelle krenkelser oppgis en prosent for forekomst, som omfatter alle som har oppgitt ett av svaralternativene 2 (barneidretten), 3 (ungdomsidretten), eller 4 (både barne- og ungdomsidretten). Tilsvarende er gjort for total forekomst av krenkelser som innebærer at alle som har svart 2, 3 eller 4 på minst ett av spørsmålene om psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser registreres som å ha opplevd en krenkelse.

2.4.3 Statistiske analyser

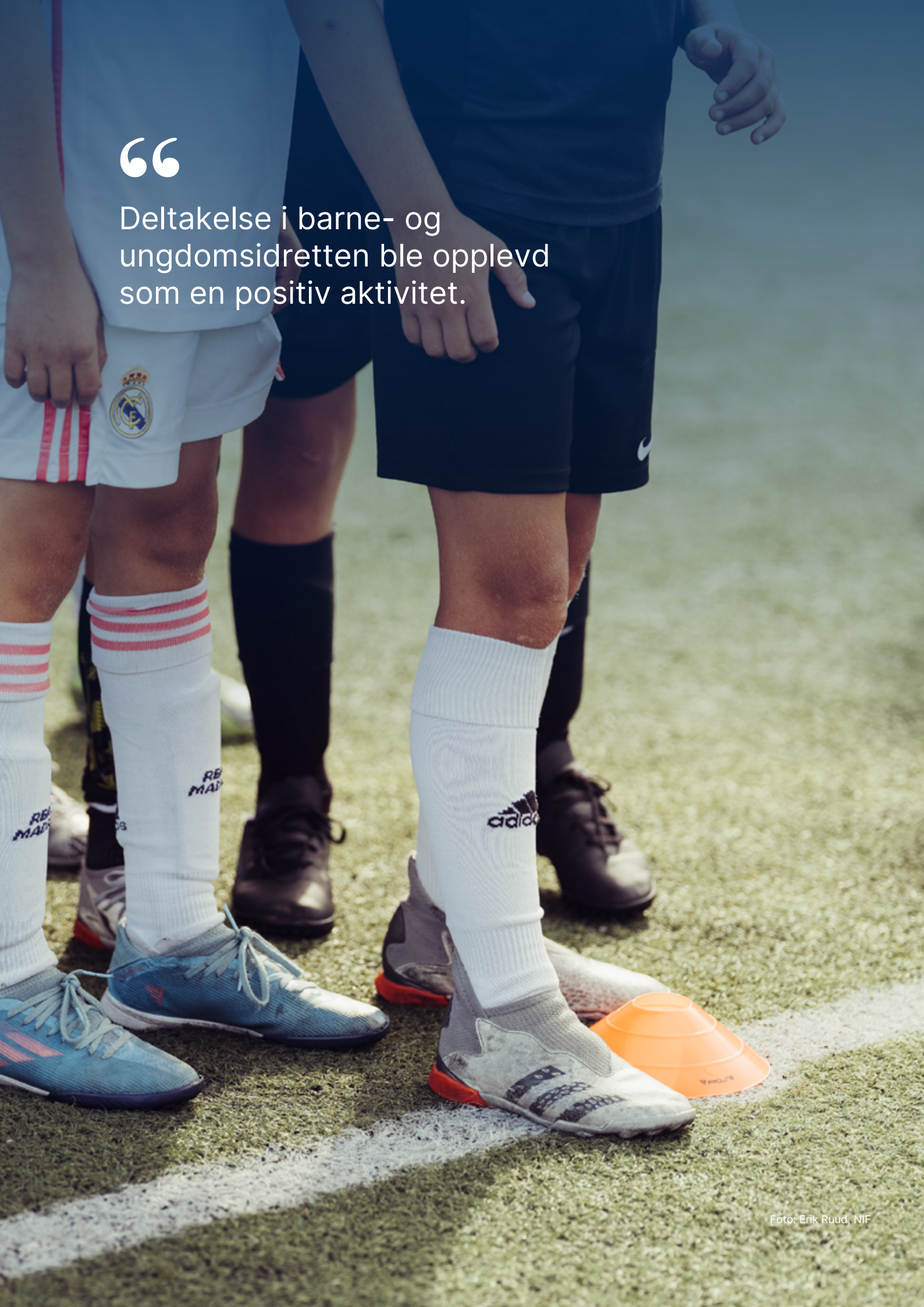
I rapporten presenteres resultatene i form av frekvens- og krystabeller. Fisher's exact test ble brukt for krystabeller med 2×2 kategorier med liten n ($n < 10$), mens Pearson kji-kvadrattest ble brukt for krystabeller med større n og flere kategorier. Videre har vi gjennomført to-proporsjoners z-tester for å sammenligne to grupper og se om det er en reell forskjell i andeler (prosent), eller om forskjellene skyldes tilfeldigheter. I disse testene blir det tatt hensyn til gruppenes utvalgsstørrelser. For å undersøke sammenhengen mellom krenkende opplevelser i barne- og ungdomsidretten og tilsvarende erfaringer i voksenidretten, gjennomførte vi logistiske regresjonsanalyser. Signifikansnivået i analysene ble satt til $p < .05$. Alle analyser ble utført i statistikkprogrammet SPSS versjon 28. Resultatene presenteres i form av tabeller og figurer. I tolking av resultatene er det viktig å være oppmerksom på at lavt antall deltakere i enkelte grupper kan bidra til økt usikkerhet rundt signifikansnivået og redusere påliteligheten til konklusjonene.

2.4.4 Representativitet og vekting

I dette prosjektet hadde vi mulighet til å sammenlikne kjønnsfordelingen blant de som svarte på undersøkelsen (utvalget) med kjønnsfordelingen til alle medlemmene i et idrettslag i Norge i denne aldersgruppen (populasjonen). For nærmere beskrivelse av dette vises til rapport nr. 1 side 26⁵¹. Som vist i forrige kapittel kan kjønn være en risikofaktor for ulike former for krenkelser⁵². Vi fant at kvinner var overrepresentert og menn underrepresentert i vårt materiale. Dette gjelder følgelig også utvalget som analyseres i denne rapporten. Det faktum at det var 118 færre personer i utvalget når deltakerne var barn/ungdom kartlegges endret ikke kjønnsfordelingen. I vår undersøkelse var kjønnsfordelingen 60 % kvinner og 40 % menn, mens kjønnsfordelingen i NIF i aldersgruppen 18-30 år er omvendt, det vil si 40 % kvinner og 60 % menn. Vi har derfor valgt å justere også i denne rapporten for overrepresentasjonen av kvinner og underrepresentasjonen av menn ved å vekte utvalget på kjønn. Dette gjelder for alle resultater som presenteres i rapporten.

⁵¹ Fasting mfl., 2024

⁵² Bendixen & Kennair, 2024

“

Deltakelse i barne- og ungdomsidretten ble opplevd som en positiv aktivitet.

3. Beskrivelse av deltakerne

I dette kapitlet gir vi først en demografisk oversikt over deltakerne (tabell 3.1). Deretter presenteres resultater fra deltakernes involvering i barne- og ungdomsidretten; alder ved førstegangss medlemskap i et idrettslag (tabell 3.2), og deltakelse i konkurranseidrett (tabell 3.3), samt deltakernes generelle opplevelse av å ha vært med i barne- og ungdomsidretten (figur 3.1). Prosentandelene som presenteres i de ulike tabellene og figurene er basert på de deltakerne som har besvart det aktuelle spørsmålet.

3.1 Demografiske variabler som ung voksen

Tabell 3.1 viser demografiske variabler blant kvinner, menn og totalt i 2024, presentert som antall (n) og andel (%). Fordi det kun er 126 færre personer i dette utvalget sammenliknet med antallet i den første rapporten (18-30 åringer) er fordelingen på de ulike variablene omtrent den samme. For å undersøke risikofaktorer for opplevelse av krenkelser som barn/ungdom kan det være av

interesse å se hvorvidt slike opplevelser varierer med kjønn, seksuell orientering, innvandrerbakgrunn og personer med varig funksjonsnedsettelse, selv om vi ikke har detaljkunnskap om disse forholdene da deltakerne var barn og unge. Tabell 3.1 viser at 7 % (n = 76) har innvandrerbakgrunn, 8 % (n = 87) har en annen seksuell orientering enn heteroseksuell og 4 % (n = 50) har en varig funksjonsnedsettelse.

Tabell 3.1. Demografiske variabler fordelt på kjønn, presentert som antall (n) og andel (%)

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
	458	40 %	677	60 %	1135	100 %
Innvandring¹						
Personer med innvandrerbakgrunn	35	8 %	41	6 %	76	7 %
Den øvrige norske befolkningen	423	92 %	632	94 %	1055	93 %
Seksuell orientering²						
Heteroseksuell	409	89 %	638	94 %	1047	92 %
Annet	49	11 %	38	6 %	87	8 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse³						
Ja	24	5 %	26	4 %	50	4 %
Nei	431	95 %	645	96 %	1076	96 %

¹ Kategorien «Personer med innvandrerbakgrunn» inkluderer innvandrere (personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre) og norskfødte med innvandrerforeldre (personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre).

² Kategorien «annet» under seksuell orientering inkluderer homoseksuell, bifil, skeiv og usikker/ingen av kategoriene passer for meg.

³ Kategorien varig funksjonsnedsettelse inkluderer bevegelseshemmet, hørselshemmet, synshemmet og utviklingshemmet.

Alle særforbundene er representert i undersøkelsen bortsett fra følgende fire: Norges Castingforbund, Norges Cricketforbund, Norges Softball og Baseball- forbund, Norges Squashforbund. Fotball og håndball er desidert størst med henholdsvis 21% og 15 % av deltakerne.

3.2. Involvering i idretten som barn og ungdom

Tabell 3.2 viser hvor gamle deltakerne var når de ble medlem av et idrettslag. Tabellen viser at svært få ble medlem i alderen 13 til 18 år, mens cirka halvparten ble medlem da de var yngre enn

seks år og cirka halvparten i alderen seks til tolv år. Dette viser at de fleste deltakerne i vår undersøkelse har vært medlem av et idrettslag i svært mange år. Vi registrerer at det er ingen forskjell mellom jenter og gutter angående når de ble medlem.

Deltagerne fikk også et spørsmål om de hadde deltatt i idrettskonkurranser i barne- og ungdomsidretten (tabell 3.3). Alle, bortsett fra 47 personer svarte ja til dette. Det betyr at kun 4 % av de som er involvert i idretten i dag ikke konkurrerte som barn eller ungdom. To av tre konkurrerte både i barne- og ungdomsidretten.

Tabell 3.2. Alder for medlemskap i barne- og ungdomsidrett fordelt på kjønn, presentert som antall (n) og andel (%)

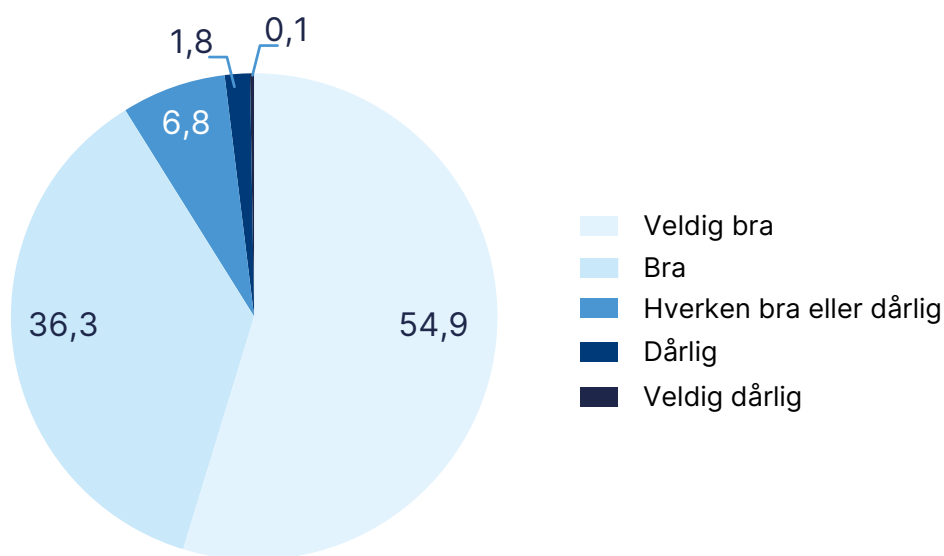
	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
	458	40 %	677	60 %	1135	100 %
Alder ved førstegangs medlem av idrettslag						
< 6 år	210	46 %	321	47 %	531	47 %
6-12 år	217	47 %	317	47 %	534	47 %
13-19 år	31	7 %	39	6 %	70	6 %

Tabell 3.3. Deltakelse i konkurranseidrett i barne- og ungdomsidrett fordelt på kjønn, presentert som antall (n) og andel (%)

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
	458	40 %	677	60 %	1135	100 %
Deltakelse i konkurranseidrett som barn/ungdom						
Ja, i barneidretten (6-12 år)	80	17 %	144	21 %	224	20 %
Ja, i ungdomsidretten (13-18 år)	54	12 %	62	9 %	116	10 %
Ja, i både barne- og ungdomsidretten	307	67 %	433	65 %	750	66 %
Nei	18	4 %	29	4 %	47	4 %

Deltakelse i barne- og ungdomsidretten ble opplevd som en veldig positiv aktivitet. Dette fremgår av Figur 3.1 som viser svar på spørsmålet «Når du tenker tilbake på din deltakelse i barne- og ungdomsidretten, hvordan vil du si at din generelle opplevelse var?». Over halvparten svarte 'veldig bra', og sammen med 'bra' utgjør disse gruppene 91 %. I alt var det kun 2 % som

svarte at den generelle opplevelsen var dårlig, mens 7 % svarte verken bra eller dårlig. Det var ingen forskjell mellom kvinner og menn i opplevelsen av deltakelsen i barne- og ungdomsidretten. Dette positive resultatet er ikke overraskende siden de alle har fortsatt med idrett i voksen alder.

Figur 3.1 Opplevelse av deltakelse i barne- og ungdomsidretten

4. Forekomst av krenkelser blant barn og unge

I dette kapitlet presenterer vi hva deltakerne har opplevd av krenkende hendelser i barne- og ungdomsidretten. Kapitlet gir svar på problemstillingen: Hva er omfanget av psykiske-, fysiske- og seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidretten? Hver type krenkelse behandles først separat i delkapitlene 4.1 til 4.3. Deretter presenteres samlet forekomst i delkapittel 4.4. Kapitlet avsluttes med en sammenligning av de tre typene krenkelser og en oppsummering av de viktigste funnene i delkapittel 4.5.

Hvert spørsmål som kartla omfanget av krenkende opplevelser, ble innledet med følgende tekst: «Opplevde du i barneidretten og/eller ungdomsidretten (før fylte 18 år) at noen i idretten». Svaralternativene på alle spørsmålene var: «1) Nei, aldri, 2) Ja, i barneidretten (6-12 år), 3) Ja, i ungdomsidretten (13-18 år), 4) Ja, i både barne- og ungdomsidretten.». Vi innhenter følgelig ikke informasjon om hvor ofte deltakerne opplevde de krenkende opplevelsene, kun om de har opplevd eller ikke. Vi presenterer omfanget av hver av de tre formene for krenkelser (psykiske, fysiske og

seksuelle), og undersøker om disse varierer med bakgrunnsvariablene kjønn, innvandrersstatus, seksuell orientering og varig funksjonsnedsettelse. Da en av problemstillingene er å undersøke om det er forskjell mellom opplevelser av krenkelser i barneidretten og opplevelser av krenkelser i ungdomsidretten, presenteres resultatene separat for disse der dette er mulig. Dette gjøres på to måter. Den første er en tredeling, der vi skiller mellom «kun opplevd i barneidretten», «kun opplevd i ungdomsidretten» og «opplevd både i barne- og ungdomsidretten». Den andre er en

“

Totalt sett hadde omtrent én av to opplevd krenkelser i ungdomsidretten, mens rundt én av tre hadde opplevd dette i barneidretten.

Foto: Eirik Førde, NIF

todeling med overlappende kategorier, hvor vi sammenligner de som har opplevd krenkelser i barneidretten med de som har opplevd krenkelser i ungdomsidretten.

4.1 Forekomst av psykiske krenkelser

Nesten halvparten (46 %) rapporterer at de har opplevd minst en form for psykisk krenkelse i barne- og/eller ungdomsidretten, og det er ingen forskjell mellom jenter og gutter (Tabell 4.1). Det er heller ingen signifikant forskjell mellom barn og unge med (50 %) og uten (46 %) innvandrerbakgrunn og mellom barn og unge med (44 %) og uten (46 %) varig funksjonsnedsettelse. Størst

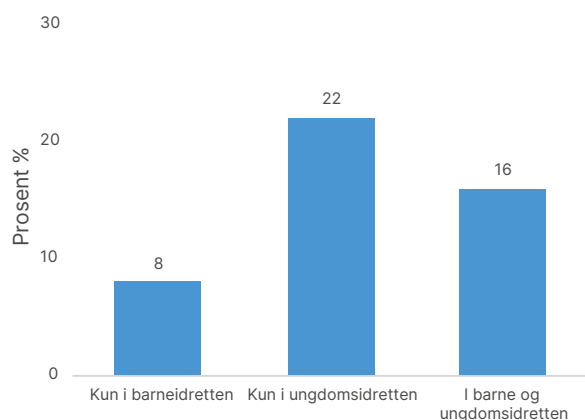
forekomst finner vi i gruppen med en annen seksuell orientering enn heteroseksuell (58 %). Videre er det signifikant flere i denne gruppen som har opplevd psykiske krenkelser sammenlignet med dem som identifiserer seg som heteroseksuelle.

Figur 4.1 viser at 23 % har opplevd psykiske krenkelser kun i ungdomsidretten, 8 % kun i barneidretten, og 16 % i både barne- og ungdomsidretten. Flest deltakere har altså opplevd psykiske krenkelser kun i ungdomsidretten. I Figur 4.2 har vi slått sammen alle som har opplevd henholdsvis psykiske krenkelser i barneidretten og tilsvarende for ungdomsidretten. Denne sammenslåingen illustrerer også at det er en større andel som har

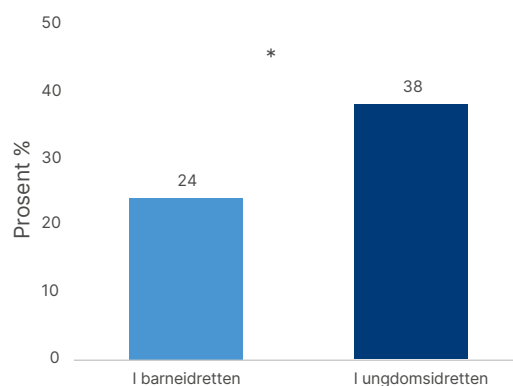
Tabell 4.1. Forekomst av psykiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten blant jenter, gutter og totalt, fordelt på innvandring, seksuell orientering og funksjonsnedsettelse.

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Forekomst av psykiske krenkelser	210	46 %	309	46 %	519	46 %
Innvandring						
Personer med innvandrerbakgrunn	17	49 %	21	51 %	38	50 %
Den øvrige norske befolkningen	192	46 %	288	46 %	480	46 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	182	45 %	287	45 %	469	45 %
Annet	27	55 %	23	61 %	49	58 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	14	58 %	8	31 %	22	44 %
Nei	194	45 %	302	47 %	496	46 %

* $p < 0.05$

Figur 4.1 Forekomst av psykiske krenkelser kun i barneidretten, kun i ungdomsidretten og i både barne- og ungdomsidretten. (Prosent. $n = 1135$).

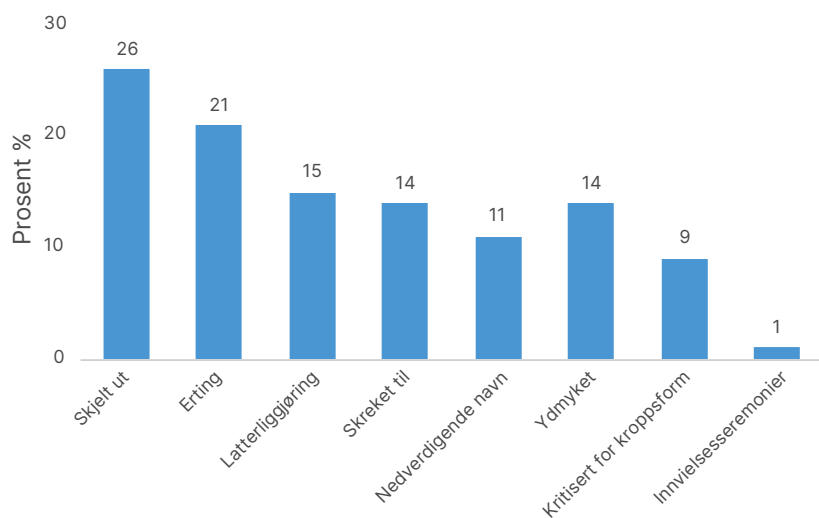
Figur 4.2 Forekomst av psykiske krenkelser i barneidretten og i ungdomsidretten (Prosent. $n = 1135$). * $p < 0.05$

opplevd psykiske krenkelser i ungdomsidretten, 38 % (13-18 år) enn i barneidretten, 24 % (6-12 år). Det er ingen forskjell mellom jenter og gutter med hensyn til om de psykiske krenkelsene er opplevd i barne- og/eller ungdomsidretten.

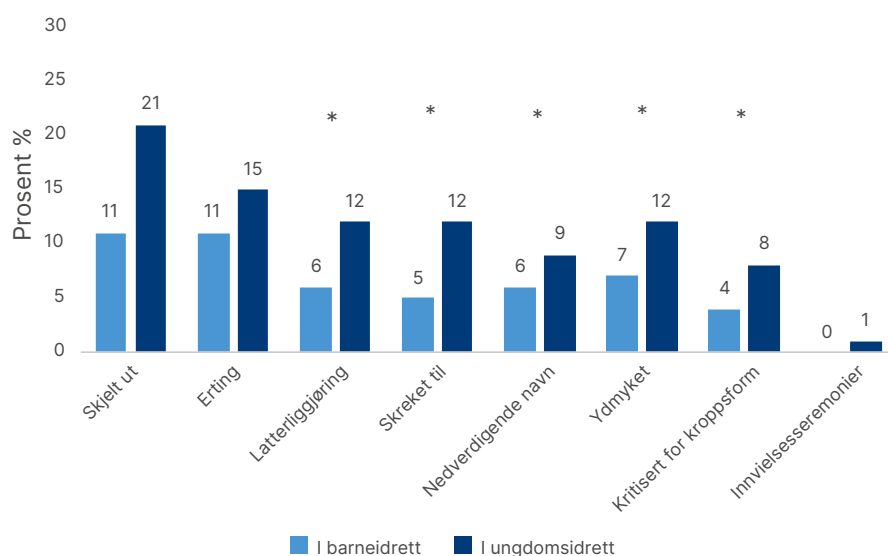
plagsom erting eller ubehagelig fleiping» (21 %). Nesten ingen (1 %) har blitt overtalt eller tvunget til å delta i negative innvielsesseremonier, og relativt få har blitt kritisert for kroppsform, vekt, klær eller utseende (9 %).

Figur 4.3 gir en oversikt over hvilke former for psykiske krenkelser deltakerne opplever. Flest har opplevd «.... Å bli skjelt ut for ikke å ha prestert godt nok, kommet for sent, droppet, trening, glemt utstyr o.l.» (26 %), etterfulgt av «...å bli utsatt for

Det fremgår av Figur 4.4 at hver enkelt hendelse oftere har blitt opplevd i ungdomsidretten enn i barneidretten. Høyest forekomst finner vi for kategoriene «ertet» og «skjelt ut» som henholdsvis 15 % og 21 % har opplevd i ungdomsidretten. Sistnevnte er også den formen hvor forskjellen

Figur 4.3 Forekomst av ulike former for psykiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten (Prosent. n = 1135).

Figur 4.4 Forekomst av ulike former for psykiske krenkelser i barneidretten og i ungdomsidretten (Prosent. n = 1135). *p<0.05

mellom barneidretten og ungdomsidretten er størst (ti prosentpoeng). Vi legger merke til at det i barneidretten til forskjell fra ungdomsidretten ikke er noen forskjell i forekomst mellom å bli skjelt ut og å bli ertet (11 %).

4.2 Forekomst av fysiske krenkelser

Totalt har 29 % opplevd fysiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten, og som for psykiske krenkelser er det ingen forskjell mellom jenter og gutter i forekomst (Tabell 4.2). Den gruppen som har opplevd mest er gutter med innvandrerbakgrunn, hvor i alt 41 % har vært utsatt for fysiske krenkelser. Det er imidlertid ingen statistisk forskjell mellom barn og unge med innvandrer-

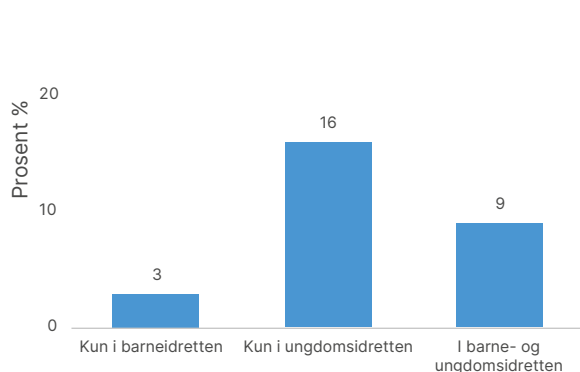
bakgrunn og den øvrige norske befolkningen, men tendensen er den samme for både innvandrerjenter og gutter. Jenter med en annen seksuell orientering enn heteroseksuell synes også ofte å ha vært utsatt for fysiske krenkelser (41 %). Funksjonsfriske barn og unge i vårt utvalg har oftere opplevd fysiske krenkelser enn barn og unge med varig funksjonsnedsettelse. Her er imidlertid antallet så lite at disse resultatene må tolkes med forsiktighet.

Som for forekomsten av psykiske krenkelser skjer også de fysiske krenkelsene først og fremst i ungdomsidretten. Av Figur 4.5 ser vi at 16 % har opplevd fysiske krenkelser kun i ungdomsidretten,

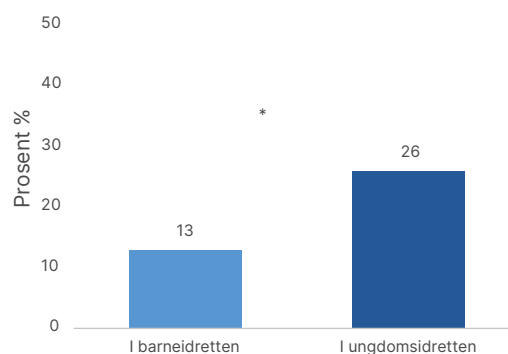
Tabell 4.2 Forekomst av fysiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten blant jenter, gutter og totalt, fordelt på innvandring, seksuell orientering og funksjonsnedsettelse.

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Forekomst av fysiske krenkelser	133	29 %	191	28 %	324	29 %
Innvandring						
Personer med innvandrerbakgrunn	12	34 %	17	41 %	29	38 %
Den øvrige norske befolkningen	121	29 %	174	28 %	295	28 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	113	28 %	182	29 %	295	28 %
Annet	20	41 %	9	24 %	29	34 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	5	21 %	2	8 %	7	14 %
Nei	127	29 %	189	29 %	316	29 %

* $p < 0.05$

Figur 4.5 Forekomst av fysiske krenkelser kun i barneidretten, kun i ungdomsidretten og i både barne- og ungdomsidretten (Prosent. $n = 1135$).

Figur 4.6 Forekomst av fysiske krenkelser i barneidretten og i ungdomsidretten (Prosent. $n = 1135$). * $p < 0.05$

3 % kun i barneidretten og 9 % i både barne- og i ungdomsidretten. Totalt sett er det 13 % og 26 % prosent som har opplevd fysiske krenkelser i henholdsvis barneidretten og ungdomsidretten (Figur 4.6).

Av Tabell 4.3 ser vi hvilke fysiske handlinger som barn- og unge har vært utsatt for i idretten, separat for jenter og gutter. I alt er det 20 % som har opplevd «... å bli tvunget til å utføre ekstra trening/mange øvelser som straff, f.eks. ekstra situps, eller løpe lengre enn de andre på trening?», mens 11 % oppgir «... å bli tvunget eller overtalt til å fortsette å trene når du var skadet eller helt utkjørt/utslitt?». Trening som straff oppleves like hyppig for jentene som for guttene, men det er en forskjell mellom kjønnene når det gjelder det å trene med skade, som oppleves av flere jenter (17 %) enn gutter (8 %). Motsatt ser vi at guttene (7 %) i større grad enn jentene (2 %) opplever

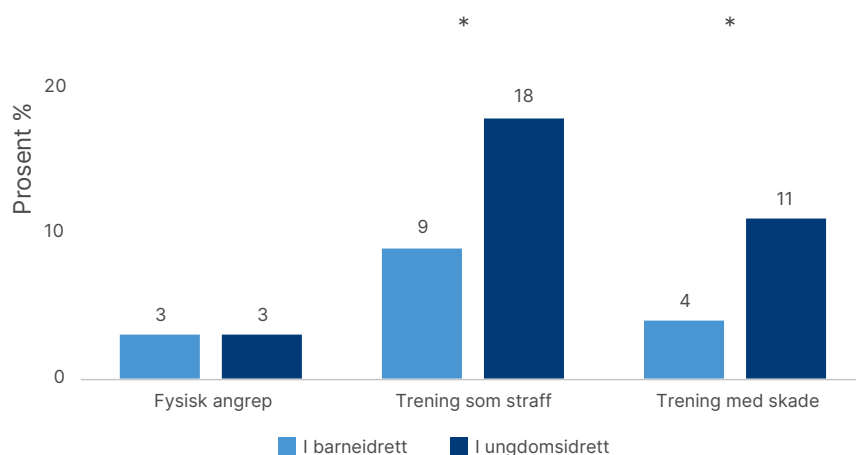
fysiske angrep. Svært få har opplevd «... å bli overtalt eller tvunget til å ta stoffer/doping for å f.eks. gå ned/opp i vekt, få økt muskelmasse, forbedre prestasjon, stoppe eller utsette menstruasjonen» og at «... noen overtalte eller tvang deg til å gå ned i vekt/endre på kroppen for å forbedre prestasjon?»

I Figur 4.7 undersøker vi om det er noen forskjell mellom hhv. barneidretten og ungdomsidretten for de tre fysiske krenkelsene som flest opplever. For handlingen «... å bli fysisk angrepet, f.eks. ristet/dyttet, slått, sparket, lagt i bakken, tatt kvelertak på, fikk en gjenstand kastet etter deg og lignende. (på en annen måte enn det som er godkjente handlinger innenfor den aktuelle idrettens regelverk, for eksempel innen kampsport)?», registrer vi at det er ingen forskjell mellom andelen som har opplevd dette henholdsvis i barneidretten og i ungdomsidretten (3 % for begge gruppene).

Tabell 4.3. Forekomst av ulike former for fysiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten fordelt på kjønn.

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Fysisk angrepet *	7	2 %	49	7 %	56	5 %
Trenings som straff	91	20 %	136	20 %	227	20 %
Trening med skade *	77	17 %	53	8 %	130	11 %
Tvunget til stoff/doping	2	0 %	0	0 %	2	0 %
Tvunget til å gå ned i vekt *	12	3 %	3	0 %	15	1 %

* $p < 0.05$

Figur 4.7 Forekomst av ulike former for fysiske krenkelser i barneidretten og i ungdomsidretten (Prosent. $n = 1135$). * $p < 0.05$

For trening som straff og trening med skade er det signifikante forskjeller ved at begge disse hendelsene oppleves oftere i ungdomsidretten enn i barneidretten.

4.3 Forekomst av seksuelle krenkelser

I alt 19 % av respondentene har vært utsatt for seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidretten (Tabell 4.4). Til forskjell fra forekomsten av psykiske og fysiske krenkelser finner vi at jenter har opplevd mer (29 %) seksuelle krenkelser enn gutter (19 %). Videre viser Tabell 4.4 at en høyere andel av personer med en annen seksuell orientering (33 %) enn heteroseksuelle (18 %) har opplevd seksuelle krenkelser. Dette gjelder særlig blant

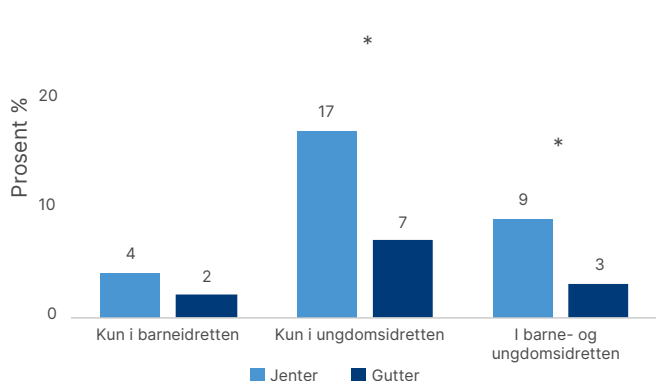
gutter. Flere barn og unge uten varig funksjonsnedsettelse (32 %) har opplevd seksuelle krenkelser enn barn og unge med varig funksjonsnedsettelse (19 %). Dette gjelder også først og fremst gutter. Det er ingen statistiske signifikante forskjeller mellom innvandrere og den øvrige norske befolkningen, men vi registrerer at den gruppen i tabellen som har den høyeste andelen av opplevd seksuelle krenkelser er innvandrerjenter (37 %).

Forekomsten av seksuelle krenkelser er også høyere i ungdomsidretten enn i barneidretten. I alt er det 12 % av jentene og 5 % av guttene som har vært usatt for seksuelle krenkelser i barneidretten. De tilsvarende prosentene for ungdomsidretten er henholdsvis 26 % og 10 % (Figur 4.9). I Figur 4.8

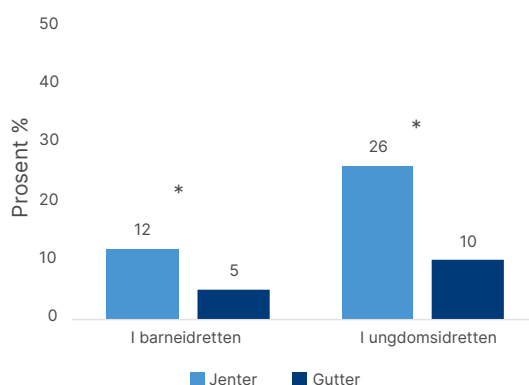
Tabell 4.4. Forekomst av seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidretten blant jenter, gutter og totalt, fordelt på innvandring, seksuell orientering og funksjonsnedsettelse.

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Forekomst av seksuelle krenkelser *	135	29 %	84	12 %	219	19 %
Innvandring						
Personer med innvandrerbakgrunn	13	37 %	5	12 %	18	24 %
Den øvrige norske befolkningen	122	29 %	78	12 %	200	19 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	117	29 %	72	11 %	189	18 %
Annet	17	35 %	12	32 %	29	33 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	125	29 %	77	12 %	202	19 %
Nei	8	33 %	8	31 %	16	32 %

* $p < 0.05$

Figur 4.8 Forekomst av seksuelle krenkelser kun i barneidretten, kun i ungdomsidretten og i både barne- og ungdomsidretten fordelt på kjønn (Prosent. Jenter $n = 458$, gutter $n = 677$). * $p < 0.05$

Figur 4.9 Forekomst av seksuelle krenkelser i barneidretten og i ungdomsidretten fordelt på kjønn (Prosent. Jenter $n = 458$, gutter $n = 677$). * $p < 0.05$

registrer vi at 17 % av jentene og 7 % av guttene kun har opplevd seksuelle krenkelser i ungdomsidretten, mens henholdsvis 2 % og 4 % kun har opplevd dette i barneidretten.

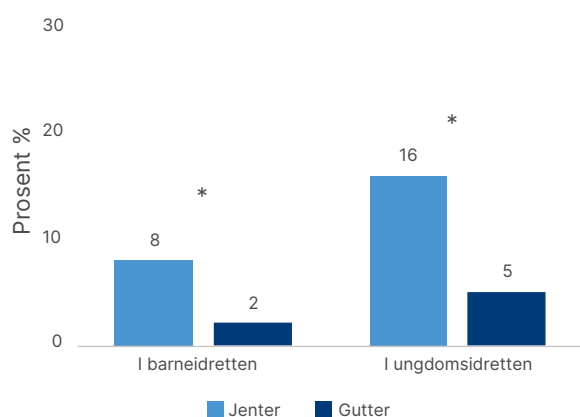
Som nevnt i kapittel 2, har vi benyttet oss av ett batteri utviklet av FFI som måler seksuelle krenkelser. Bekreftende faktoranalyser fant at også i vår undersøkelse besto batteriet av fire dimensjoner/komponenter. Tabell 4.5 viser hvordan respondentene fordelte seg på disse. Flest har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet (13 %) og kjønnstrakassering (11 %). I begge gruppene har jenter opplevd dette mer enn gutter. Størst kjønnsforskjell synes det å være blant de som har opplevd kjønnstrakassering, da 19 % av jentene og 6 % av guttene oppga dette. Nesten ingen har opplevd seksuelt press og overgrep i barne- eller ungdomsidretten.

I de neste figurene (4.10 og 4.11) viser vi forekomst av kjønnstrakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet i barneidretten og i ungdomsidretten separat for jenter og gutter. Figur 4.10 viser det samme som vist for seksuelle krenkelser samlet. Deltakerne har opplevd mer i ungdomsidretten enn i barneidretten, og jenter har opplevd kjønnstrakassering oftere enn gutter. For forekomst av uønsket seksuell oppmerksomhet (Figur 4.11) finner vi også at utøverne har opplevd mer i ungdomsidretten enn i barneidretten. Det er ingen signifikant forskjell mellom jenter (6 %) og gutter (4 %) i barneidretten, mens en høyere andel jenter (16 %) i ungdomsidretten har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet enn gutter (8 %).

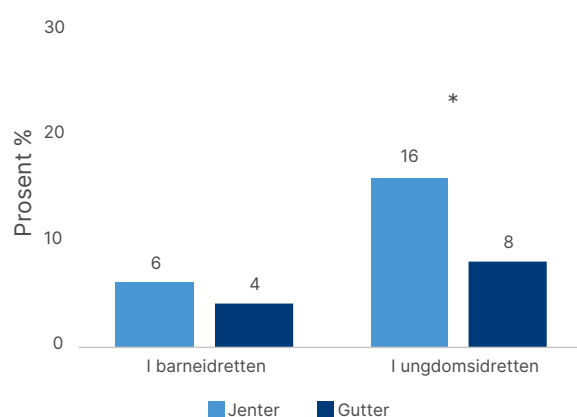
Tabell 4.5 Dimensjoner av seksuelle krenkelser fordelt på kjønn

Dimensjoner av seksuelle krenkelser	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kjønnstrakassering *	87	19 %	38	6 %	125	11 %
Uønsket seksuell oppmerksomhet *	82	18 %	62	9 %	143	13 %
Seksuelt press	3	1 %	2	0 %	5	0 %
Overgrep	2	0 %	2	0 %	4	0 %

* $p < 0.05$

Figur 4.10 Forekomst av kjønnstrakassering i barneidretten og i ungdomsidretten fordelt på kjønn (Prosent. Jenter $n = 458$, gutter $n = 677$). * $p < 0.05$

Figur 4.11 Forekomst av uønsket seksuell oppmerksomhet i barneidretten og i ungdomsidretten fordelt på kjønn (Prosent. Jenter $n = 458$, gutter $n = 677$). * $p < 0.05$

Tabell 4.6 viser hvilke handlinger og hendelser som inngår i batteriet som måler seksuelle krenkelser, separat for jenter og gutter og fordelt på de fire ulike dimensjonene. Av totalkolonnen ser vi at forekomsten er høyest for «Kommentarer/slengbemerkinger om ditt utseende som du ble opprørt/støtt over» (8 %), hvilket er et spørsmål som inngår i dimensjonen uønsket seksuell oppmerksomhet. I tillegg viser tabellen at «Støtende eller ubehagelig kommentarer om ditt kjønn» følger rett bak med 7 %, en krenkelse som inngår

i dimensjonen kjønnstrakassering. For jenter er sistnevnte den handlingen som flest har opplevd (14 %), mens for guttene er det «Kommentarer/slengbemerkinger om ditt utseende som du ble opprørt/støtt over» (6 %). Størst kjønnsforskjeller finner vi for hendelsen «Støtende eller ubehagelig kommentarer om ditt kjønn» som 14 % av jentene og bare 2 % av guttene har opplevd. For syv av hendelsene har jenter opplevd mer enn gutter. Antallet er svært lavt for noen av hendelsene og disse resultatene må derfor tolkes med forsiktighet.

Tabell 4.6 Forekomst av ulike former for seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidretten.

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kjønnstrakassering						
Støtende eller ubehagelig kommentarer om ditt kjønn *	64	14 %	15	2 %	79	7 %
Seksuell vitser eller historier som opplevdes støtende eller ubehagelig	23	5 %	21	3 %	44	4 %
Bli behandlet dårlig, ignorert, eller fornærmet på grunn av ditt kjønn	25	6 %	2	0 %	27	2 %
Nedlatende oppførsel eller nedverdiggende kommentarer på grunn av ditt kjønn *	31	7 %	8	1 %	39	3 %
Uønsket seksuell oppmerksomhet						
Seksuelt ladet stirring/blikk som du ble opprørt over eller opplevde støtende/ubehagelig *	27	6 %	6	1 %	33	3 %
Forsøk på å etablere romantisk eller seksuelt forhold til deg, til tross for avvisning *	15	3 %	8	1 %	23	2 %
Kommentarer/slengbemerkinger om ditt utseende som du ble opprørt/støtt over *	49	11 %	41	6 %	90	8 %
Plagsomme/påtrengende invitasjoner om date, middager eller lignende, til tross for avvisning	7	2 %	5	1 %	12	1 %
Uønskede seksuelle hentydninger om kropp, klær, privatliv, seksuell orientering eller lignende *	24	5 %	11	2 %	35	3 %
Seksuelt ladede bilder/videoer av deg som du ble opprørt over eller opplevde støtende/ubehagelig	2	0 %	2	0 %	4	0 %
Uønsket fysisk kontakt som du ble opprørt over eller opplevde støtende/ubehagelig *	25	6 %	8	1 %	33	3 %
Seksuell press						
Uønskede forespørsler om seksuelle tjenester med løfte/hentydning om belønning	2	0 %	2	0 %	4	0 %
Behandlet dårlig fordi du ikke vil ha sex	1	0 %	2	0 %	3	0 %
Benyttet seg av sin posisjon for å presse deg til uønsket seksuell aktivitet	1	0 %	0	0 %	1	0 %
Seksuelle overgrep						
Sex/samleie med deg uten ditt samtykke	2	0 %	0	0 %	2	0 %
Tvunget til seksuelle handlinger	1	0 %	2	0 %	3	0 %

* $p < 0.05$

4.4 Total forekomst av krenkende opplevelser

I de følgende analyser ser vi på den samlede forekomsten av krenkelser. Det betyr at deltakerne har opplevd minst en av de psykiske, fysiske, eller seksuelle krenkelsene. Tabell 4.7 viser at dette gjelder over halvparten (56 %). Det er kun signifikant forskjell mellom heteroseksuelle (55 %) og de som har en annen seksuell orientering (69 %). Vi registrerer at både blant jenter og gutter, samt totalt er det en tendens til at barn og unge med innvandrerbakgrunn oftere opplever krenkelser enn andre barn og unge. Tabellen viser også at

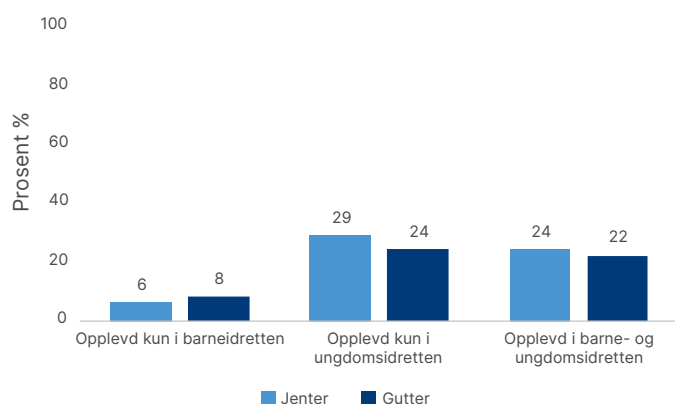
jenter med en annen seksuell orientering enn heteroseksuell (69 %) og jenter med innvandrerbakgrunn (66 %), er de gruppene hvor flest har opplevd en eller flere former for krenkelser.

I samsvar med tidligere resultater viser figur 4.12 og 4.13 at ungdom i større grad enn barn har opplevd krenkelser. Omtrent halvparten av både jenter og gutter har opplevd en eller flere krenkelser i ungdomsidretten. Det tilsvarende tallet for barneidretten er 30 %. Det er ingen signifikante forskjeller mellom jenter og gutter hverken i barne- eller ungdomsidretten.

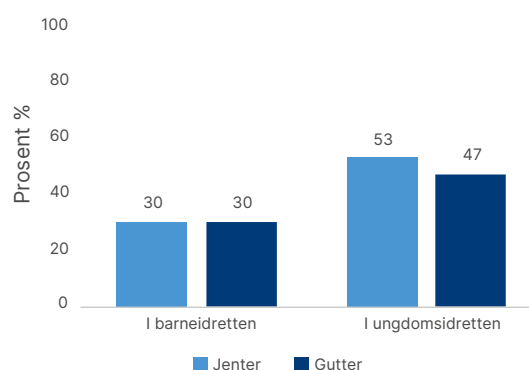
Tabell 4.7 Forekomst av krenkende opplevelser i barne- og ungdomsidretten blant jenter, gutter og totalt, fordelt på innvandring, seksuell orientering og funksjonsnedsettelse.

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Krenkende opplevelser i idretten totalt	269	59 %	366	54 %	635	56 %
Innvandring						
Personer med innvandrerbakgrunn	23	66 %	24	59 %	47	62 %
Den øvrige norske befolkningen	245	58 %	341	46 %	586	56 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	234	57 %	341	53 %	575	55 %
Annet	34	69 %	26	68 %	60	69 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	15	63 %	11	42 %	26	52 %
Nei	251	58 %	356	55 %	607	56 %

* $p < 0.05$

Figur 4.12 Forekomst av krenkende opplevelser kun i barneidretten, kun i ungdomsidretten og i både barne- og ungdomsidretten fordelt på kjønn (Prosent. Jenter $n = 458$, gutter $n = 677$).

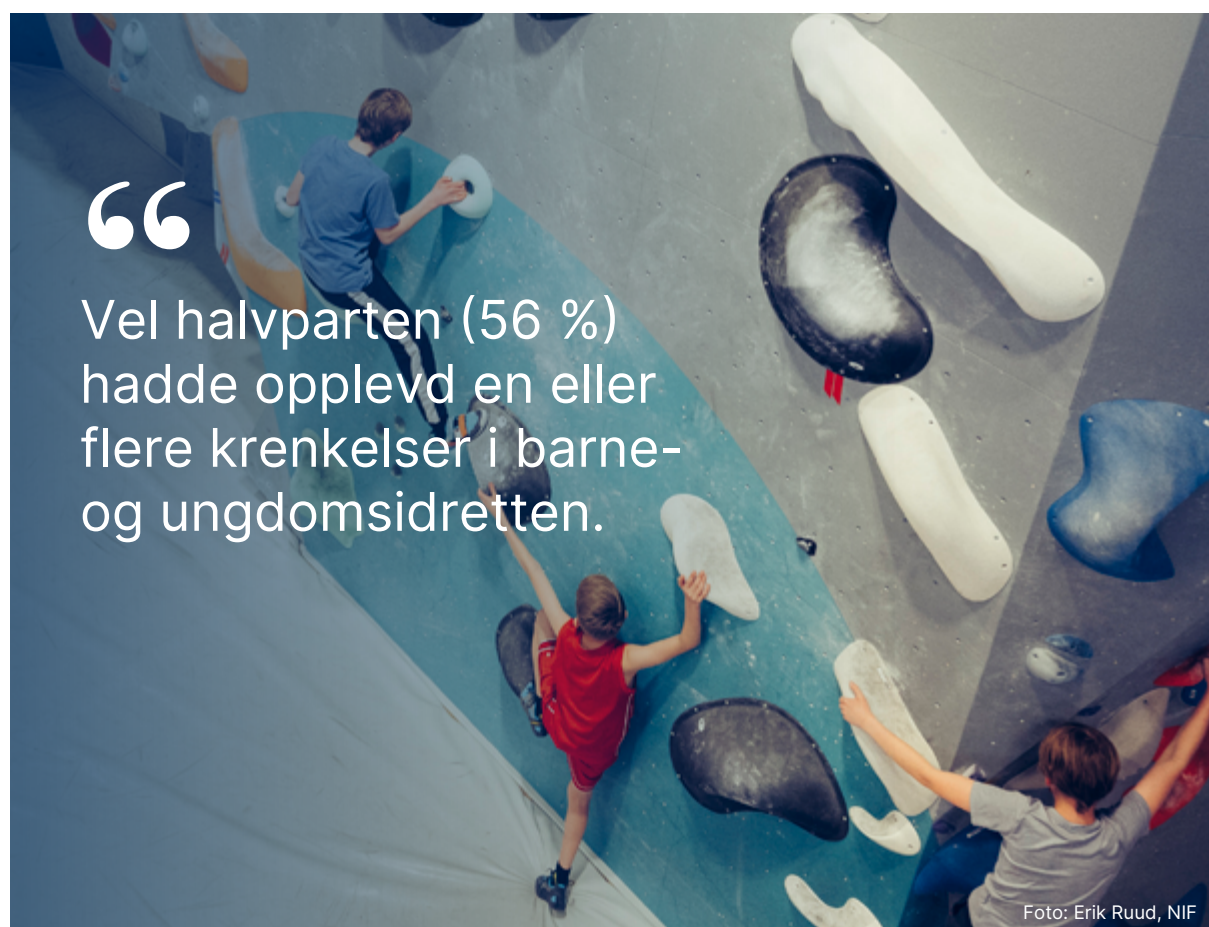
Figur 4.13 Forekomst av krenkende opplevelser i barneidretten og i ungdomsidretten fordelt på kjønn (Prosent. Jenter $n = 458$, gutter $n = 677$).

Som vist i kapittel 3 sitter de fleste deltagerne igjen med en positiv opplevelse av barne- og ungdomsidretten. I alt var det 91 % ($n = 1036$) som oppga at de hadde opplevd idretten i disse årene som enten 'bra' eller 'veldig bra'. Dette til tross for, som vi nettopp har sett av Tabell 4.7, at 56 % har opplevd en eller flere former for krenkelser i barne- og ungdomsidretten. Ikke overraskende viser Tabell 4.8 at det er en sammenheng mellom forekomst

av krenkelser og hvor positivt deltagerne har opplevd det å være med i barne- og ungdomsidretten. Blant de få som har opplevd barne- og ungdomsidretten som dårlig/veldig dårlig er forekomsten av krenkelser så høy som 83 %, mens blant de som opplevde barne- og ungdomsidretten veldig bra er den tilsvarende prosenten 47.

Tabell 4.8 Forekomst av krenkende opplevelser sett i forhold til opplevelse av barne- og ungdomsidretten (Prosent. Veldig bra $n = 624$, bra $n = 412$, verken eller $n = 77$, dårlig $n = 23$).

Opplevelser av idretten og forekomst av krenkende opplevelser	Antall	Andel
1. Veldig bra	294	47 %
2. Bra	261	63 %
3. Verken eller	61	77 %
4. Dårlig	19	83 %

4.5 Oppsummering – forekomst av krenkende opplevelser

En sammenlikning av de ulike formene for krenkelser fordelt på kjønn vises i Tabell 4.9:

- Vel halvparten (56 %) av deltakerne har opplevd en eller flere krenkelser i barne- og ungdomsidretten. Den største gruppen (46 %) har opplevd psykiske krenkelser, mens 29 % og 19 % har vært utsatt for henholdsvis fysiske og seksuelle krenkelser.
- En noe høyere andel har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet (18 %) enn kjønnstrakassering (14 %).
- Svært få har vært utsatt for seksuelle overgrep og/eller seksuelt press.
- Det er ingen signifikante forskjeller mellom jenter og gutter i forekomst av psykiske og fysiske krenkelser.
- Jenter er mer utsatt for seksuelle krenkelser enn gutter.
- For alle tre formene for krenkelser fant vi ingen signifikante forskjeller i forekomst mellom barn og unge med innvandrerbakgrunn og den øvrige norske befolkning.
- For psykiske og seksuelle krenkelser fant vi at en høyere andel barn og unge med en annen seksuell orientering enn heteroseksuell hadde opplevd dette, sammenlignet med heteroseksuelle.
- En høyere andel av funksjonsfriske barn og unge hadde opplevd fysiske og seksuelle krenkelser enn barn og unge med en varig funksjonsnedsettelse.
- De psykiske krenkelsene barn og unge utsettes mest for er « ... Å bli skjelt ut for ikke å ha prestert godt nok, kommet for sent, droppet trening, glemt utstyr o.l.» (26 %), etterfulgt av « ...å bli utsatt for plagsom erting eller ubehagelig fleiping» (21 %). Det var ingen kjønnsforskjell i forekomst av disse hendelsene.
- De fysiske krenkelsene barn- og unge utsettes mest for er opplevd «... å bli tvunget til å utføre ekstra trening/mange øvelser som straff, f.eks. ekstra sit-ups, eller løpe lengre enn de andre på trening?» (20 %), og «... å bli tvunget eller overtalt til å fortsette å trene når du var skadet eller helt utkjørt/utslitt?» (11 %). Det er ingen kjønnsforskjell i å bli utsatt for ekstra trening som straff, men jenter har opplevd oftere enn gutter å bli tvunget til å trene med skade.
- De seksuelle krenkelsene barn og unge utsettes mest for er «Kommentarer/ slengbemerkinger om ditt utseende som du ble opprørt/støtt over» (8 %), og «Støtende eller ubehagelig kommentarer om ditt kjønn» (7 %). Jenter har opplevd dette oftere enn gutter.

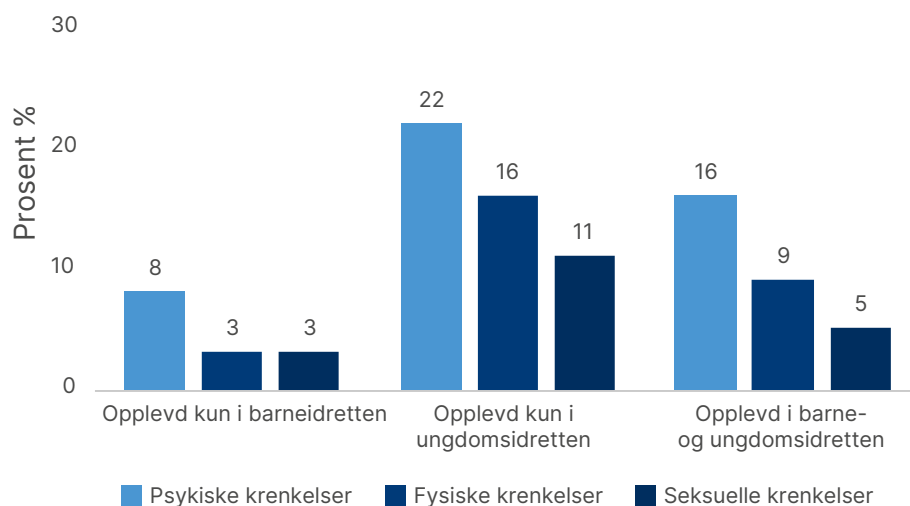
Tabell 4.9 Forekomst av ulike former for krenkelser

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Psykiske krenkelser	210	46 %	309	46 %	519	46 %
Fysiske krenkelser	133	29 %	191	28 %	324	29 %
Seksuelle krenkelser *	135	29 %	84	12 %	219	19 %
Kjønnstrakassering *	123	27 %	78	12 %	201	18 %
Uønsket seksuell oppmerksomhet *	79	17 %	81	12 %	160	14 %
Seksuelt press	4	1 %	5	1 %	9	1 %
Seksuelle overgrep	3	1 %	2	0 %	5	0 %
Krenkende opplevelser totalt	269	59 %	366	54 %	635	56 %

* $p < 0.05$

Når deltagerne er delt inn i hver av de tre gruppene «opplevd kun i barneidretten», «opplevd kun i ungdomsidretten», og opplevd både i «barne- og ungdomsidretten», viser det seg at forekomsten for alle tre formene for krenkelser er høyest blant de som kun har opplevd krenkelsene i ungdomsidretten sammenliknet med de som kun har opplevd dette i barneidretten, og høyere enn blant de som har opplevd disse krenkelsene både i barne- og ungdomsidretten. Blant de som kun har opplevd krenkelser i barneidretten er det ingen forskjell i omfanget av fysiske og seksuelle krenkelser (Figur 4.14).

I Tabell 4.10 sammenlikner vi hver av de tre formene for krenkelser med forekomst i henholdsvis barneidretten og i ungdomsidretten. Som vist tidligere i kapitlet er det for alle tre formene signifikante forskjeller mellom opplevelser i barneidretten og i ungdomsidretten. Det største omfanget finner vi blant de som har opplevd psykiske krenkelser i ungdomsidretten (38 %), og det minste blant de som har opplevd seksuelle krenkelser i barneidretten (8 %).

Figur 4.14 Forekomst av ulike former for krenkelser kun i barneidretten, kun i ungdomsidretten og i både barne- og ungdomsidretten (Prosent. $n = 1135$).

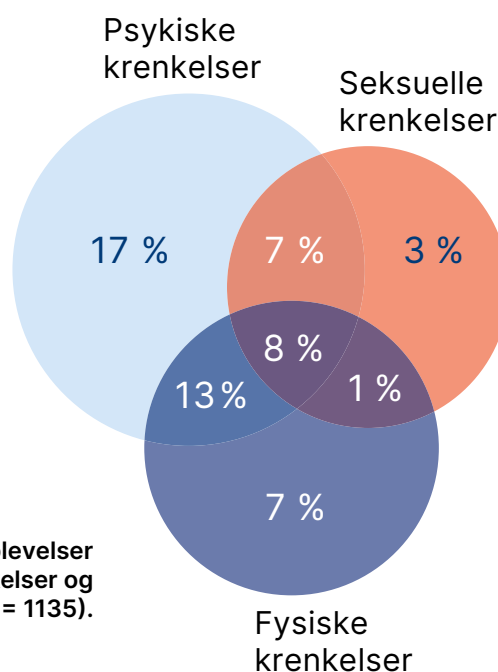
Tabell 4.10 Forekomst av ulike former for krenkelser i barneidretten og i ungdomsidretten

	I barneidretten		I ungdomsidretten	
	Antall	Andel	Antall	Andel
Psykiske krenkelser*	269	24 %	434	38 %
Fysiske krenkelser*	138	13 %	292	26 %
Seksuelle krenkelser *	91	8 %	189	17 %

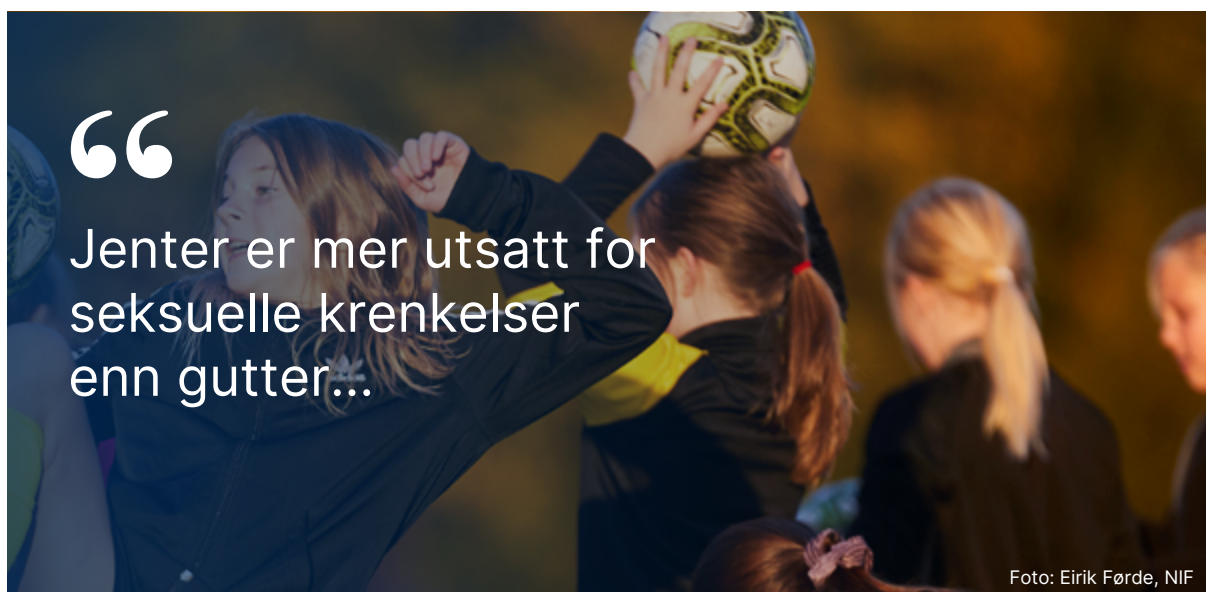
* $p < 0.05$

Noen barn og unge er mer utsatt enn andre ved at de kan oppleve samme hendelse mange ganger, og/eller de kan oppleve flere ulike hendelser innen samme form for krenkelse, og/eller de kan også oppleve flere forskjellige former for krenkelser. Som nevnt har vi ikke registrert hvor mange ganger barn og ungdom har opplevd de ulike hendelsene, men basert på tallgrunnlaget i Figur 4.3, Tabell 4.3 og Tabell 4.6 har vi beregnet hvor mange hendelser utøverne har opplevd innen hver av formene, og i Figur 4.15 har vi analysert overlapp mellom de ulike formene. Gjennomsnittlige hendelser blant de som har opplevd psykiske krenkelser er 2.4, fysiske krenkelser er 1.3 og seksuelle krenkelser er 2.0

Figur 4.15 viser at 17 % kun har opplevd psykiske krenkelser, 7 % kun fysiske krenkelser og 3 % kun seksuelle krenkelser. Videre viser figuren at 8 % har opplevd alle tre formene. Den største gruppen som har opplevd to former finner vi blant de som har opplevd både psykiske og fysiske krenkelser (13 %). Tilsvarende tall for seksuelle og psykiske krenkelser er 7 %, og de som har opplevd både fysiske og seksuelle krenkelser utgjør kun 1 %.

Figur 4.15 Overlapp mellom opplevelser av psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuelle krenkelser (Prosent. $n = 1135$).

5. Hvem er gjerningspersonene?

For hver enkelt hendelse fikk deltakerne følgende spørsmål: «Fra hvem opplevde du dette?». Ulike hendelser kan ha blitt opplevd fra den samme personen, men samme hendelse kan også ha blitt opplevd fra forskjellige personer. Som svar på spørsmålene kunne deltakerne derfor velge flere alternativer, og resultatene gir en oversikt over hvem som utfører krenkelser⁵³. Gjerningspersonene som utfører psykiske krenkelser presenteres først, deretter blir hvem som utfører fysiske og seksuelle krenkelser lagt frem. Til slutt gir vi en samlet oversikt over krenkelser totalt og en kort oppsummering.

5.1 Gjerningspersoner – psykiske krenkelser

Av totalkolonnen i Tabell 5.1 ser vi at litt over halvparten (57 %) av de som har opplevd psykiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten har opplevd dette fra en mannlig trener/instruktør. Jevnaldrende gutter utgjør den nest største gruppen (49 %). Blant utsatte gutter er den sistnevnte gruppen størst (67 %), mens jenter er mest utsatt for psykiske krenkelser fra mannlig trener/instruktør

(52 %). Jevnaldrende jenter (41 %) er den nest største gruppen av gjerningspersoner for jenter, mens mannlig trener/instruktør utgjør den nest største gruppen av gjerningspersoner for gutter (60 %). Det er flere signifikante forskjeller mellom jenter og gutter med hensyn til hvem som utfører krenkelsene de er utsatt for. Størst kjønnsforskjeller finner vi blant de som har vært utsatt for psykiske krenkelser fra jevnaldrende gutter, hvor 67 % av

Tabell 5.1. Gjerningspersoner for psykiske krenkelser blant jenter, gutter og totalt
(Jenter $n = 210$, gutter $n = 309$, total $n = 519$)

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kvinnelig trener/instruktør *	73	34 %	24	8 %	97	19 %
Mannlig trener/instruktør	109	52 %	186	60 %	295	57 %
Kvinnelig utøver *	13	6 %	5	2 %	18	4 %
Jevnaldrende jente *	85	41 %	36	12 %	121	23 %
Mannlig utøver *	10	5 %	35	11 %	45	9 %
Jevnaldrende gutt *	49	23 %	207	67 %	256	49 %
Kvinnelig leder	9	4 %	5	2 %	14	3 %
Mannlig leder *	9	4 %	30	10 %	39	8 %
Kvinnelig tilskuer/publikum	9	4 %	11	4 %	20	4 %
Mannlig tilskuer/publikum	13	6 %	26	8 %	39	8 %
Andre kvinner i idretten *	16	8 %	8	3 %	24	5 %
Andre menn i idretten	11	5 %	21	7 %	32	6 %
Ønsker ikke å oppgi	10	5 %	14	5 %	24	5 %

* $p < 0.05$

⁵³ Prosentene i totalkolonnene i tabellene 5.1 til 5.5 blir derfor til sammen mer enn 100.

guttene og 23 % av jentene har vært utsatt for dette. Videre har jenter oftere enn gutter opplevd psykiske krenkelser fra kvinnelige trenere/instruktører og fra jevnaldrende jenter. Det er relativt få ledere, tilskuere og andre i idretten som oppgis som gjerningspersoner av psykiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten⁵⁴.

5.2 Gjerningspersoner – fysiske krenkelser

Tabell 5.2 viser hvem som utfører fysiske krenkelser. Mannlig trener/instruktør er den desidert største gruppen for begge kjønn. Av totalkolonnen ser vi at blant de som har vært utsatt for fysiske krenkelser har åtte av ti opplevd dette fra en

mannlig trener/instruktør. For kvinnelig trener/instruktør er det tilsvarende tallet to av ti. Deretter følger jevnaldrende gutt (16 %). Langt flere jenter (47%) enn gutter (9 %) har vært utsatt for fysiske krenkelser fra kvinnelig trener/instruktør, mens flere gutter (25 %) enn jenter (4 %) har blitt fysisk krenket av en jevnaldrende gutt. Andre utøvere, publikum og andre kvinner og menn i idretten har sjeldent utsatt barn og unge i idretten for fysiske krenkelser.

Tabell 5.2. Gjerningspersoner for fysiske krenkelser blant jenter, gutter og totalt (Jenter $n = 133$, gutter $n = 191$, total $n = 324$).

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kvinnelig trener/instruktør *	62	47 %	17	9 %	79	24 %
Mannlig trener/instruktør	103	77 %	158	83 %	261	81 %
Kvinnelig utøver	1	1 %	0	0 %	1	0 %
Jevnaldrende jente *	11	8 %	5	3 %	16	5 %
Mannlig utøver	1	1 %	5	3 %	6	2 %
Jevnaldrende gutt *	5	4 %	47	25 %	52	16 %
Kvinnelig leder	3	2 %	2	1 %	5	2 %
Mannlig leder	5	4 %	17	9 %	22	7 %
Kvinnelig tilskuer/publikum	1	1 %	2	1 %	3	1 %
Mannlig tilskuer/publikum	1	1 %	2	1 %	3	1 %
Andre kvinner i idretten	3	2 %	3	2 %	6	2 %
Andre menn i idretten	1	1 %	8	4 %	9	3 %
Ønsker ikke å oppgi	7	5 %	3	2 %	10	3 %

* $p < 0.05$

⁵⁴ Vi undersøkte også hvorvidt deltakerne hadde vært utsatt for krenkelser fra kvinnelige og mannlige dommere og fra kvinnelig og mannlig helsepersonell. Disse gruppene har svært sjeldent utsatt barn og unge for psykiske krenkelser. Det samme gjelder for fysiske og seksuelle krenkelser. Disse gjerningspersonene er derfor utelatt fra alle tabeller og figurer i dette kapitlet.

5.3 Gjerningspersoner – seksuelle krenkelser

Når det gjelder seksuelle krenkelser var det jevnaldrende gutter (54 %) som oftest utsatte barn og unge for dette. Det kommer frem av totalkolonnen i Tabell 5.3. Jevnaldrende gutter opptrådte som gjerningsperson for seksuelle krenkelser i like stor grad for jenter som for gutter. Det er heller ingen kjønnsforskjeller blant de som har blitt seksuelt

krenket av en mannlig trener (33 %) eller av en jevnaldrende jente (22%). Deltagerne rapporterte også seksuelle krenkelser fra mannlige tilskuere/publikum (13 %), samt fra andre menn i idretten (11 %). Færrest har blitt utsatt for seksuelle krenkelser fra kvinnelig leder, andre kvinner i idretten, og mannlig leder.

Tabell 5.3 Gjerningspersoner for seksuelle krenkelser blant jenter, gutter og totalt (Jenter $n = 135$, gutter $n = 84$, total $n = 219$).

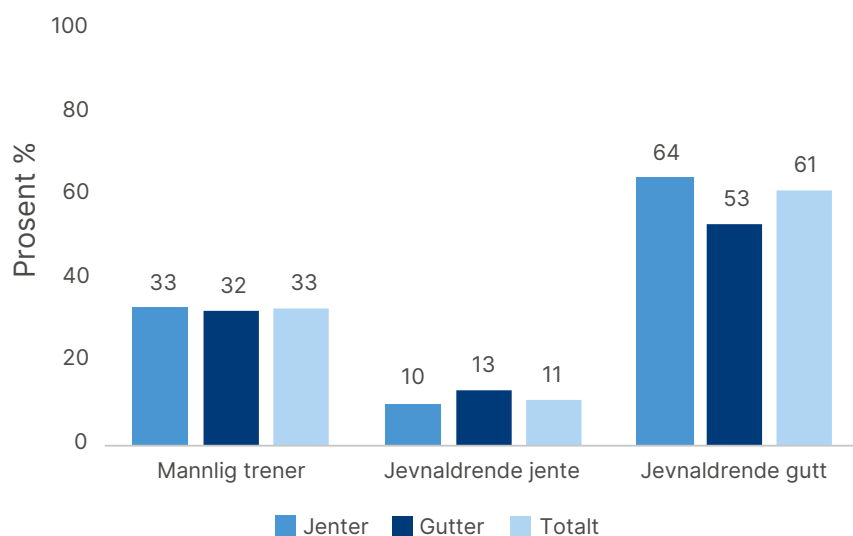
	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kvinnelig trener/instruktør *	20	15 %	0	0 %	20	9 %
Mannlig trener/instruktør	49	37 %	23	27 %	72	33 %
Kvinnelig utøver	4	3 %	8	9 %	12	6 %
Jevnaldrende jente	29	22 %	18	21 %	47	22 %
Mannlig utøver *	20	15 %	9	11 %	29	13 %
Jevnaldrende gutt	68	51 %	50	59 %	118	54 %
Kvinnelig leder	3	2 %	0	0 %	3	1 %
Mannlig leder	9	7 %	2	2 %	11	5 %
Kvinnelig tilskuer/publikum *	3	2 %	12	14 %	15	7 %
Mannlig tilskuer/publikum	15	11 %	14	17 %	29	13 %
Andre kvinner i idretten	3	2 %	5	6 %	8	4 %
Andre menn i idretten	15	11 %	9	11 %	24	11 %
Ønsker ikke å oppgi *	7	5 %	2	2 %	9	4 %

* $p < 0.05$

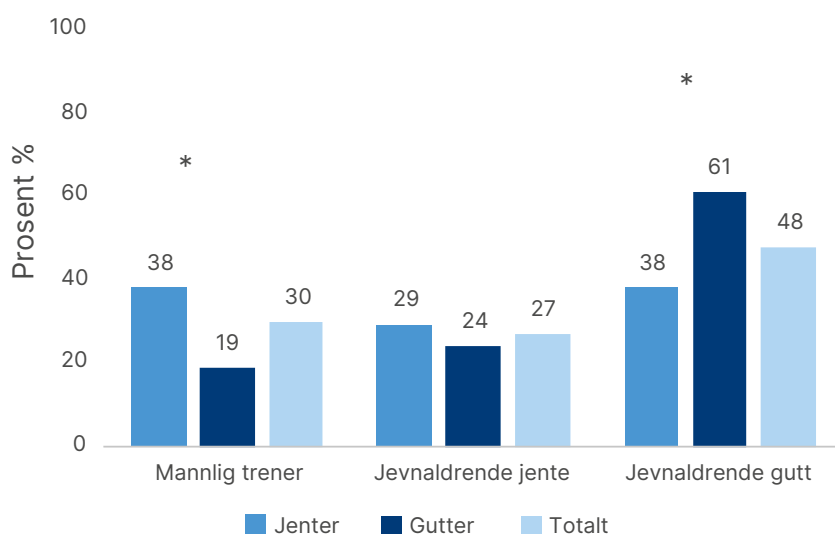

De neste figurene (Figur 5.1 og Figur 5.2) viser hvem som utsetter barn og unge for kjønns-
trakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet. Vi finner det samme mønsteret som vi fant for seksuelle krenkelser generelt: Den største gruppen av gjerningspersoner er jevnaldrende gutter. Deretter følger mannlig trener/instruktør og jevnaldrende jenter. Blant de som har opplevd kjønns-
trakassering er omfanget fra disse gruppene henholdsvis 61%, 33 % og 11 %, og det er ingen

signifikant forskjell mellom jenter og gutter. Blant de som har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet har 48 % opplevd dette fra jevnaldrende gutt, 30 % fra mannlig trener og 27 % fra jevnaldrende jente. Gutter (61 %) opplever oftere enn jenter (38 %) uønsket seksuell oppmerksomhet fra jevnaldrende gutt, mens jenter (38 %) oftere enn gutter (19 %) opplever uønsket seksuell oppmerksomhet fra mannlig trener/instruktør.

**Figur 5.1 Gjerningspersoner for kjønns-
trakassering blant jenter, gutter og totalt**
(Prosent. Jenter $n = 87$, gutter $n = 38$, total $n = 125$).

Figur 5.2 Gjerningspersoner for uønsket seksuell oppmerksomhet blant jenter, gutter og totalt
(Prosent. Jenter $n = 82$, gutter $n = 62$, total $n = 144$). $*p < 0.05$

5.4 Krenkende opplevelser totalt – gjerningspersoner

Samlet for alle tre former for krenkelser har to av tre opplevd minst en krenkelse i barne- og/eller ungdomsidretten fra en mannlig trener/instruktør, mens cirka halvparten har blitt krenket av en jevnaldrende gutt. Omtrent én av fem har vært utsatt for krenkende atferd fra kvinnelig trener/instruktør og fra jevnaldrende jente. Det kommer frem av totalkolonnen i Tabell 5.4. Flere gutter enn jenter har opplevd krenkelser fra mannlig trener/instruktør og fra jevnaldrende gutter. Kjønnsforskjellen er spesielt stor blant de som har vært utsatt for krenkende adferd fra jevnaldrende gutter. Dette er som tabellen viser 60 % av guttene og 33 % av jentene. Flere jenter enn gutter har blitt krenket av kvinnelig trener/instruktør og jevnaldrende jenter.

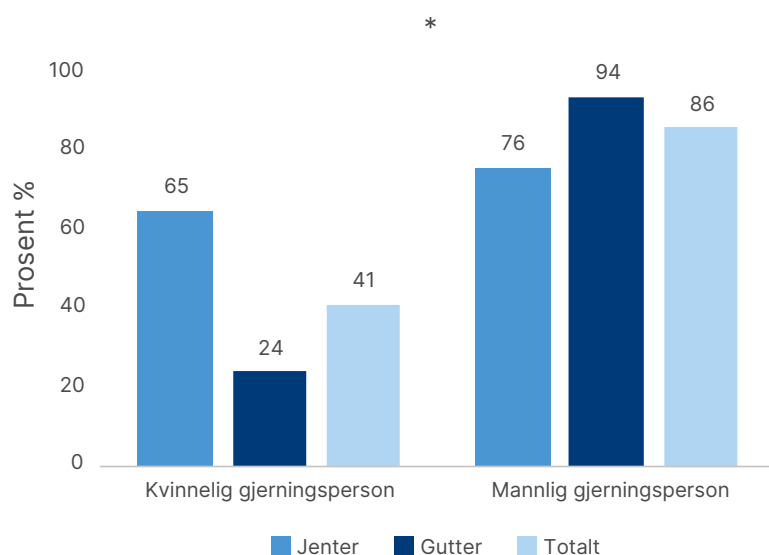
Tabell 5.4 Gjerningspersoner totalt blant jenter, gutter og total (Jenter $n = 269$, gutter $n = 366$, total $n = 635$).

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kvinnelig trener/instruktør *	103	38 %	36	10 %	139	22 %
Mannlig trener/instruktør *	167	62 %	261	71 %	428	67 %
Kvinnelig utøver	15	6 %	11	3 %	26	4 %
Jevnaldrende jente *	95	35 %	42	12 %	137	22 %
Mannlig utøver	25	9 %	42	12 %	67	11 %
Jevnaldrende gutt *	88	33 %	219	60 %	307	48 %
Kvinnelig leder *	13	5 %	6	2 %	19	3 %
Mannlig leder	17	6 %	38	10 %	55	9 %
Kvinnelig tilskuer/publikum	10	4 %	21	6 %	31	5 %
Mannlig tilskuer/publikum	24	9 %	36	10 %	60	9 %
Andre kvinner i idretten *	19	7 %	11	3 %	30	5 %
Andre menn i idretten	24	9 %	32	9 %	56	9 %
Ønsker ikke å oppgi	20	7 %	18	5 %	38	6 %

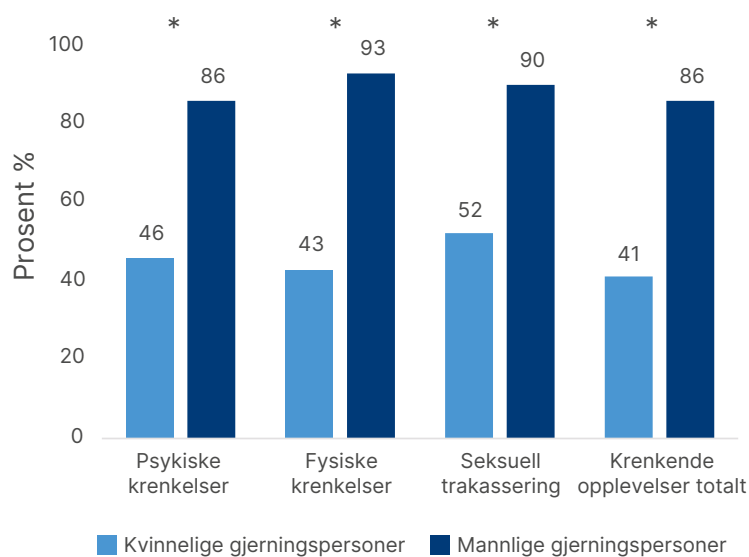
* $p < 0.05$

Gutter og menn utfører krenkende adferd oftere enn jenter og kvinner. Dette vises i Figur 5.3 hvor antall hendelser utført av kvinnelige og mannlige gjerningspersoner er fremstilt separat for jenter og gutter. Totalt har det vært en mannlig gjerningsperson i 86 % av krenkelsene. Tilsvarende prosent for kvinnelige gjerningspersoner er 41. Figuren

illustrerer også at jenter (65 %) oftere enn gutter (24 %) utsettes for kvinnelige gjerningspersoner, mens gutter (94 %) oftere enn jenter (76 %) utsettes for mannlige gjerningspersoner. Vi finner også at mannlige gjerningspersoner dominerer innen alle formene for krenkelser (Figur 5.4)

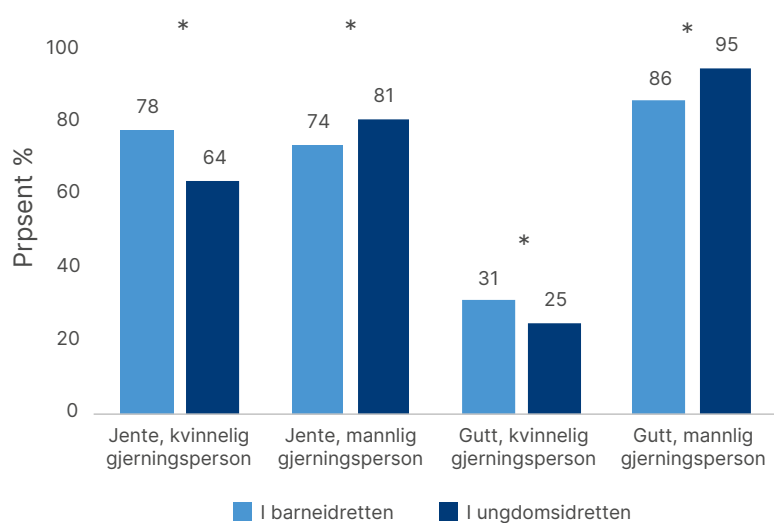
Figur 5.3 Kvinnelige og mannlige gjerningspersoner fordelt på kjønn
(Prosent. Jenter $n = 269$, gutter $n = 366$, total $n = 635$). $*p < 0.05$

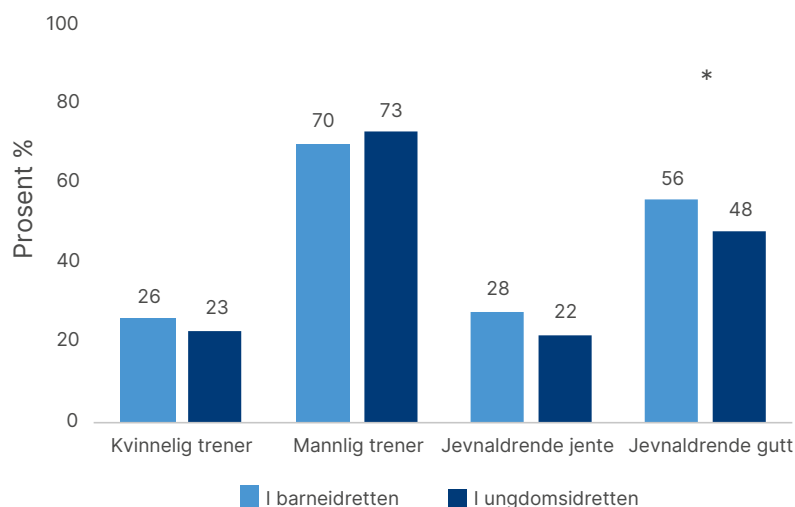
Figur 5.4 Andel psykiske krenkelser, fysiske krenkelser, seksuell trakassering og krenkelser totalt fra mannlige og kvinnelige gjerningspersoner
(Prosent. Psykiske $n = 519$, fysiske $n = 324$, seksuelle $n = 219$, krenkelser total $n = 635$). $*p < 0.05$

Vi har også undersøkt om det er noen forskjell mellom opplevelser i barneidretten og ungdomsidretten med hensyn til kvinnelige og mannlige gjerningspersoner. Som Figur 6.5 viser er det signifikante forskjeller mellom barne- og ungdomsidretten. Det er flere hendelser utført av kvinnelige gjerningspersoner mot jenter i barneidretten (78 %) enn i ungdomsidretten (64 %). Det samme gjelder for gutter (31 % og 25 %). For både jenter (81 % og 74 %) og gutter (95 % og 86 %) som har opplevd krenkende hendelser fra mannlige gjerningsperson oppleves dette noe oftere i ungdomsidretten enn i barneidretten.

Figur 5.6 visersammenheng mellom gjerningspersonenes rolle og opplevde krenkelser i barne- versus ungdomsidretten. Med unntak av jevnaldrende gutt – som personer i barneidretten (56 %) oftere har blitt krenket av sammenlignet med personer i ungdomsidretten (48 %) – er det ingen signifikante forskjeller mellom barne- og ungdomsidretten når det gjelder å bli utsatt for krenkelser fra kvinnelig trener, mannlige trener og/eller jevnaldrende jente.

Figur 5.5 Mannlige og kvinnelige gjerningspersoner i barneidrett og i ungdomsidrett fordelt på kjønn (Prosent. Jente i barneidrett $n = 138$, gutt i barneidrett $n = 201$, jente i ungdomsidrett $n = 241$, gutt i ungdomsidrett $n = 315$). $*p < 0.05$

Figur 5.6 Kvinnelig trener, mannlige trener, jevnaldrende gutt og jevnaldrende jente som gjerningspersoner i barneidrett og i ungdomsidrett (Prosent. I barneidrett $n = 339$, i ungdomsidrett $n = 556$). $*p < 0.05$

5.5 Oppsummering - gjerningspersoner

- Mannlig trener/instruktør (67 %) og jevnaldrende gutt (48 %) er de som oftest utsetter barn og/eller unge for krenkelser. Relativt flere gutter enn jenter opplever å bli krenket av en mannlig trener og av jevnaldrende gutter, mens relativt flere jenter enn gutter er blitt krenket av kvinnelig trener/instruktør og jevnaldrende jenter (Tabell 5.4).
- Dommere og helsepersonell er svært sjeldent gjerningspersoner.
- Menn og jevnaldrende gutter utfører krenkende adferd oftere enn kvinner og jevnaldrende jenter.
- Det er flere hendelser utført av kvinnelige gjerningspersoner mot jenter i barneidretten (78 %) enn i ungdomsidretten (64 %). Det samme gjelder mot gutter (31 % og 25 %). Jenter som har opplevd krenkende hendelser fra mannlig gjerningsperson har opplevd dette noe oftere i ungdomsidretten (81 %) enn i barneidretten (74 %). Det samme forekommer blant gutter som har opplevd krenkende adferd fra mannlig gjerningsperson (86 % i barneidretten og 95 % i ungdomsidretten).
- For de som har vært utsatt for krenkelser fra jevnaldrende gutter skjer dette oftere i barneidretten (58 %) enn i ungdomsidretten (48 %).
- Det er forskjell mellom de ulike formene for krenkelser. Dette kommer frem av tabell 5.5 hvor vi ser på andelen som har blitt krenket av mannlig og kvinnelig trener/instruktør og av jevnaldrende jenter og gutter innen hver av formene for krenkende adferd. Psykiske krenkelser utføres oftest av mannlige trenere (57 %) og jevnaldrende gutter (49 %), fysiske krenkelser av mannlige trenere (81 %), og seksuelle krenkelser av jevnaldrende gutter (54 %).

Tabell 5.5 Andel psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuelle krenkelser fra mannlig og kvinnelig trener, samt jevnaldrende gutt og jente.

	Psykiske krenkelser		Fysiske krenkelser		Seksuell trakassering	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Mannlig trener	295	57 %	261	81 %	72	33 %
Kvinnelig trener	97	19 %	79	24 %	20	9 %
Jevnaldrende gutt	256	49 %	52	16 %	118	54 %
Jevnaldrende jente	121	25 %	16	5 %	47	22 %

6. Hvor oppleves krenkelsene i barne- og ungdomsidretten?

Med tanke på forebygging er det viktig å finne ut hvor krenkelsene skjer. Dersom enkelte steder eller situasjoner peker seg ut, er det mulig å igangsette konkrete tiltak, enten det er i form av strukturelle endringer eller konkrete handlinger.

For hver enkelt hendelse som deltakerne hadde opplevd i barne- og eller ungdomsidretten, ble de spurt om hvor dette hadde skjedd. Deltakerne kunne oppgi flere kontekster dersom det var aktuelt. For eksempel kunne samme person ha utført samme hendelse flere ganger, men i ulike kontekster. Den samme hendelsen kan også være opplevd flere ganger, men fra ulike personer og i forskjellige kontekster⁵⁵. Resultatene i dette kapitlet gir en oversikt over hvor alle hendelsene skjer

Kapitlet inneholder først en beskrivelse av hvor de psykiske krenkelsene forekommer. Deretter følger fysiske krenkelser og seksuelle krenkelser. Videre gir vi en samlet oversikt over hvilke kontekster krenkelsene foregår i. Her undersøker vi også om det er noen forskjell med henblikk på konteksten i henholdsvis barneidretten og ungdomsidretten. Til slutt i kapitlet foretar vi en oppsummering og ser på likheter og forskjeller mellom de ulike formene for krenkelser.

⁵⁵ Prosenten i totalkolonnen i tabellene 6.1 til 6.6 blir derfor mer enn 100

“

Deltakerne har oftest blitt utsatt for krenkelser på trening (85 %) og i forbindelse med konkurranser (55 %).

6.1 Kontekster hvor psykiske krenkelser skjer

Barn og unge har oftest opplevd psykiske krenkelser på trening og i forbindelse med konkurranser, og sjeldent i sosiale sammenhenger i regi av idretten eller via internett/sosiale medier. Tabell 6.1 viser at omtrent åtte av ti av de som har opplevd psykiske krenkelser har opplevd dette på trening, mens seks av ti har vært utsatt for dette i forbindelse med konkurranse. Mange har også opplevd psykiske krenkelser i forbindelse med treningssamling - tre av ti. De tilsvarende tallene for sosiale sammenhenger i regi av idretten og på internett/sosiale medier er henholdsvis 14 % og 6 %. Det er ingen forskjell mellom jenter og gutter bortsett fra for psykiske krenkelser som har funnet sted i garderoben der gutter har opplevd langt mer enn jenter, henholdsvis 34 % og 20 %.

6.2 Kontekster hvor fysiske krenkelser finner sted

Som for psykiske krenkelser opplever de fleste fysiske krenkelser på trening (85 %) og i forbindelse med konkurranser (29 %). Mange har også opplevd fysiske krenkelser i forbindelse med treningssamling (27 %). Dette kommer frem av tabell 6.2. Svært få har opplevd fysiske krenkelser i sosiale sammenhenger i regi av idretten (2 %). Tabellen viser den samme signifikante kjønnsforskjellen som for psykiske krenkelser ved at gutter (7 %) oftere har opplevd fysiske krenkelser i garderoben enn jenter (2 %).

Tabell 6.1 Konteksten hvor psykiske krenkelser forekommer blant jenter, gutter og totalt (Jenter $n = 210$, gutter $n = 309$, total $n = 519$).

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	172	82 %	263	85 %	435	84 %
I forbindelse med konkurranse	121	58 %	185	60 %	306	59 %
I forbindelse med treningssamling	66	31 %	99	32 %	165	32 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	34	16 %	59	19 %	93	18 %
I garderoben *	42	20 %	104	34 %	146	28 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	31	15 %	42	14 %	73	14 %
På internett/sosiale medier	17	8 %	14	5 %	31	6 %
Annet	11	5 %	18	6 %	29	6 %
Ønsker ikke å oppgi	6	3 %	6	1 %	12	2 %

* $p < 0.05$

Tabell 6.2 Konteksten hvor fysiske krenkelser forekommer blant jenter, gutter og totalt (Jenter $n = 133$, gutter $n = 191$, total $n = 324$).

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	114	86 %	161	84 %	275	85 %
I forbindelse med konkurranse	37	28 %	56	29 %	93	29 %
I forbindelse med treningssamling	38	28 %	48	25 %	86	27 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	7	5 %	5	3 %	12	4 %
I garderoben *	2	2 %	14	7 %	16	5 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	3	2 %	2	1 %	5	2 %
På internett/sosiale medier	1	1 %	3	2 %	4	1 %
Annet	4	3 %	6	3 %	10	3 %
Ønsker ikke å oppgi	3	2 %	3	2 %	6	2 %

* $p < 0.05$

6.3 Kontekster hvor seksuelle krenkelser forekommer

Når det gjelder hvor de seksuelle krenkelsene foregår finner vi, som for de to andre formene for krenkelser, at dette oftest skjer på trening. Syv av ti har vært utsatt for dette på trening, mens henholdsvis 45 % og 33 % har opplevd seksuelle krenkelser i forbindelse med konkurranse og treningssamling. Generelt synes konteksten for seksuelle krenkelser å være mer variert, da 19 % har opplevd dette på reise, 19 % i sosiale sammenhenger og 16 % på internett/sosiale medier. Igjen registrerer vi at flere gutter (34 %) enn jenter (14 %) har vært utsatt for seksuelle krenkelser i garderoben.

Det er liten forskjell mellom kjønnstrakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet med hensyn til hvor dette forekommer. Dette ser vi ved å sammenlikne tallene i tabell 6.4 og tabell 6.5. Størst forskjell mellom jenter og gutter finner vi blant barn og unge som har vært utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet i garderoben (Tabell 6.5). Blant gutter gjelder dette for 37 %. Det tilsvarende tallet for jenter er 17 %.

Tabell 6.3 Konteksten hvor seksuelle krenkelser forekommer blant jenter, gutter og totalt (Jenter $n = 135$, gutter $n = 84$, total $n = 219$).

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	97	72 %	54	64 %	151	69 %
I forbindelse med konkurranse	58	43 %	41	48 %	99	45 %
I forbindelse med treningssamling	47	35 %	26	31 %	73	33 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	20	15 %	21	25 %	41	19 %
I garderoben *	19	14 %	30	36 %	49	23 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	27	20 %	15	18 %	42	19 %
På internett/sosiale medier	23	17 %	11	13 %	34	16 %
Annet	25	19 %	12	14 %	37	17 %
Ønsker ikke å oppgi	5	4 %	3	4 %	8	4 %

* $p < 0.05$

Tabell 6.4 Konteksten hvor kjønnstrakassering forekommer blant jenter, gutter og totalt (Jenter $n = 87$, gutter $n = 38$, total $n = 125$).

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	57	66 %	21	55 %	78	62 %
I forbindelse med konkurranse	36	41 %	15	40 %	51	41 %
I forbindelse med treningssamling	29	33 %	9	24 %	38	30 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	13	15 %	6	16 %	19	15 %
I garderoben	11	13 %	9	24 %	20	16 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	15	18 %	5	13 %	21	17 %
På internett/sosiale medier	15	17 %	3	8 %	18	14 %
Annet	16	18 %	9	24 %	25	20 %
Ønsker ikke å oppgi	1	1 %	2	5 %	3	2 %

* $p < 0.05$

Tabell 6.5 Konteksten hvor uønsket seksuell oppmerksomhet forekommer blant jenter, gutter og totalt (Jenter $n = 82$, gutter $n = 62$, total $n = 144$).

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	61	74 %	38	61 %	99	69 %
I forbindelse med konkurranse	31	38 %	27	44 %	58	41 %
I forbindelse med treningssamling	30	37 %	23	37 %	53	37 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	13	16 %	17	27 %	30	21 %
I garderoben *	14	17 %	23	37 %	37	26 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	15	19 %	12	19 %	27	19 %
På internett/sosiale medier	11	13 %	6	10 %	17	12 %
Annet	10	12 %	3	5 %	13	9 %
Ønsker ikke å oppgi	10	12 %	3	5 %	13	9 %

* $p < 0.05$

6.4 Samlet oversikt over hvor krenkelsene skjer

Tabell 6.6 gir en samlet oversikt over hvor krenkelsene forekommer. Forholdet mellom de ulike kontekstene er det samme som vist i de foregående tabellene. Deltakerne har oftest blitt utsatt for krenkelser på trening (84 %), deretter følger i forbindelse med konkurranse (55 %), på treningssamling (35 %), i garderoben (25 %), og

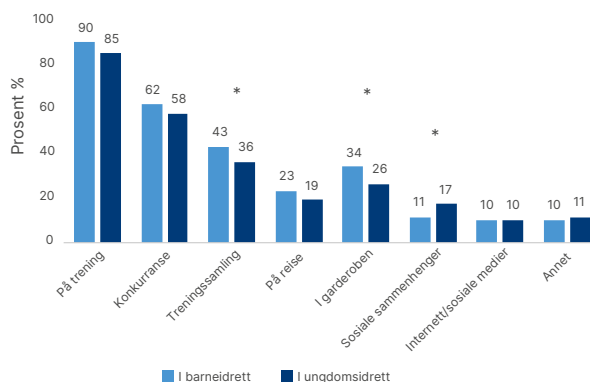
på reise (18 %). Færrest har opplevd krenkelser i sosiale sammenhenger i regi av idretten (16 %) og på internett/sosiale medier (9 %). For tre av kontekstene er det signifikant forskjell mellom jenter og gutter: I garderoben, på internett/sosiale medier, og 'annet'. En høyere andel av guttene har opplevd krenkelser i garderoben, mens en høyere andel jenter har opplevd 'annet' og krenkelser på internett/sosiale medier.

Tabell 6.6 Konteksten hvor krenkelser totalt forekommer blant jenter, gutter og totalt (Jenter $n = 269$, gutter $n = 366$, total $n = 635$).

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
På trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund	226	84 %	311	85 %	537	84 %
I forbindelse med konkurranse	151	56 %	201	55 %	352	55 %
I forbindelse med treningssamling	97	36 %	125	34 %	222	35 %
På reise til og fra trening/konkurranse/samling	47	18 %	65	18 %	112	18 %
I garderoben *	52	19 %	108	30 %	160	25 %
Sosiale sammenhenger i regi av idretten	50	19 %	50	14 %	100	16 %
På internett/sosiale medier *	36	13 %	21	6 %	57	9 %
Annet *	33	12 %	29	8 %	62	10 %
Ønsker ikke å oppgi	7	3 %	9	3 %	16	3 %

* $p < 0.05$

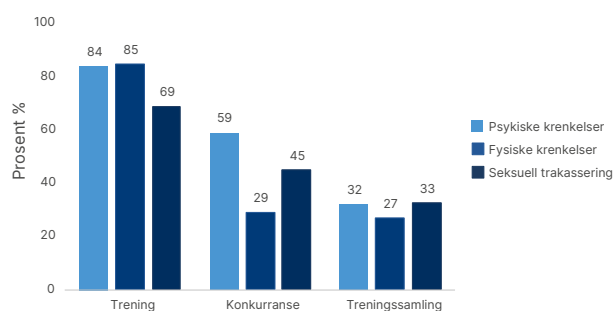
I figur 6.1 har vi undersøkt om det er noen forskjell mellom barneidretten og ungdomsidretten med hensyn til hvor krenkelsene forekommer. Figuren viser ingen forskjell bortsett fra i følgende tre kontekster: 'på treningssamling' og 'i garderoben' som har blitt opplevd av flere i barneidretten enn i ungdomsidretten, mens forholdet er omvendt for de som har opplevd krenkelser i sosiale sammenhenger i regi av idretten.

Figur 6.1 Konteksten hvor krenkelsene forekommer i barneidretten og i ungdomsidretten (Prosent. I barneidrett $n = 339$, i ungdomsidrett $n = 556$). $*p < 0.05$

6.5 Oppsummering – kontekster hvor krenkelsene opplever

- For alle tre formene opplever flest krenkelser enten «på trening i regi av idrettslag/ idrettskrets/særforbund» og/eller «i forbindelse med konkurranse».
- For alle tre formene opplever færrest krenkelser via «internett/sosiale medier» og «i sosiale sammenhenger i regi av idretten».
- Konteksten hvor opplevelsene skjer varierer mer for seksuelle krenkelser enn for psykiske og fysiske krenkelser.
- For alle tre former for krenkelser opplever en høyere andel av gutter enn jenter krenkelsene i garderoben.
- Størst kjønnsforskjell finner vi for seksuelle krenkelser som 36 % av guttene og 14 % av jentene opplever i garderoben.
- Kontekstene «på treningssamling» og «i garderoben» oppleves mer i barneidretten, mens «i sosiale sammenhenger» oppleves oftere i ungdomsidretten enn i barneidretten.
- Figur 6.2 sammenlikner de tre formene for krenkelser. Den viser at 69 % av de som opplever seksuelle krenkelser opplever dette på trening, mens den tilsvarende andelen av de som opplever psykiske (84 %) og fysiske krenkelser (85 %) på trening er mye høyere. De som opplever psykiske krenkelser i forbindelse med konkurranser er 59 %. Det tilsvarende tallet for de som opplever fysiske krenkelser på konkurranser er 29 %. Forskjellene mellom de ulike formene for krenkelser er mindre blant de som opplever å bli krenket på treningssamling.

Figur 6.2 Kontekster hvor krenkelsene forekommer, fordelt på psykiske krenkelser, fysiske krenkelser, seksuell trakassering og krenkelser totalt (Prosent. Psykiske $n = 519$, fysiske $n = 324$, seksuelle $n = 219$).

“

Blant de som har vært utsatt for krenkelser er det ca 60 % som har sagt ifra/fortalt til/snakket med noen om hva de har opplevd.

7. Formell og uformell rapportering av krenkelsene

Å rapportere de negative hendelsene er viktig for å forebygge og stoppe krenkelser. Dersom dette ikke gjøres har ikke institusjoner og organisasjoner mulighet for å reagere, hvilket kan medføre at hendelsen(e) ikke får konsekvenser for gjerningspersonen. Terskelen for å varsle kan imidlertid være høy, da det kan være mange ulike grunner til å kvie seg for å rapportere/varsle noen⁵⁶. NIF innførte i 2022 et nytt varslingssystem for krenkelser i idretten, kalt «MittVarsel».

På NIF's hjemmeside kan man blant annet finne informasjon om varsling, og håndtering av varsler i norsk idrett, samt informasjon om MittVarsel⁵⁷. Dette systemet eksisterte imidlertid ikke da våre deltakere var aktive i barne- og ungdomsidretten. Det har likevel alltid vært mulig å varsle via andre kanaler i idretten både lokalt og nasjonalt. Videre har det vært mulig å varsle i kanaler utenom idretten. I NIF's hefte om forebygging fra 2010 ble man, dersom man hadde vært utsatt for trakassering eller overgrep, bedt om å ta kontakt med «noen man stoler på», og/eller kontakte ledelsen i klubb/ særforbund, idrettskrets eller NIF, og/eller kontakte Likestillings- og diskrimineringsombudet⁵⁸. For barn og unge kan det også være aktuelt å fortelle om krenkelsene til foreldre og til skolen (for eksempel helsesykepleier) i tillegg til venner. Andre norske undersøkelser har vist at utøvere først og fremst har snakket med venner om krenkende adferd de har opplevd i idretten. Svært få har brukt mer formelle varslingskanaler enten i idretten og/eller på skolen⁵⁹. Det spørsmålet vi stilte til deltakerne i denne undersøkelsen fikk derfor følgende formulering: «Har du sagt ifra til/fortalt det til/ snakket med noen om dette?» Det var bevisst at vi ikke brukte ordet varsling i selve spørsmålstillingen da mange antagelig vil assosiere en formell rapportering/anmeldelse med begrepet varsling. I resten av dette kapitlet bruker vi enten

rapportert eller *snakket med* som en fellesbetegnelse for de som har «sagt ifra til/fortalt det til/snakket med noen om dette».

I likhet med i de foregående kapitlene har vi stilt oppfølgingsspørsmål til hver enkelt hendelse. Vi kan derfor undersøke hvor mange hendelser det er rapportert om, samt hvor mange personer det er som har snakket med noen om det de har opplevd. Samme person kan ha varslet om flere hendelser og samme hendelse kan ha blitt rapportert til flere⁶⁰.

7.1 Omfang av rapportering

Blant de som har opplevd minimum én krenkelse er det i alt omtrent halvparten (53 %) som har rapportert/snakket med noen om dette. Det er med andre ord 47 % som aldri har fortalt til noen hva de har opplevd. Det er forskjell på jenter (63 %) og gutter (46 %) når det gjelder andelen som har rapportert eller snakket med noen. Tabell 7.1 viser hvor mange dette gjelder innen hver av formene for krenkelser. De som har opplevd fysiske krenkelser rapporterer dette sjeldnere (36 %) enn de som har opplevd psykiske og seksuelle krenkelser (ca. 50 %). Innen hver av formene er andelen jenter som rapporterer noe

⁵⁶ Solstad et al., 2019

⁵⁷ Varsling, <https://www.idrettsforbundet.no/tema/varsling/>

⁵⁸ Norges idrettsforbund, 2010

⁵⁹ Fasting et al., 2002; Sølberg et al., 2023

⁶⁰ Legger man sammen andelen som har rapportert psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser blir følgelig dette mer enn 100 % (se tabell 7.1).

høyere enn blant gutter. Jenter som har vært utsatt for psykiske krenkelser rapporterer oftest (60 %) mens gutter som har vært utsatt for fysiske krenkelser (31 %) har den laveste andelen som snakker med andre og/eller rapporterer om dette.

Det er ingen forskjell mellom barn og ungdom når det gjelder andelen som har snakket med eller rapportert det de har opplevd av krenkelser (se figur 7.1).

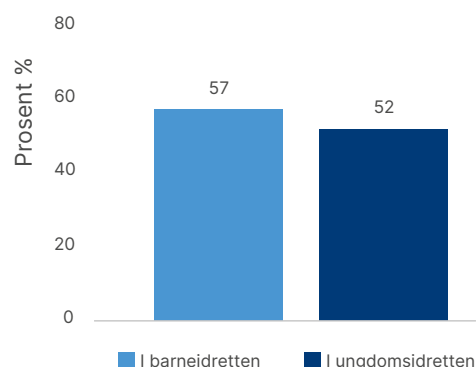
I figur 7.2 har vi analysert om det er noen forskjell i rapportering blant de som har opplevd krenkelser i henholdsvis barneidretten og ungdomsidretten for hver av de tre formene. Den viser ingen forskjell når det gjelder psykiske krenkelser, men for fysiske (44 %) og seksuelle krenkelser (59%) er det flere som har rapportert eller snakket med noen om det de har opplevd i barneidretten enn om det de har opplevd i ungdomsidretten (30 % og 40 %).

Tabell 7.1 Andel som har rapportert om psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuelle krenkelser blant jenter, gutter og totalt.

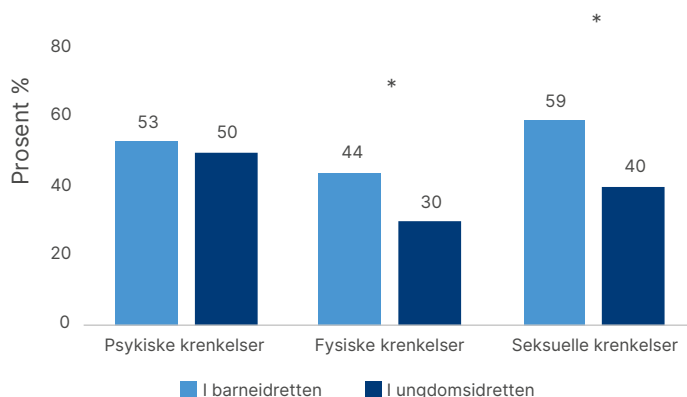
	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Psykiske krenkelser *	125	60 %	137	44 %	262	50 %
Fysiske krenkelser *	58	44 %	60	31 %	118	36 %
Seksuelle krenkelser *	76	56 %	32	38 %	108	49 %

* $p < 0.05$

Figur 7.1 Andelen av de som har opplevd krenkelse som har rapportert/snakket med noen i barneidretten og i ungdomsidretten (Prosent. Barneidrett $n = 339$, ungdomsidrett $n = 556$).

Figur 7.2 Andelen som har rapportert/snakket med noen om psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuelle krenkelser i barneidrett og ungdomsidrett (Prosent. Psykisk barn $n = 269$, psykisk ungdom $n = 434$, fysisk barn $n = 138$, fysisk ungdom $n = 292$, seksuell barn $n = 91$ og seksuell ungdom $n = 189$). * $p < 0.05$

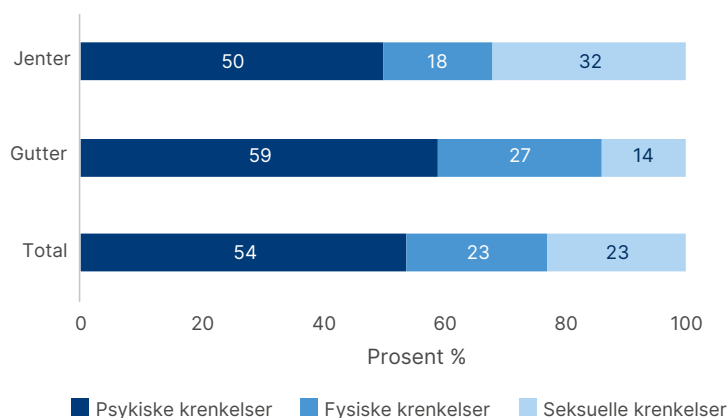
Totalt antall rapporteringer (alle tre formene) er 1021, hvorav jenter har rapportert om 490 krenkelser og gutter om 531. I gjennomsnitt har de som har opplevd krenkelser i idretten rapportert tre hendelser hver. Blant de guttene som rapporterte/snakket med noen, så rapporterte de flere krenkelser (3,2 i gjennomsnitt, $n = 170$) enn de jentene som rapporterte/snakket med noen (2,9 i gjennomsnitt, $n = 168$).

Figur 7.3 viser hvordan det totale antallet rapporteringer fordeler seg på psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser. Av alle rapporteringer utgjør de psykiske krenkelsene litt over halvparten (54 %), mens andelen av rapporterte fysiske og

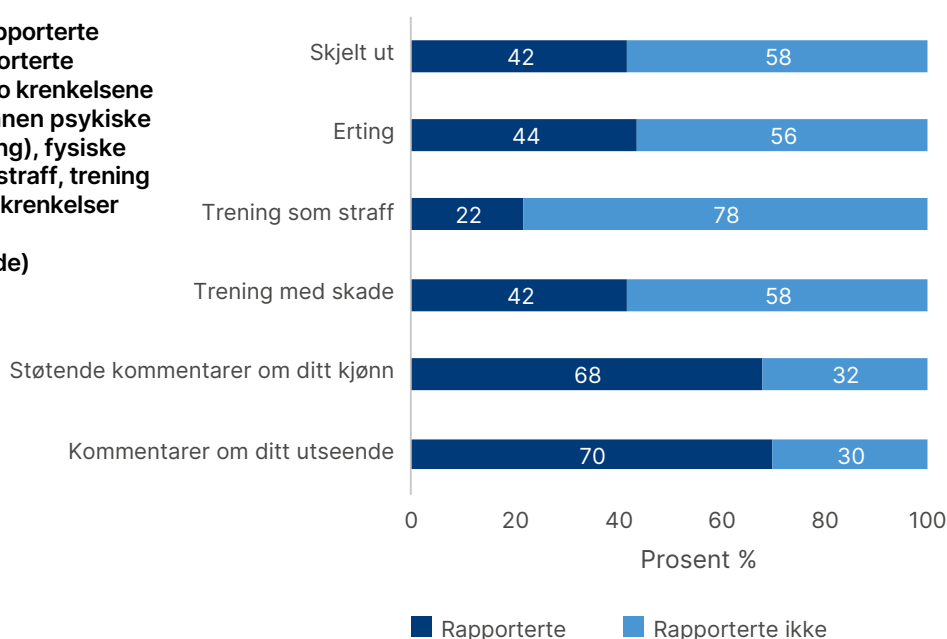
seksuelle krenkelser begge utgjør 23 %. Størst forskjell mellom jenter og gutter finner vi for seksuelle krenkelser. Av alle krenkelser som jenter har rapportert utgjør denne formen 32 %, mens den tilsvarende andelen blant gutter er 14 %.

Figur 7.4 viser hvor mange som har rapportert og ikke har rapportert eller snakket med noen om de to krenkelsene som flest har opplevd innen henholdsvis fysiske, psykiske og seksuelle krenkelser. Tabellen viser at det er store variasjoner. Så mange som tre av fire blant de som har opplevd «trening som straff» (fysisk krenkelse), har ikke fortalt dette til noen. Det tilsvarende tallet for «kommentarer om ditt utseende» (seksuell krenkelse) er en av tre.

Figur 7.3 Andel som har rapportert krenkelser fordelt på psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuelle krenkelser, blant kvinner, menn og totalt. (Prosent. Totalt antall varslinger; jenter = 531, gutter = 490 og totalt = 1021). * $p < 0.05$

Figur 7.4 Andelen som rapporterte hendelsen eller ikke rapporterte hendelsen fordelt på de to krenkelsene med høyest forekomst innen psykiske krenkelser (skjelt ut, erting), fysiske krenkelser (trening som straff, trening med skade) og seksuelle krenkelser (støtende kommentarer, kommentarer om utseende) (Prosent).

7.2 Hvem er det som rapporterer?

Totalkolonnen i tabell 7.2 viser at personer med innvandrerbakgrunn rapporterer sjeldnere (35 %) enn den øvrige norske befolkningen (54 %). Særlig gjelder dette for gutter med innvandrer bakgrunn, hvor 20 % av de som har opplevd en krenkende opplevelse har snakket med noen/rapportert dette. Vi finner ingen forskjell i omfanget av rapportering for seksuell orientering og/eller for personer med funksjonsnedsettelse.

Tabell 7.2 Formell og uformell rapportering om krenkende opplevelser i idretten.

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Innvandring				*		*
Personer med innvandrerbakgrunn	12	52 %	5	20 %	17	35 %
Den øvrige norske befolkningen	157	64 %	162	48 %	319	54 %
Seksuell orientering						
Heteroseksuell	149	64 %	156	46 %	305	53 %
Annet	19	56 %	12	46 %	31	52 %
Personer med varig funksjonsnedsettelse						
Ja	8	53 %	8	73 %	16	62 %
Nei	159	63 %	161	45 %	320	53 %

* $p < 0.05$

“

Færrest rapporterer om fysiske krenkelser (36 %), og cirka halvparten om psykiske og seksuelle krenkelser.

Foto: Erik Ruud, NIF

7.3 Hvem er det rapportert til?

Tabell 7.3 viser hvem deltakerne har snakket med/rapportert til. Av totalkolonnen ser vi at flest har fortalt foreldrene om hva de har opplevd (36 %). Dette gjelder for både jenter og gutter. En av fire har betrodd seg til andre utøvere og 15 % til trener/instruktør. Bortsett fra 'medelev/venner utenfor idretten' som flere jenter enn gutter har snakket med og 'trener/instruktør' som flere gutter enn jenter har snakket med er det ingen forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder

der hvem de har rapportert til. Det synes å være få formelle rapporteringer (for eksempel Politiet, MittVarsel, ledere i idretten), hvilket antakelig innebærer at sakene aldri har blitt fulgt opp. Men vi kan ikke vite om foreldre og trenere etc. har tatt sakene de har fått høre om videre enten i eller utenfor idretten. MittVarsel var så vidt begynt da datainnsamlingen foregikk, og bare fire hendelser er rapportert til politiet. Vi legger også merke til at svært få har tatt kontakt med lærer og helsepersonell.

Tabell 7.3. Hvem det rapporteres til blant kvinner, menn og totalt.

	Jenter		Gutter		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Andre utøvere	131	25 %	99	20 %	230	23 %
Leder i idrettslag/idrettskrets/særforbund	30	6 %	37	8 %	67	7 %
Tillitsvalgte i idrettslag/idrettskrets/særforbund ¹	26	5 %	36	7 %	62	6 %
Trener/instruktør *	62	12 %	87	18 %	149	15 %
Helsepersonell i og utenfor idretten	2	0 %	12	2 %	14	1 %
Medelev/venner utenfor idretten *	52	10 %	18	3 %	70	7 %
Foreldre	200	38 %	172	35 %	372	36 %
Lærer/underviser	9	2 %	8	2 %	17	1 %
Politiet	2	0 %	2	0 %	4	0 %
Idrettens varslingssystem (MittVarsel)	2	0 %	2	0 %	4	0 %
Andre	16	3 %	17	3 %	33	3 %
Ønsket ikke å oppgi	3	0 %	0	0 %	3	0 %

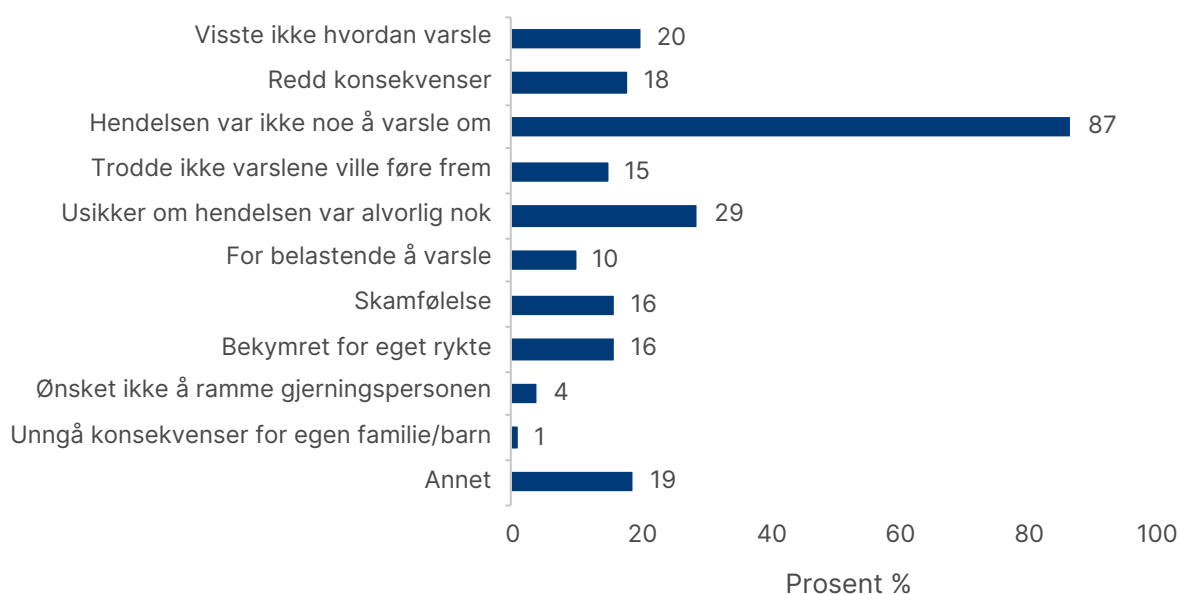
¹ styreverv, oppmann, lagleder etc.

* $p < 0.05$

7.4 Hvorfor rapporteres det ikke?

Figur 7.5 viser årsaker til at man ikke har rapportert for alle som har opplevd en eller flere hendelser. Den største gruppen utgjøres av de som synes at hendelsen ikke var noe å varsle om (87 %). Videre er det 29 % som var usikre på om

hendelsen var alvorlig nok. Vi legger merke til at 20 % ikke visste hvordan man skulle varsle og at 18 % var redde for konsekvensene. Vi finner ingen forskjell mellom de tre ulike formene når det gjelder årsaker til ikke å varsle.

Figur 7.5 Årsaker til å ikke rapportere krenkelser i idretten
(Prosent. Hver deltaker kunne angi flere årsaker til å ikke rapportere. $n = 576$)

7.5 Oppsummering – rapportering

- Blant de som har opplevd krenkelser er det vel halvparten (53 %) som har sagt fra/fortalt til/ snakket med noen om hva de har opplevd. En større andel av jentene rapporterer enn guttene. Men blant de guttene som velger å rapportere en hendelse, så rapporterer de noen flere hendelser i snitt enn jentene.
- Totalt sett har omtrent like mange rapportert/ snakket med noen om det de opplevde i barneidretten som i ungdomsidretten.
- Færrest rapporterer om fysiske krenkelser (36 %), og ca. halvparten om psykiske og seksuelle krenkelser.
- For psykiske krenkelser rapporterer like mange i barne- som i ungdomsidretten, men for fysiske og seksuelle krenkelser var det færre i ungdomsidretten enn i barneidretten.

- Så mange som tre av fire blant de som har opplevd trening som straff, har ikke fortalt/rapportert dette til noen.
- En av tre av de som har opplevd støtende kommentarer om utseende og kropp har ikke fortalt/rapportert dette til noen.
- Personer med innvandrerbakgrunn rapporterer sjeldnere enn den øvrige norske befolkning. Særlig gjelder dette for gutter.
- Foreldre er den gruppen flest har snakket med om det de har opplevd av krenkelser.
- Det er få offisielle/meldte varsler.
- Største årsaker til å ikke rapportere er at 'hendelsen ikke var noe å varsle om' (87 %), og at deltagerne var usikre på om 'hendelsen var alvorlig nok' (29 %). Dette gjelder for både psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser.

8. Reviktimisering

Forskning både i Norge og internasjonalt viser at personer som har vært utsatt for vold som barn har økt risiko for å bli utsatt for ny vold senere i livet⁶¹. I denne studien har vi mulighet til å undersøke hvorvidt dette er tilfellet i idretten også. Denne økte utsattheten, omtales som reviktimisering, har vært relativt lite undersøkt i norsk sammenheng- både innenfor og utenfor idretten.

I vår studie ble deltakerne (18–30 år) først spurt om krenkelser i idretten det siste året⁶². Deretter rapporterte de om erfaringer med krenkelser i barneidretten (6–12 år) og i ungdomsidretten (13–18 år). Dette gir grunnlag for å undersøke reviktimisering innad i idretten, der tidsrekkefølgen er klar: fra barndom og ungdom til ung voksen alder. Først undersøker vi om sannsynligheten for reviktimisering varierer med tidspunktet krenkelsene fant sted (barneidrett, ungdomsidrett, eller begge). Deretter ser vi på om dette varierer mellom de tre formene for krenkelser.

8.1 Sammenhengen mellom krenkelser i barne- og ungdomsidretten og i voksenidretten

For å analysere sammenhengen mellom krenkelser tidligere i idrettsløpet og senere erfaringer i voksenidretten, gjennomførte vi logistiske regresjonsanalyser. Som vist i kapittel 4 hadde 56 % av deltakerne opplevd minst én form for krenkelse – psykisk, fysisk eller seksuell – i barne- og/eller ungdomsidretten. Analysen presentert i tabell 8.1

viser sannsynligheten for å rapportere krenkelser i voksenidretten blant dem som hadde opplevd slike hendelser kun i barneidretten, kun i ungdomsidretten, eller i begge perioder, sammenlignet med deltakere som ikke hadde slike erfaringer tidligere.

Resultatene viser at deltakere som kun hadde opplevd krenkelser i barneidretten, ikke hadde økt risiko for krenkelser i voksenidretten. Det var altså ingen sammenheng mellom krenkelser i barneidretten og senere tilsvarende opplevelser. Derimot var sannsynligheten for å rapportere krenkelser i voksen alder omtrent dobbelt så høy blant dem som hadde opplevd krenkelser kun i ungdomsidretten. For deltakere som hadde vært utsatt både i barne- og ungdomsidretten, var sannsynligheten mer enn firedoblet.

Funnene peker dermed på en tydelig sammenheng mellom krenkelser i ungdomsidretten og økt risiko for å oppleve dette også i voksenidretten. Analysene viste ingen kjønnsforskjeller.

Tabell 8.1: Sannsynligheten for å rapportere krenkende opplevelser i voksenidretten, etter opplevelser fra barne- og ungdomsidrett.

Opplevd krenkende opplevelser	Odds ratio (OR) ⁶³	95% konfidensintervall for OR	Signifikans
Kun barneidrett	0.55	0.27 – 1.15	.12
Kun ungdomsidrett	2.10	1.43 – 3.08	<.01
Både barneidrett og ungdomsidrett	4.36	2.90 – 6.55	<.01
Kjønn	0.86	0.62 – 1.19	.35

⁶¹ Clasen et al., 2005; Thoresen & Hjemdal., 2014; Mossige & Stefansen, 2007

⁶² Disse resultatene er fremstilt i rapport 1 fra prosjektet, Fasting mfl., 2024

⁶³ Odds ratio over 1 betyr at gruppen har større sannsynlighet for å ha rapportert en krenkende opplevelse i voksenidretten. Vi har også valgt å ta ut av disse analysene de som svarte på undersøkelsen da de var 18 eller 19 år gamle, ettersom disse kan i løpet av det siste året ha vært med i både ungdomsidretten og voksenidretten.

Sammenhengen mellom de ulike formene for krenkelser og reviktimisering er fremstilt i tabell 8.2, 8.3, og 8.4. Tabellene viser en klar sammenheng mellom de ulike formene for krenkelser i barne- og ungdomsidretten og senere opplevelser av de samme krenkelsene i voksenidretten. Personer som har opplevd psykiske krenkelser som barn og/eller ungdom har over tre ganger så høy sannsynlighet for å oppleve det samme som voksen, mens de som har opplevd fysiske krenkelser har 4,6 ganger så høy sannsynlighet. For seksuelle krenkelser er sannsynligheten hele fem ganger høyere.

8.2 Oppsummering – reviktimisering

- Personer som har vært utsatt for krenkelser i ungdomsidretten, og særlig de som har opplevd krenkelser både i barne- og ungdomsidretten, har høyere sannsynlighet for å oppleve krenkelser også i voksenidretten.
- Det er ingen kjønnsforskjeller i risikoen for reviktimisering.
- Risikoen for reviktimisering er høyest blant dem som har vært utsatt for seksuelle krenkelser, sammenlignet med dem som har opplevd psykiske eller fysiske krenkelser.

Tabell 8.2 Sannsynligheten for å rapportere psykisk krenkelse i voksenidretten, etter å ha opplevd dette i barne- og ungdomsidretten.

	Odds ratio (OR)	95% konfidensintervall for OR	Signifikans
Opplevd psykisk krenkelse i barne- og ungdomsidrett	3.40	2.66 – 4.34	<.01

Tabell 8.3 Sannsynligheten for å rapportere fysisk krenkelse i voksenidretten, etter å ha opplevd dette i barne- og ungdomsidretten.

	Odds ratio (OR)	95% konfidensintervall for OR	Signifikans
Opplevd fysisk krenkelse i barne- og ungdomsidrett	4.58	3.38 – 6.20	<.01

Tabell 8.4 Sannsynligheten for å rapportere seksuell krenkelse i voksenidretten, etter å ha opplevd dette i barne- og ungdomsidretten.

	Odds ratio (OR)	95% konfidensintervall for OR	Signifikans
Opplevd seksuell krenkelse i barne- og ungdomsidrett	4.97	3.63 – 6.79	<.01

9. Oppsummering og veien videre

I dette kapitlet presenterer og diskuterer vi først svarene på de fem problemstillingene som ble introdusert innledningsvis. Vi kommenterer også hvordan funnene våre samsvarer med tidligere undersøkelser om barn og unge i og utenfor idretten. Samtidig er det viktig å understreke at muligheten til å trekke tydelige konklusjoner på tvers av studier er begrenset. En hovedårsak er at slike undersøkelser sjelden er direkte sammenlignbare.

De fleste studier om barn og unge i idretten (definert som opptil 18 år) er livstidsstudier og retrospektive, noe som også gjelder vår undersøkelse. Tidsrommet mellom hendelsen og tidspunktet for datainnsamlingen kan imidlertid variere betydelig. Enkelte studier har spurt ungdom direkte (13–21 år)⁶⁴, mens andre av de mest siterte retrospektive studiene om vold i barne- og ungdomsidretten inkluderer deltakere i alderen 18–50 år⁶⁵ eller 18–30 år⁶⁶, slik som i vår undersøkelse. Sammenligninger kompliseres ytterligere av variasjoner i hvilke spørsmål som stilles, hvilke typer krenkelser som kartlegges, hvilken kontekst hendelsene foregår i, samt deltakernes idrettslige nivå.

Det overordnede målet med prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten» har vært å fremskaffe kunnskap som kan bidra til norsk idretts forebyggende arbeid og håndtering av ulike former for krenkelser i organisert idrett. Basert på funnene i denne rapporten, som omfatter krenkelser i barne- og ungdomsidretten ($n = 1135$), vil vi avslutningsvis i kapitlet drøfte hvilke konsekvenser resultatene bør få for norsk idrett og idrettsutdanning.

9.1 Hva var omfanget av psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser i barne- og ungdomsidretten og hvilke negative hendelser er det mange har opplevd?

Vel halvparten (56 %) av deltakerne har opplevd en eller flere krenkelser i barne- og ungdomsidretten. Vi finner ingen norske undersøkelser som er direkte sammenlignbare, men retrospektive undersøkelser i andre land har målt de tre samme formene for krenkelser i barne- og ungdomsidretten (>18 år). Disse opererer med en høyere prosentandel enn det vi finner i Norge (72 % i Nederland⁶⁷ ($n = 4000$), 82 % i Australia⁶⁸ ($n = 886$) og 89 % i Polen⁶⁹ ($n = 693$). Undersøkelsene i Australia og Polen har brukt det samme måleinstrumentet, men forskjellig fra Nederland som igjen er forskjellig fra Norge. Følgelig er de ikke direkte sammenlignbare.

Flere undersøkelser om barn- og unges opplevelser i idretten kartlegger også omsorgssvikt, og noen skiller mellom seksuelle krenkelser med og uten berøring. Det gjelder blant annet den europeiske CASES undersøkelsen blant 10 302 18–30 åringer som fant sted i seks land, som opererer med en forekomst i barne- og ungdomsidretten på 75 prosent⁷⁰, og hvor det er lite variasjon mellom landene. Høyest forekomst var i Belgia (80 %) og lavest i Østerrike (70 %).

⁶⁴ Parent & Vaillancourt-Morel, 2021; Vertommen et al., 2022

⁶⁵ Vertommen et al., 2016

⁶⁶ Hartill et al., 2023

⁶⁷ Schipper-van Veldhoven et al., 2022

⁶⁸ Pankowiak et al., 2023

⁶⁹ Wójcik et al., 2025

⁷⁰ Hartill et al., 2023

Det er vanskelig å sammenlikne disse studiene med vår av årsaker nevnt innledningsvis i dette kapitlet. Oversikten over viser at prosentforskjellene mellom Nederland, Australia, Polen og Norge er betydelige, hvilket kan indikere at norske barn- og unge muligens har opplevd færre krenkelser i idretten enn barn- og unge som har deltatt i studiene nevnt over. Hvis så er tilfelle kan dette ha sammenheng med at norsk idrett sammenliknet med mange andre land tidlig startet arbeidet med forebygging på dette området (se kapittel 1). For en organisasjon som NIF som har nulltoleranse som mål, må likevel 56 % sier å være høyt.

I vår undersøkelse opplever barn- og unge oftere psykiske krenkelser (46 %), enn fysiske (29 %) og seksuelle (19 %) krenkelser. Dette er et funn som vi også finner i studier av barne- og ungdomsidretten i andre land, selv om prosentandelen innen de ulike formene kan variere, noe som blant annet kan ha sammenheng med hvordan man måler de ulike typene krenkelser. De tilsvarende tallene fra studien i Nederland er 68 %, 24 % og 16 %, og fra Australia er de 76 %, 66 % og 38 %. I den store europeiske undersøkelsen om barn- og unges erfaringer i seks land var det 65 % som hadde opplevd psykisk, 44 % fysisk og 35 % (ikke kontakt), og 20 % (kontakt) seksuell vold. Den nevnte undersøkelsen fra Polen viste også samme fordeling, med høyest forekomst av psykiske krenkelser etterfulgt av fysiske og seksuelle. Andre undersøkelser skiller ikke mellom omsorgssvikt og psykisk vold, men slår de sammen til en kategori⁷¹. Dermed er disse ikke direkte sammenliknbar med vår undersøkelse som ikke inkluderte omsorgssvikt.

Vi fant ingen forskjell mellom jenter og gutter i forekomst av psykiske og fysiske krenkelser, men jenter (29 %) hadde vært mer utsatt for seksuelle krenkelser enn gutter (12 %). Resultatene fra andre undersøkelser viser ikke alltid det samme. Bortsett fra den europeiske undersøkelsen, som noe overraskende fant at gutter hadde opplevd flere krenkelser enn jenter i alle land og for alle former⁷², synes jenter å være mer utsatt enn gutter for seksuell vold. Studien fra Canada blant

14-17 åringer fant at gutter hadde opplevd fysiske krenkelser oftere enn jenter, mens jenter opplevde seksuelle krenkelser oftere enn gutter⁷³. Det samme fant man i Polen, hvor gutter oftere hadde opplevd fysiske krenkelser og jenter oftere seksuelle krenkelser. Det samme fant man i studien fra Belgia blant 13-21 åringer.

Disse resultatene er delvis i overensstemmelse med studier utenfor idretten, men igjen ikke direkte sammenliknbare. Trygg og ung-studien fra 2025⁷⁴ som omfattet 6721 ungdomsskoleelever fant at ungdommene var mest utsatt for fysisk vold utenfor hjemmet, og for seksuelle overgrep og krenkelser på internett det siste året. Gutter var mer utsatt for alvorlig fysisk vold, men jentene var generelt mer utsatt enn guttene når det gjaldt erfaringer med vold, trakassering og overgrep. Ung Vold studien fra 2023 omfatter 15 409 elever mellom 16-19 år fra alle trinn på videregående skole, og fant at omtrent 25 % hadde vært utsatt for minst ett tilfelle av seksuell vold i løpet av oppveksten. Omfanget hadde økt fra 2015, og var fire ganger høyere blant jenter enn blant gutter⁷⁵.

Tallene fra andre studier i og utenfor idretten indikerer at gutter utsettes for mer fysisk vold enn jenter. I vår undersøkelse fant vi ikke denne forskjellen. Vi vet ikke om dette kan skyldes at jenter utsettes for mer fysisk vold eller gutter for mindre fysisk vold i idretten enn på andre arenaer. Men det indikerer at gutter og jenter behandles mer likt, samtidig som kjønnsroller og normer har endret seg⁷⁶, jfr. at nesten halvparten av jentene var utsatt for fysisk vold fra en kvinnelig trener. Men det kan også være at gutter underrapporterer mer enn jenter, da det kanskje kan oppleves som flaut at man har vært utsatt for fysisk vold.

Det at jenter i idretten opplever mer seksuell vold enn gutter er det samme vi stort sett finner i andre undersøkelser både i og utenfor idretten. Seksuelle krenkelser handler om misbruk av formell og uformell makt, noe som kan være med å forklare hvorfor jenter opplever mer seksuelle krenkelser enn gutter. Det formelle maktperspektivet kan være veldig tydelig i idretten, for eksempel i

⁷¹ Vertommen et al., 2022

⁷² Hartill et al., 2023

⁷³ Parent & Vaillancourt-Morel, 2021

⁷⁴ Augusti et al., 2025

⁷⁵ Frøyland mfl., 2023

⁷⁶ Kitterød & Teigen, 2024

trener-utøver relasjonen, hvor førstnevnte ofte er en mann. Uformelle maktstrukturer i idretten kan komme til uttrykk på forskjellige måter. Det kan handle om gutter og menns tradisjonelle dominans over kvinner i samfunnet, men også om maktforholdet mellom de som følger og de som bryter med kjønnsnormer. Når en jente er aktiv i en såkalt «maskulin idrett», dvs. idrett som tradisjonelt har vært forbeholdt menn, innebærer det at man bryter med tradisjonelle kjønnsidealer og slik sett kan være mer utsatt for krenkelser. Men rådende maskulinitetsnormer kan også ha betydning for at seksuelle krenkelser som menn opplever går «under radaren». Det kan også tenkes at gutter i mindre grad sier ifra⁷⁷, og slik sett kan gjeldende maskulinitetsnormer også være noe av forklaringen på hvorfor gutter opplever mindre seksuell vold enn jenter⁷⁸.

Vi har målt seksuelle krenkelser med et batteri som måler fire dimensjoner: kjønnsstrakassering, uønsket seksuell oppmerksomhet, seksuell press og seksuelle overgrep. Det er et viktig funn at svært få hadde opplevd seksuell press og seksuelle overgrep. Vi har også sett nærmere på hvilke konkrete hendelser deltakerne har vært mest utsatt for. Mange omfangsundersøkelser presenterer ikke slike detaljerte resultater, men vi mener det er viktig kunnskap som kan være til nytte i forebyggingen av krenkelser i idretten.

Den omfattende CASES⁷⁹ (Child Abuse in Sport European Statistics) studien fra seks europeiske land presenterer omfanget av hvert enkelt spørsmål. Siden denne studien var relativ lik vår ved å være retrospektiv og har på samme måte som oss kartlagt 18-30 åringers opplevelser av krenkelser i idretten før de fylte 18 år, vil vi presentere de to hendelsene innen hver form som deltakerne i de seks landene oftest hadde opplevd. For psykiske krenkelser var det «ikke rost for mine anstrengelse eller prestasjoner» (35 %) og «ydmyket eller fått meg til å føle meg mindreverdige eller liten» (34 %). Tilsvarende hendelser i vår undersøkelse var «...å bli skjelt ut for ikke å ha prestert godt nok, kommet

for sent, droppet trening, glemt utstyr o.l.» (26 %), etterfulgt av «... å bli utsatt for plagsom erting eller ubehagelig fleiping» (21 %).

De fysiske krenkelsene barn- og unge var mest utsatt for i den europeiske undersøkelsen var «bedt eller tvunget til å delta mens jeg var skadet eller syk med en belastning som kunne være skadelig» (18 %) og «slått, klappet til eller på annen måte blitt utsatt for fysisk vold» (15 %). I norsk idrett var de tilsvarende kategoriene «... å bli tvunget til å utføre ekstra trening/mange øvelser som straff, f.eks. ekstra situps, eller løpe lengre enn de andre på trening?» (20 %), og «... å bli tvunget eller overtalt til å fortsette å trene når du var skadet eller helt utkjørt/utslett?» (11 %).

For seksuelle krenkelser var det hendelsene «blitt utsatt for støtende eller seksuelt krenkende kommentarer» (18 %), og «blitt utsatt for upassende stirring og slibrige blikk» (18 %) som flest i den europeiske undersøkelsen hadde opplevd. Tilsvarende kategorier i vår undersøkelse var «Kommentarer/slengbemerkinger om ditt utseende som du ble opprørt/støtt over» (8 %), etterfulgt av «Støtende eller ubehagelig kommentarer om ditt kjønn» (7 %).

Den europeiske undersøkelsen omfattet landene Østerrike, Belgia, Tyskland, Romania, Spania og UK, alle land som representerer kulturer forskjellig fra Norge. Det er derfor interessant at det er en viss grad av overenstemmelse og overlapp mht. hva utøverne har opplevd av krenkelser i barne- og ungdomsidretten. Eksempler på dette er «opplevelsen av manglende positiv feedback på ens prestasjon», «å måtte trene med skade» og «ubehagelige og støtende kommentarer».

I slutten av kapitlet vil vi komme tilbake til forslag til hvordan miljøet eller kulturen i idretten kan endres slik at færre utøvere opplever slike hendelser.

⁷⁷ Det faktum at færre gutter enn jenter hadde rapportert/snakkert med noen om det de hadde opplevd av krenkelser (jfr kap 7) indikerer at en slik forklaring ikke er usannsynlig.

⁷⁸ Det kongelige Kultur- og Likestillingsdepartementet, 2024, Meld.St.7, 2024-2025

⁷⁹ Hartill et al., 2021

9.2 Hvem har opplevd krenkelser i barne- og ungdomsidretten, hvem utførte de, og hvor skjedde de?

9.2.1 Hvem har opplevd krenkelser i barne- og ungdomsidretten

For alle tre formene for krenkelser fant vi ingen signifikant forskjell, men en tendens til at barn- og unge med innvandrerbakgrunn hadde vært mer utsatt for krenkelser enn barn- og unge fra den øvrige norske befolkningen. For fysiske og seksuelle krenkelser fant vi at funksjonsfriske barn hadde opplevd mer krenkelser enn funksjonshemmede. For psykiske krenkelser fant vi ingen forskjell.

Alle krenkelsene sett under ett avdekket at ikke-heteroseksuelle (69 %) hadde vært mer utsatt for krenkelser enn heteroseksuelle (55 %). Resultater fra undersøkelser om forekomst i barne- og ungdomsidretten i andre land, viser varierende resultater mht. om det er en sammenheng mellom opplevd vold og de tre demografiske variablene vi har med i vår undersøkelse; innvandrerbakgrunn, seksuell orientering og nedsatt funksjonsnedsettelse. Forskjellig fra vår undersøkelse hadde funksjonshemmede barn både i Australia⁸⁰ og Nederland⁸¹ opplevd mer vold enn funksjonsfriske, mens dette ikke var tilfelle i den kanadiske studien blant ungdom⁸². Når det gjelder seksuell orientering fant studien fra Australia⁸³ det samme som i vår studie, altså at ikke-heteroseksuelle hadde vært mer utsatt for vold enn heteroseksuelle barn. I Canada⁸⁴ fant man det samme for fysisk og seksuell vold.

At heteroseksuelle opplever mindre krenkelser i idretten, er delvis i overenstemmelse med undersøkelser generelt i samfunnet. Ung Vold undersøkelsen fra 2023 fant at det var mer vanlig blant unge med en annen seksuell orientering enn heterofil å bli utsatt for digitale seksuelle krenkelser⁸⁵. UEVO-studien om ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten fant at⁸⁶ 12-16 åringer fra familier med innvandrerbakgrunn hadde i større grad

erfaringer med vold og overgrep. Forfatterne skriver likevel at «Foreldrenes innvandringsbakgrunn hadde mindre betydning for hvorvidt man hadde erfart mindre alvorlig fysisk vold eller psykisk vold, særlig når man så på dette sammen med andre faktorer som familieøkonomi og oppvekstmiljø» (s 112). Andre tall fra denne undersøkelsen fant også at ungdom som hadde en eller flere former for funksjonsnedsettelse var betydelig mer utsatt for vold og overgrep.

Som nettopp vist fant vi i våre data verken signifikant sammenheng med innvandrerbakgrunn eller funksjonsnedsettelse. Dette var noe overraskende og kan skyldes flere forhold. For det første er antallet i de ulike undergrupper svært lavt (særlig gjelder dette antall barn og unge med funksjonsnedsettelse), og resultatene må derfor tolkes med forsiktighet. På den annen side kan barn og unge som er medlem av ett idrettslag sies å være en selektert gruppe, og kanskje ikke representative for barn- og unge generelt, selv om idretten fanger opp svært mange. Flere undersøkelser viser at den sosiale rekrutteringen til idrettslag er skjev, både blant barn og unge⁸⁷. De største risikofaktorene for vold og overgrep synes å være det å vokse opp i familier med dårlig familieøkonomi og/eller der ungdommen rapporterer at foreldrene har problemer med rus, psykisk sykdom og/eller kriminell atferd⁸⁸. Dette kan være barn- og unge som kanskje ikke er så godt representert i idretten, siden det er en overrepresentasjon av barn- og unge fra resurssterke familier. På den annen side har idretten gjennom mange ulike prosjekter (for eksempel «STOPP til rasisme, kjønnsjets, homohets og alle andre former for diskriminering») jobbet systematisk med forebygging av hets og rasisme, og man kan spekulere om resultatene av dette arbeidet gjenspeiles i resultatene i denne studien. Dette synes ikke å gjelde for personer med en ikke-heteroseksuell orientering. Denne gruppen utsettes for mer krenkelser enn heteroseksuelle og er et område hvor idretten bør intensivere sitt forebyggende arbeid.

⁸⁰ Pankowiak et al., 2023

⁸¹ Schipper van Veldhoven et al., 2022

⁸² Parent & Vaillancourt-Morel et al., 2021

⁸³ Pankowiak et al., 2023

⁸⁴ Parent & Vaillancourt-Morel et al., 2021

⁸⁵ Frøyland & Stefansen, 2023

⁸⁶ Hafstad & Augusti, 2019

⁸⁷ Strandbu & Bakken, 2024; Grasaas et al., 2025; Enstad & Bakken, 2024

⁸⁸ Hafstad & Augusti, 2019

9.2.2 Hvem er gjerningspersonene?

Mannlig trener/instruktør (67 %) og jevnaldrende gutter (48 %) er de som oftest utsetter barn og/eller unge for krenkelser. I de andre undersøkelsene i idretten som det er naturlig å sammenlikne med, dominerer også jevnaldrende som gjerningspersoner. I undersøkelsen fra Australia var jevnaldrende den gruppen som oftest utøvde vold (73 %) sammenliknet med trenere (60 %). I Belgia var det like mange jevnaldrende som trenere, og i Nederland og Polen var vold fra andre utøvere mer vanlig enn fra andre personer i støtteapparatet⁸⁹.

I den norske undersøkelsen blant elever i videregående skole om seksuell trakassering og overgrep fant man også at venner utgjorde den desidert største gruppen av gjerningspersoner (83 %), mens trenere, lærere og helsepersonell sto for 20 % av de seksuelle krenkelsene⁹⁰.

Relativt flere gutter enn jenter har opplevd å bli krenket av en mannlig trener og av en jevnaldrende gutt, mens relativt flere jenter enn gutter har blitt krenket av en kvinnelig trener/instruktør og av en jevnaldrende jente. Det er forskjell mellom de ulike formene for krenkelser. Særlig gjelder dette for fysiske krenkelser, hvor mannlige trenere utgjør 81 %. Psykiske krenkelser har også oftest blitt utført av mannlige trenere (57 %) og jevnaldrende gutter (49 %), samt seksuelle krenkelser av jevnaldrende gutter (54 %).

Totalt har menn og jevnaldrende gutter utført krenkende adferd oftere enn kvinner og jevnaldrende jenter. For seksuelle krenkelser er situasjonen omtrent det samme utenfor idretten. I UEVO-studien, var det i to av tre tilfeller gutter som utøvde krenkelsen. Studien viste også hvordan omfanget av seksuelle krenkelser fra jevnaldrende økte i løpet av ungdomsskoletiden, og rammet jenter mer enn gutter⁹¹. For fysiske krenkelser ser bildet noe annerledes ut, men likevel i tråd med våre funn. Det viser resultatene fra undersøkelsen «Ung Vold», der gutter langt oftere enn jenter hadde vært utsatt for fysisk vold fra jevnaldrende⁹².

At gjerningspersonene består av flere jevnaldrende gutter og menn enn jevnaldrende jenter og kvinner har muligens sammenheng med det vi har nevnt tidligere om kjønnsnormer og kultur. Gutter og jenter lærer å oppføre seg på forskjellige måter og maskulinitet forbindes i mange sammenhenger med styrke, dominans og kontroll, som kan lede til at gutter og menn bruker vold og krenkelser som en måte å bekrefte sin maskuline identitet. I noen miljøer kan også aggresjon være mer akseptert fordi det har vært en del av den tradisjonelle mannsrollen⁹³.

Flere idrettsforskere har påpekt at når så mange utøvere og trenere utsetter barn og unge for krenkelser i idrett kan dette føre til en normalisering av adferd, og at barn kan lære at slik atferd er en naturlig del av kulturen i idretten⁹⁴. Dette gjelder særlig psykiske og fysiske krenkelser.

9.2.3 Konteksten hvor krenkelsene forekommer

Flest opplever krenkelser enten «på trening i regi av idrettslag/idrettskrets/særforbund» (84 %) og/eller «i forbindelse med konkurranse» (59 %). Dette gjelder alle tre formene, men konteksten hvor seksuelle krenkelser er opplevd varierer mer enn for psykiske og fysiske krenkelser. I tillegg til «på trening» og «i forbindelse med konkurranser», har mange også opplevd seksuelle krenkelser på «treningssamling» (33 %) og «i garderoben» (23 %).

Det var ingen forskjell mellom gutter og jenter bortsett fra for «opplevelser i garderoben». For alle tre former for krenkelser opplevde gutter oftere enn jenter krenkelsene i garderoben. Størst kjønnsforskjell fant vi for seksuelle krenkelser som 36 % av guttene og 14 % av jentene hadde opplevd i garderoben.

Sammenlikner vi de tre formene for krenkelser viser det seg at 69 % av de som har opplevd seksuelle krenkelser har opplevd dette på trening, mens den tilsvarende andelen av de som har opplevd psykiske (84 %) og fysiske krenkelser (85 %) på trening er mye høyere. De som har opplevd psykiske krenkelser i forbindelse med

⁸⁹ Pankowiak et al., 2023; Vertommen et al., 2022; Schipper van Veldhoven et al., 2022; Parent & Vaillancourt-Morel et al., 2021

⁹⁰ Sølvberg et al., 2022

⁹¹ Hafstad & Augusti, 2019

⁹² Frøyland mfl., 2023

⁹³ Coakley & Pike., 2009

⁹⁴ Fortier et al., 2020; Vertommen et al., 2018

konkurranser er 59 %. Det tilsvarende tallet for de som har opplevd seksuelle og fysiske krenkelser på konkurranser er henholdsvis 45 % og 29 %. Forskjellene mellom de ulike formene for krenkelser er mindre blant de som har opplevd å bli krenket på treningssamling.

Færrest har erfart krenkelser via «internett/ sosiale medier» (6 %) og «i sosiale sammenhenger i regi av idretten» (14 %). Tallet for krenkelser på internett/sosiale medier synes lavt, men for seksuelle krenkelser på internett/sosiale medier var omfanget 19 %. Dette avviker litt fra UngVold undersøkelsen som fant at rundt én av fire deltakere hadde vært utsatt for en digital seksuell krenkelse i løpet av livet⁹⁵. Undersøkelsene er for forskjellige med hensyn til metode til at vi kan trekke den konklusjon at barn- og unge i idretten er mindre utsatt for nettbasert seksuell vold enn andre ungdommer. En oversiktsartikkel om kjønnsbasert vold på nett mot jenter og kvinner i idretten fra 2024 konkluderer med at dette er et samfunnsproblem i behov av proaktive løsninger⁹⁶. Rapporten peker blant annet på at kjønnsbasert vold på nett kan begrense jenters frihet til å delta på nettbaserte plattformer og slik sett krenke deres menneskerettigheter.

Med tanke på forebygging er det viktig å kartlegge hvor overgrepene i idretten mot barn- og unge skjer. De fleste undersøkelser i idretten gjør imidlertid ikke dette. Av de studier vi har referert til er det bare den europeiske studien fra seks land som har informasjon om dette⁹⁷. De fant at for alle voldsformene hadde flest opplevd de negative hendelsene «på og i nærheten av idrettsanlegg» (fra 26 % for seksuell vold med fysisk kontakt til 52 % for psykisk vold). Mange hadde også opplevd overgrepene «I garderoben» (fra 14 % for omsorgssvikt til 22 % for seksuell vold uten fysisk kontakt).

Ikke overraskende kan vi konkludere med at krenkelsene i idretten først og fremst skjer der hvor barn og unge oppholder seg mye, dvs. i nærheten av idrettsanlegg. I norsk idrett operasjonalisert til «på trening» og «i forbindelse

med konkurranser», men også «på trenings-samlinger» og «i garderoben». Hvorfor andelen som opplever dette «i garderoben» er høyere blant gutter enn blant jenter er vanskelig å vite, men muligens er dette en arena som tidvis kan være uten voksen kontroll hvor «gutteulturen» får utspille seg fritt.

9.3 Hvor mange barn- og unge, og hvem rapporterte/varslet om krenkelser, hva ble det rapportert/varslet om, hvem rapporterte/varslet man til, og hvorfor varslet man ikke?

Blant de som hadde opplevd krenkelser var det vel halvparten (53%) som hadde sagt ifra/fortalt til/snakket med noen om hva de hadde opplevd. En større andel av jentene enn guttene hadde fortalt/snakket med noen om dette.

Barn- og unge med innvandrerbakgrunn rapporterte sjeldnere enn andre barn. Særlig gjaldt dette for gutter. Færrest rapporterte om fysiske krenkelser (36 %). Tre av fire blant de som hadde opplevd trening som straff, hadde ikke fortalt/ rapportert dette til noen. Omtrent halvparten både av de som hadde opplevd psykiske og seksuelle krenkelser hadde snakket med noen om dette. Det var overraskende at det var så få som hadde fortalt om de fysiske krenkelsene de hadde vært utsatt for. Dette kan forklares ved at det var så mange som 75 % av de som var utsatt for trening som straff som ikke hadde fortalt det til noen, kanskje fordi man syntes det var flaut å snakke om, og/eller fortjent? Foreldre og andre utøvere er de gruppene flest barn- og unge har snakket med om det de har opplevd av krenkelser. Dette er delvis i overenstemmelse med funnene i den europeiske idrettsundersøkelsen om barn under 18 år. Her hadde 46 % av de som hadde opplevd psykisk vold snakket med noen om dette. Tilsvarende tall for fysisk vold var 41 % og for seksuell vold uten og med fysisk kontakt var det henholdsvis 40 % og 28 %. Som i vår undersøkelse hadde flest snakket med familie etterfulgt av jevnaldrende venner. Det var også få formelle anmeldelser der politi, advokater og terapeuter var kontaktet minst⁹⁸.

⁹⁵ Frøyland & Stefansen, 2023

⁹⁶ Kavanagh et al., 2024

⁹⁷ Hartill et al., 2021

⁹⁸ Hartill et al., 2021

Studier utenom idretten viser at mange unge heller ikke forteller om det de har opplevd. I UEVO-studien hadde 44 % av de som hadde vært utsatt for vold i hjemmet fortalt noen om dette. Tilsvarende prosent for ungdommene som hadde vært utsatt for seksuelle overgrep fra voksne var 56 % og blant ungdom som hadde vært utsatt for seksuelle krenkelser fra jevnaldrende var det 70 % som hadde fortalt noen om det de hadde opplevd⁹⁹. Trygg og ung-studien fra 2025 som omfattet 6721 ungdomsskoleelever fant at når det gjaldt seksuelle overgrep fra en voksen var det bare 29 % som hadde fortalt dette til noen, mens vel halvparten som hadde vært utsatt for seksuelle overgrep fra jevnaldrende hadde gjort det samme¹⁰⁰. Tallene fra Ung Vold undersøkelsen på videregående skole fra 2023 fant imidlertid at mange hadde snakket med noen. Spesielt gjaldt dette jenter hvor tre av fire hadde gjort dette, og som oftest var det til en venn og ikke en voksen¹⁰¹. Som vi også så i våre data var det flere jenter enn gutter som hadde snakket med noen.

Største årsaker til å ikke rapportere eller snakke med noen i vår undersøkelse var at «hendelsen ikke var noe å varsle om» (87 %), og at deltagerne var usikre på om «hendelsen var alvorlig nok» (29 %). Dette gjaldt for både psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser. I Trygg og ung-studien fra 2025 var andelen som svarte «Jeg hadde ikke behov for å fortelle det til noen» desidert størst for alle typer av krenkelser som ble målt i denne undersøkelsen. Innbakt i dette kan være at de ikke synes hendelsen var alvorlig nok og/eller at de syntes at hendelsen ikke var noe å varsle om, med andre ord omtrent det samme som deltakerne i idretten hadde oppgitt. Men slik spørsmålene har vært formulert i alle undersøkelsene har deltagerne svart på hendelser som har vært negative for dem. Med andre ord kan det være at man ikke er klar over at hendelsene innebærer en krenkelse, og/eller at atferden er blitt normalisert i miljøet.

Uansett hvilke tall man legger til grunn må vi fastslå at svært mange ikke rapporterer eller snakker med noen om negative opplevelser som

de har hatt i idretten. Det kan være mange årsaker til dette, og i Figur 7.4 nevnes blant annet også «redd for konsekvensene», trodde ikke varslet ville føre frem», «skamfølelse» og «bekymret for eget rykte». Fordi så mange som har opplevd krenkelser ikke snakker med noen om dette, får de antakelig ikke hjelp med plager og reaksjoner man kan få etter krenkende opplevelser, og da får de heller ikke anledning til å anmelde. Sjansen er da også stor for at gjerningspersonen fortsetter med sin negative adferd.

9.4 Er det noen forskjell mellom opplevelser av krenkelser i barneidretten og opplevelser av krenkelser i ungdomsidretten?

Flere av de retrospektive undersøkelsene innen idrett vi har referert til definerer barn som opptil 18 år, men analyserer ikke om det er forskjell på ulike aldersgrupper da barna var utsatt for vold. Undersøkelsene fra Canada og Belgia omfattet ungdom fra henholdsvis 14 og 13 år¹⁰². Det er med andre ord veldig lite kunnskap om yngre barns krenkende opplevelser i idrett. Dette er overraskende da det er forskjeller både når det gjelder kroppslig, kognitiv og sosial utvikling hos barn under og over 12-13 år. Det ville være naturlig å anta at disse forskjellene har konsekvenser både når det gjelder forebygging av og reaksjoner på krenkelser.

En større andel av deltagerne i vår studie har opplevd krenkelser «kun i ungdomsidretten», sammenliknet med i «kun i barneidretten» og med «i både barne- og ungdomsidretten». Det samme forholdet finner vi for hver form for krenkelse. Totalt for alle krenkelser har omtrent en av to opplevd negative hendelser i ungdomsidretten mens omtrent en av tre hadde opplevd det samme i barneidretten. Det var ingen forskjell mellom jenter og gutter. Når vi sammenlikner forekomsten av opplevelser i barneidretten med opplevelser i ungdomsidretten for hver av formene, finner vi det samme mønsteret som for totalen; flest har opplevd psykiske krenkelser og færrest seksuelle

⁹⁹ Hafstad & Augusti, 2019

¹⁰⁰ Augusti mfl., 2025

¹⁰¹ Frøyland & Stefansen, 2023

¹⁰² Parent & Vaillancourt-Morel, 2021; Vertommen et al., 2022

krenkelser både i barne- og i ungdomsidretten, men andelen er høyere i ungdomsidretten for alle tre typer. Størst forskjell mellom barne- og ungdomsidretten fant vi for psykiske (14 prosentpoeng) og fysiske krenkelser (13 prosentpoeng).

I vår undersøkelse fant vi også at deltakere i barneidretten var mer utsatt fra jevnaldrende gutter enn deltagerne i ungdomsidretten. Muligens kan dette ha sammenheng med at det er «lettere» for jevnaldrende gutter å krenke andre barn, og særlig jenter. Når det gjelder å snakke med eller rapportere om hendelsene, finner vi ingen forskjell mellom barne- og ungdomsidretten for psykiske krenkelser, men flere i barneidretten enn i ungdomsidretten har snakket med/rapportert om fysiske og seksuelle krenkelser. Dette kan ha sammenheng med at «foreldre» er den gruppen mange har fortalt dette til, noe som kanskje er tryggere for mindre barn.

9.5 Hva er sannsynligheten for reviktimisering?

I kapittel 8 presenterte vi resultater som viste at personer som hadde vært utsatt for krenkelser i ungdomsidretten, og særlig de som hadde opplevd krenkelser i både barne- og ungdomsidretten, hadde høyere sannsynlighet for å oppleve krenkelser også i voksenidretten.

Det var ingen kjønnsforskjeller i risikoen for reviktimisering. Risikoen for reviktimisering var høyest blant dem som hadde vært utsatt for seksuelle krenkelser, sammenlignet med dem som hadde opplevd psykiske eller fysiske krenkelser.

Den omfattende europeiske studien (CASES) om vold i barneidretten kartla forekomst både innenfor og utenfor idretten. Av risikofaktorene kjønn, nasjonalitet og erfaringer med mellommenneskelig vold utenfor idretten, var sistnevnte den sterkeste prediktoren for vold i idretten. Dette gjaldt for alle former for vold. For deltagere som tidligere hadde opplevd seksuell vold med fysisk kontakt utenfor idretten, var sannsynligheten for tilsvarende vold i

idretten 20 ganger høyere. Tilsvarende var sannsynligheten ni ganger høyere for seksuell vold uten fysisk kontakt, åtte ganger høyere for fysisk vold og seks ganger høyere for psykisk vold. Selv om studien ikke kunne fastslå tidsrekkefølgen, støtter den funn fra annen forskning som viser at vold i én sammenheng kan øke sårbarheten for vold i andre¹⁰³.

Når det gjelder studier utenom idretten konkluderte en oversiktsstudie som analyserte 72 studier og identifiserte 765 risikofaktorer, med at det å ha blitt utsatt for overgrep i barndommen var den største risikofaktoren for senere overgrep¹⁰⁴. En norsk studie viste at én av tre som hadde opplevd vold i barndommen, rapporterte ny voldsepisode innen 12–18 måneder. Den samme studien fant at god sosial støtte fungerte som en beskyttende faktor. Forfatterne konkluderte med at «voldsutsatte barn ikke er godt nok beskyttet mot ny vold i framtiden. Jo mer vold barna hadde opplevd, desto høyere var risikoen for ny vold, og desto dårligere var helse og sosiale relasjoner¹⁰⁵». Våre funn samsvarer derfor med undersøkelser utenom idretten, og selv om vi ikke har funnet andre studier som analyserer reviktimisering i idretten

9.6 Veien videre

Det overordnede målet med prosjektet «Krenkende opplevelser i idretten» var å skaffe til veie mer informasjon og kunnskap som kan være til nytte i norsk idretts forebyggende arbeid mot og håndtering av ulike typer krenkelser i organisert idrett. Kunnskap om forekomst av krenkelser i ulike grupper er viktig både som grunnlag for planlegging av tiltak, og for å kunne si noe om tiltakene treffer den aktuelle målgruppen, og om mulige effekter¹⁰⁶.

Med referanse til de viktigste funnene i vår undersøkelse om krenkelser i barne- og ungdomsidretten foreslår vi at det arbeides med noen fokusområder som vi mener/tror bør føre til en tryggere idrett. Disse kan grupperes under to hovedtema: Utdanning og kultur.

¹⁰³ Hartill et al., 2023

¹⁰⁴ Assink et al., 2019

¹⁰⁵ Aakvaag & Strøm, 2019, s 14

¹⁰⁶ Bakken, 2025

9.6.1 Utdanning

Her tenker vi først og fremst på innhold i trener-utdanning- ikke bare for innholdet i idrettens egne kurs, men også for høyere utdanningsinstitusjoner som driver med trenerutdanning. Det var overraskende og skuffende at så mange trenere bruker fysiske krenkelser som straff, og tillater og/eller tvinger barn- og unge til å trene under sykdom og med skade. Dette var heller ikke uvanlig når deltagerne var i alderen 18-30 år¹⁰⁷ og slik sett ser ut til å være relativt vanlig praksis i idretten uavhengig av alder.

Trenere kan også bidra til forebygging ved å få mer kunnskap om å observere, se og forstå sosiale relasjoner i treningsgruppa, og slik sett forhåpentligvis hindre en del grenseoverskridende adferd. Dette er spesielt viktig i trening av ungdom, fordi som vi har vist er gjerningspersoner ofte en jevnaldrende. Trenerutdanningen bør også gjøre trenere i stand til å observere tegn som kan tyde på at barn og unge har vært utsatt for/utsettes for krenkelser. Vi vet at reviktimisering forekommer ikke bare innad i idretten, men det vil også være barn og unge i idretten som kan ha vært utsatt for krenkelser i andre fora, og slik sett er ekstra utsatt.

Vi vil også foreslå at det lages egne forebyggingsstrategier for barn (under 12 år) og for ungdom (12-19 år). Hvordan oppfølgingen av dette arbeidet skal organiseres må idretten diskutere, men vi vil peke på at alle klubber har en barneidrettsansvarlig som det kanskje kan være aktuelt å trekke mer inn i dette arbeidet. Forebyggingsstrategiene må også inn i utdanningen av trenere og ledere som har ansvar for disse gruppene. Basert på det faktum at ungdomsalderen i seg selv synes å være en risikofaktor, blant annet fordi denne alderen er viktig for mental og fysisk utvikling samt forståelse av egen seksualitet¹⁰⁸. Sammen med funnene i vår undersøkelse som viser forskjeller mellom barn og ungdoms opplevelser, er dette bakgrunnen for at vi foreslår at det i de neste årene bør være spesielt fokus på ungdom også med tanke på opplæring og utdanning.

9.6.2 Kultur

Som nevnt tidligere har flere forskere antydnet at når det er så mange trenere og utøvere som utsetter barn og unge for krenkelser tyder dette på at det i visse idrettsmiljøer eksisterer en normalisering av krenkelser¹⁰⁹. Ikke minst gjelder dette for psykiske og fysiske krenkelser. Det kan tyde på at barn og unge lærer at krenkelser er noe man bør akseptere og tåle fordi det er en nødvendig komponent for å kunne vinne og utvikle seg i idretten. Vi fant også at jenter utsettes oftere for seksuelle krenkelser enn gutter, og at gutter og menn utgjør flertallet blant gjerningspersoner. Samtidig som resultatene viste at ikke-heterofile barn- og unge opplever mer krenkelser enn heteroseksuelle. Alt dette indikerer at det er nødvendig å arbeide på flere områder for å endre kulturen i idretten.

Andelen ungdommer som opplever krenkelser i idretten er høyere enn blant yngre barn, og som nevnt over bør dette tas hensyn til i alle forebyggingsstrategier. Vel halvparten av deltagerne hadde opplevd en eller flere former for krenkelser i idretten før de fylte 18 år. Psykiske krenkelser var det som flest hadde opplevd (46 %), og vi foreslår derfor et økt søkelys på forebyggingen av psykiske krenkelser. Det samme gjelder for ikke-heteroseksuelle barn- og ungdom som er en utsatt gruppe.

Tradisjonelle kjønnsrollemønstre og stereotyper kommer også til syne i vår undersøkelse, selv om det på mange områder ikke er forskjell på jenter og gutter. Når det gjelder kjønn vil vi trekke frem tre forhold. For det første at flere jenter enn gutter utsettes for seksuelle krenkelser. For det andre at gjerningspersonen veldig ofte er en gutt eller mann, og for det tredje at gutter opplever mer krenkelser i garderoben, enn det jenter gjør innen alle tre formene for krenkelser. Vi foreslår at det jobbes med å endre holdningene som fører til disse forskjellene. Det er mange måter og gjøre dette på og utdanning som vi har nevnt over er en viktig komponent også i dette arbeidet.

¹⁰⁷ Fasting mfl., 2024

¹⁰⁸ Det kongelige kultur- og Likestillingsdepartementet, 2024, Meld.St.7, 2024-2025

¹⁰⁹ Fortier et al., 2020

Det siste området vi vil trekke frem er varsling. Mye har skjedd de siste årene på dette området, og forhåpentligvis er det på grunn av innføring av MittVarsel flere som varsler i dag enn for noen år siden. Men det er et generelt funn i andre undersøkelser at barn- og unge både nasjonalt og internasjonalt ikke varsler. Dette kan ha veldig uheldige konsekvenser, da gjerningspersoner ikke blir kontaktet og oppfølging blir umulig, noe som igjen kan lede til at gjerningspersonen fortsetter med samme negative og uheldige adferd. Å få enda mer oppmerksomhet rundt MittVarsel er derfor noe vi også foreslår.

9.7 Konklusjon

Forslagene over kan sammenfattes i følgende punkter:

- Justere innholdet i trenerutdanning på flere områder
- Skille noe mellom forebyggingsstrategier for barn og ungdom
- Spesielt fokus på ungdom (eldre barn)
- Spesielt fokus på forebygging av psykiske krenkelser
- Spesielt fokus på ikke-heteroseksuelle
- Spesielt fokus på gutter og menn

Alle disse forslagene kan også få konsekvenser for forskning. Spesielt vil vi nevne behovet for at man bruker ressurser på evaluering av ulike strategier og tiltak for å finne ut om de har noen effekt, dvs. leder til endring. Det vil også være nyttig å få mer omfattende og detaljert kunnskap om flere av temaene. Her tror vi det er nødvendig med mer kvalitative data, for eksempel intervjuer med barn og unge om hvordan de har reagert på og tenker på det de har vært utsatt for. Egne kvalitative intervjuer med alle kjønn, men spesielt gutter om deres opplevelser og adferd vil også kunne gi verdifull kunnskap for å kunne igangsette konkrete prosjekter med tanke på endring av kulturen. Treneres kunnskap, oppfatninger og holdninger vil også være et interessant forskningsprosjekt. Idretten er et speilbilde av samfunnet, og det er urealistisk å forvente at idretten alene skal endre holdninger til vold og kjønn etc., men idretten kan være en viktig brikke i dette arbeidet.

Avslutningsvis vil vi påpeke at til tross for krenkelsene deltagerne har opplevd i barne- og ungdomsidretten, så er de fortsatt med i idretten. Dette er ikke overraskende fordi 91 % svarte at den generelle opplevelsen av barne- og ungdomsidretten var 'bra' eller 'veldig bra'. Det inspirerer til forskningsprosjekter om betydningen og konsekvensene av positive og negative opplevelser i barne- og ungdomsidretten. Kan det være slik at idretten for mange likevel oppleves som et fristed, og et relativt trygt sted å være sett i forhold til andre arenaer? Dette kunne det være spennende å få mer kunnskap om.

Vedlegg

Vedlegg 1.

Faktoranalyse

Formålet med faktoranalyse

I denne rapporten har vi benyttet faktoranalyse for å redusere kompleksiteten i datasettet og for å undersøke hvorvidt materialet viser de forventede mønstrene. Vi hadde på forhånd en antakelse om disse mønstrene, da spørsmålsbatteriet er basert på allerede validerte spørreskjemaer om seksuell trakassering (se Fasting og Køber, 2019) og tidligere forskning på psykiske og fysiske krenkelser. På denne bakgrunn vurderte vi bekreftende faktoranalyse (CFA) som en hensiktsmessig metode for å bekrefte den foreslåtte faktormodellen.

For å evaluere resultatene fra CFA benyttet vi tre ulike indikatorer: Comparative Fit Index (CFI), Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) og Weighted Root Mean Square Residual (WRMR). Ifølge Hu og Bentler (1999) indikerer en $CFI \geq 0,95$, en $RMSEA < 0,06$ og en $WRMR < 1,00$ god modelltilpasning.

CFA ble gjennomført for hver av de tre formene for krenkelser. Videre, i tråd med Fasting og Køber (2019), ble analysene også utført separat for kvinner og menn. For tilfeller der det var vesentlige forskjeller mellom kjønnene, ble kvalitative vurderinger av enkelte spørsmål gjennomført. Resultatene av disse analysene beskrives mer detaljert for hver type krenkelse nedenfor.

Fysiske krenkelser

Fysiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten ble opprinnelig målt ved fem spørsmål. Den første CFA-analysen viste akseptabel modelltilpasning ($CFI = 0,975$, $RMSEA = 0,08$ [0,06–0,11], $WRMR = 1,014$). En noe forhøyet WRMR ble nærmere undersøkt, og det antas at dette skyldes svært lav varians i målingene. Spørsmålene viste imidlertid gode faktorladninger, og en Rho-verdi på 0,86 indikerte god reliabilitet. På denne bakgrunn ble alle fem spørsmålene inkludert i videre analyser.

Psykiske krenkelser

Psykiske krenkelser i barne- og ungdomsidretten ble målt med åtte spørsmål. Den første CFA-analysen indikerte god modelltilpasning ($CFI = 0,985$, $RMSEA = 0,04$ [0,03–0,06], $WRMR = 0,895$) og tilfredsstillende faktorladninger (0,663–0,840). Nærmere analyser av kjønnsforskjeller avdekket imidlertid at ett spørsmål (".. at noen overtalte eller tvang deg til å delta i innvielsesseremonier (f.eks. i forbindelse med å bli tatt opp på laget) hvor formålet var å ydmyke og nedverdige deg og/eller andre?"), hadde svært få rapporterte tilfeller blant kvinner. Likevel ble spørsmålet beholdt i analysene, ettersom den samlede tilpasningen var god. En Rho-verdi på 0,90 indikerte høy reliabilitet, og alle åtte spørsmålene ble inkludert i de videre analysene.

Vedlegg 1 fortsetter på neste side

Vedlegg 1. forts.

Seksuelle krenkelser

Seksuelle krenkelser ble opprinnelig målt med 17 spørsmål, som samlet representerte en global faktor. På grunn av variasjonen mellom de ulike subfaktorene, valgte vi å analysere disse separat:

Kjønnsdiskriminering i barne- og ungdomsidretten (SVB1–SVB4) ble målt med fire spørsmål. CFA-analysen viste en akseptabel modelltilpasning, selv om noen verdier var forhøyede (CFI = 0,975, RMSEA = 0,11 [0,07–0,15], WRMR = 1,008). Nærmere analyser antydte at skalaen fungerte tilstrekkelig godt for kvinner og menn hver for seg. En Rho-verdi på 0,86 indikerte akseptabel reliabilitet. På denne bakgrunn ble alle de fire spørsmålene inkludert i videre analyser.

Uønsket seksuell oppmerksomhet ble målt med åtte spørsmål. Den første CFA-analysen viste god modelltilpasning (CFI = 0,985, RMSEA = 0,04 [0,03–0,06], WRMR = 0,895) og tilfredsstillende faktorladninger (0,663–0,840). Videre analyser på tvers av kjønn viste imidlertid at ett spørsmål («..opplevde du i en idrettssammenheng at noen blottet seg for deg enten på nett eller i virkeligheten (visning av intime kroppsdeler/kjønnsorgan)?») ladet negativt på faktoren for kvinner. En CFA uten dette spørsmålet viste god modelltilpasning for både kvinner, menn og hele utvalget samlet (CFI = 0,983, RMSEA = 0,05 [0,04–0,07], WRMR = 0,905), med tilfredsstillende faktorladninger (0,648–0,840) og en Rho-verdi på 0,90. På bakgrunn av dette ble syv spørsmål inkludert i de videre analysene.

Seksuell press ble målt med tre spørsmål, noe som resulterte i en just-identified modell, det vil si at det var for få spørsmål til å beregne modelltilpasning. Faktorladningene var imidlertid tilfredsstillende. En lav Cronbach's alpha på 0,50 indikerte muligens problemer med reliabiliteten. Dette er ikke uvanlig med så få spørsmålene, og lite varians i rapporteringen, noe videre analyser viste. Vi vurderte derfor at alle tre spørsmålene kunne brukes i videre analyser.

Tilsvarende ble seksuelle overgrep målt ved to spørsmål, noe som også forhindret en CFA eller vurdering av reliabilitet gjennom Cronbach's alpha. Analyse av svarene viste svært lav varians, da få rapporterte slike opplevelser. Dette samsvarer med tidligere forskning (Parent et al., 2019), som også rapporterte lave tall for alvorlige hendelser knyttet til seksuell vold. I tråd med Parent et al. (2019) valgte vi å inkludere disse spørsmålene i en samlet kartlegging av seksuelle krenkelser. Dermed ble totalt 16 spørsmål brukt i de videre analysene av krenkelser i barne- og ungdomsidretten.

Litteraturliste

- Aakvaag, H.F & Strøm, I.F. (2019). *Vold i oppveksten: Varige spor? En longitudinell undersøkelse av reviktimisering, helse, rus og sosiale relasjoner hos unge utsatt for vold i barndommen*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport 1/2019. <https://www.nkvts.no/rapport/vold-i-oppveksten-varige-spor-en-longitudinell-undersokelse-av-reviktimisering-helse-rus-og-sosiale-relasjoner-hos-unge-utsatt-for-vold-i-barndommen/>.
- Alexander, K., Stafford, A., & Lewis, R. (2011). *The experiences of children participating in organized sport in the UK*. NSPCC, London. https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/7971883/experiences_children_sport_main_report_wdf85014.pdf
- Assink M., van der Put, C.E., Meeuwse, M.W.C.M., de Jong, N.M., Oort, F.J., Stams, G.J.J.M. & Hoeve, M. (2019). Risk factors for child sexual abuse victimization: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*. 145(5):459-489. doi: 10.1037/bul0000188.
- Augusti, E-M., Hansen, J.T., Hellevik, P.M. & Bergerud-Wichstrøm, M. (2025). *Utsatthet og bekymring for lovbrudd – sammenhenger med ungdommers helse (Trygg og ung studien)*. https://www.nkvts.no/content/uploads/2025/10/NKVTS_Rapport_3-25_web_v3.pdf.
- Bakken, A. & Strandbu, Å. (2023). *Idrettsdeltakelse blant ungdom – før, under og etter koronapandemien*. Oslo, NOVA/OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3063817>
- Bakken, A. (2025). *Ungdata 2025. Nasjonale resultater (NOVA Rapport 4/25)*. NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet.
- Barne- og familiedepartementet. (2003). «FNs konvensjon om barnets rettigheter». https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf.
- Bendixen, M., & Kennair, L. E. O. (2024). Risk factors of sexual violence perpetration and victimization among adolescents: A study of Norwegian high school students. *Scandinavian Journal of Psychology*, 65(4), 792–802. <https://doi.org/10.1111/sjop.13016>
- Bradburn, N. M., Rips, L. J., & Shevell, S. K. (1987). Answering autobiographical questions: The impact of memory and inference on surveys. *Science*, 236(4798), 157-161. DOI: 10.1126/science.3563494
- Classen C.C., Palesh O.G., & Aggarwal R. (2005). Sexual revictimization: a review of the empirical literature. *Trauma Violence Abuse*. 6(2):103-29. doi: 10.1177/1524838005275087.
- Coakley, J. & Pike, E. (2009). *Sports in Society. Issues and Controversies*. McGraw Hills Companies, London
- Din utvei. (2025). *Ulike former for vold*. <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/ulike-former-for-vold/>
- Enstad, F. & Bakken, A. (2023). *Ung i Oslo 2023 5.-7. trinn*. NOVA/OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3065090/NOVA-Rapport-7-2023.pdf?sequence=7&isAllowed=y>
- Enstad, F. & Bakken, A. (2024). *Ungdata junior 2024. Nasjonale resultater*. NOVA Rapport 5/24. Oslo: NOVA, OsloMet.
- Fasting, K. & Sundgot-Borgen, J. (2000). *Kvinner, eliteidrett og seksuell trakassering - Olympiatoppens kvinneprosjekt*. Oslo, Norges idrettsforbund.

- Fasting, K., & Køber, P. K. (2019). Anbefalt metode for kartlegging av mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret. Forsvarets Forskningsinstitutt. <https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12242/2820/19-00805.pdf>
- Fasting, K., Brackenridge, C. & Walseth, K. (2002). Consequences of sexual harassment in sport for female athletes, *Journal of Sexual Aggression*, 8:2, 37-48, DOI:10.1080/13552600208413338
- Fasting, K., Sølvberg, N. & Gjesdal, S. (2024). *Krenkende opplevelser i idretten. Unge voksnes erfaringer med psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering*. Oslo, Akilles. https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/6abfc0c014b54d46956b-58967d2f8513/22_24_nif_krenkende-opplevelser-i-idretten_rapport.pdf.
- Fitzgerald, L. F., Gelfand, M. J., & Drasgow, F. (1995). Measuring sexual harassment: Theoretical and psychometric advances. *Basic and applied social psychology*, 17(4), 425-445. https://doi.org/10.1207/s15324834basp1704_2
- Folkvord, M.S., Christiansen, A., Stangvik, E.O., Syversen, C.P., & Byermoen, T. (2020). *Idrettsovergrepene*. <https://www.vg.no/spesial/2020/idrettsovergrepene/>
- Fortier, K., Parent, S., & Flynn, C. (2020). "You have 60 minutes to do what you can't do in real life. You can be violent": young athletes' perceptions of violence in sport. *European Journal for Sport and Society*, 17(2), 147-161. <https://doi.org/10.1080/16138171.2020.1737422>
- Frøyland, L. R. & Stefansen, K. (2023). Kort oppsummert: *Seksuell vold og seksuell trakassering blant unge*. Nr. 5/23. NOVA, OsloMet.
- Frøyland, L. R., Lid, S., Schwencke, E. O., & Stefansen, K. (2023). *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2023*. NOVA/OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3083676/NOVA-Rapport-11-2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Goodman, G.S., Quas, J.A. & Ogle, C.M. (2010). Child maltreatment and memory. *Annual Review of Psychology*, 61, 325-51. doi: 10.1146/annurev.psych.093008.100403.
- Grasaas, E., Sandbakk, Ø., Ostojic, S., Hovrerak, M. O. & Stea, T. (2025). Socioeconomic status, sport participation, and school-related outcomes among Norwegian adolescents: a cross-sectional analysis. *Frontiers in Sports and Active Living*, 7. <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1613391>
- Hafstad, G.S. & Augusti, E.M. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. https://www.nkvt.no/content/uploads/2019/10/Rapport_4_19_UEVO.pdf
- Hartill, M., Rulofs, B., Lang, M., Vertommen, T., Allroggen, M., Cirera, E., Diketmueller, R., Kampen, J., Kohl, A., Martin, M., Nanu, I., Neeten, M., Sage, D., Stativa, E. (2021). *CASES: Child abuse in sport: European Statistics – Project Report*. Edge Hill University. https://research.edgehill.ac.uk/ws/portalfiles/portal/50597491/CASES_Project_Report.pdf
- Hartill, M., Rulofs, B., Allroggen, M., Demarbaix, S., Dikemüller, R., Lang, M., ... & Vertommen, T. (2023). Prevalence of interpersonal violence against children in sport in six European countries. *Child Abuse & Neglect*, 146. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106513>
- Hu, L. t., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo kommuneforlaget.

- Jardim, P. S. J., Gaustad, J. V., Langøien, L. J., & Næss, G. E. (2022). *Omfang av seksuell trakassering i Norge: en hurtigoversikt*. Folkehelseinstituttet. <https://fhi.brage.unit.no/fhi-xmlui/bitstream/handle/11250/3002545/Jardim-2022-Omf.pdf?sequence=1>
- Kavanagh, E.J., Litchfield, C. Osborne, J. & Parry, K.D. (2024). *Gender and Physical Education, Physical Activity and Sport (PEPAS) Policy Brief*. Global observatory for gender equality & sport, Lausanne, Switzerland), <https://genderequalitysport.org/wp-content/uploads/2024/07/GO-Online-GBV-Policy-Brief-1-1.pdf>.
- Kerr, G., Wilson, E. & Stirling, A. (2019). *Prevalence of Maltreatment Among Current and Former National Team Athletes*. In Partnership with Athletes CAN. https://athletescan.ca/wp-content/uploads/2014/03/prevalence_of_maltreatment_reporteng.pdf
- Kitterød, R. H., & Teigen, M. (2024). *CORE SURVEY 2022 – likestillingsundersøkelsen. Dokumentasjonsrapport (Notat 2024:1)*. Institutt for samfunnsforskning. <hdl.handle.net/11250/3121173>
- Det kongelige kultur- og likestillingsdepartementet (2024). *Stortingsmelding nr 7, 2024-2025. Melding til Stortinget Om seksuell trakassering*. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2024-2025/inns-202425-223s/?all=true>
- Likestillings- og diskrimineringsloven. *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (LOV-2017-06-16-5)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>
- Lund, I. (2022). *Voksne som krenker barn i barnehagen*. <https://www.barnehage.no/barnehageloven-mobbing-ua/voksne-som-krenker-barn-i-barnehagen/229027>
- Mossige S. & Stefansen, K. (2007). *Vold og overgrep mot barn og unge – En selvrappor-teringsstudie blant avgangselever i videre-gående skole*. Oslo: NOVA. Rapport 20/2007. <https://kudos.dfo.no/documents/10525/files/10527.pdf>
- Norges idrettsforbund. (u.å.). *Varsling*. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/varsling/>
- Norges idrettsforbund. (u.å.). *Trygg på trening*. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/trygg-gidrett/trygg-pa-trening-med-redd-barna/>
- Norges idrettsforbund. (u.å.). *Idrettens barne-rettigheter*. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/barneidrett/idrettens-barnerettigheter/>
- Norges idrettsforbund. (u.å.). *Bestemmelser om barneidrett*. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/barneidrett/bestemmelser-om-bar-neidrett/>
- Norges idrettsforbund. (u.å.). *Retningslinjer for ungdomsidrett*. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/ungdomsidrett/retningslinjer-for-ungdomsidrett/>
- Norges idrettsforbund. (2000). *Retningslinjer i forhold til seksuell trakassering i idretten*.
- Norges idrettsforbund. (2010). *Informasjon om og retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep i idretten* [Brosjyre]. https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/25e0689adbe042beb798e716fca1d119/brosjyre_seksuell-trakassering_norsk_web_red2022.pdf
- Norsk helseinformatikk. (2021). *Seksuelle overgrep mot barn*. <https://nhi.no/familie/barn/seksuelle-overgrep-mot-barn>
- Ohlert, J., Seidler, C., Rau, T., Rulofs, B. & Allroggen, M. (2018). Sexual violence in organized sport in Germany. *German Journal of Exercise and Sport Research*, 48(1), 59-68. 10.1007/s12662-017-0485-9
- Ohlert, J., Vertommen, T., Rulofs, B., Rau, T., & Allroggen, M. (2021). Elite athletes' experiences of interpersonal violence in organized sport in Germany, the Netherlands, and Belgium. *European journal of sport science*, 21(4), 604-613. <https://doi.org/10.1080/17461391.2020.1781266>

- Pankowiak, A., Woessner, M. N., Parent, S., Vertommen, T., Eime, R., Spaaij, R., Harvey, J. & Parker, A. G. (2023). Psychological, physical, and sexual violence against children in Australian community sport: frequency, perpetrator, and victim characteristics. *Journal of interpersonal violence*, 38(3-4), 4338-4365. DOI: [10.1177/0886260522114155](https://doi.org/10.1177/0886260522114155)
- Parent, S., Fortier, K., Vaillancourt-Morel, M.P., Lessard, G., Goulet, C., Demers, G., Paradis, H. & Hartill, M. (2019). Development and initial factor validation of the Violence Toward Athletes Questionnaire (VTAQ) in a sample of young athletes. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 42(3), 471-486. <https://doi.org/10.1080/07053436.2019.1682262>
- Parent, S., & Vaillancourt-Morel, M. P. (2021). Magnitude and risk factors for interpersonal violence experienced by Canadian teenagers in the sport context. *Journal of sport and social issues*, 45(6), 528-544. <https://doi.org/10.1177/0193723520973571>
- Raykov, T. (2009). Evaluation of scale reliability for unidimensional measures using latent variable modeling. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 42(3), 223-232. <https://doi.org/10.1177/0748175609344096>
- Rubin, D. C. (Ed.). (1996). *Remembering Our Past: Studies in Autobiographical Memory*. Cambridge University Press.
- Rubin, D. C., & Schulkind, M. D. (1997). The distribution of autobiographical memories across the lifespan. *Memory & Cognition*, 25(6), 859-866. <https://doi.org/10.3758/BF03211330>
- Schipper-van Veldhoven, N., Mulder, J., Cuelenaere, B., Zandvliet, R., Farzan, K. & Reijnen, M. (2022). Transgressive Behavior in Dutch Youth Sport. *Social Sciences*, 11(8): 1-13. doi:10.3390/socsci11080348.
- Sogn, H., Stang Aune, L., Strandbu, Å. & Sølberg, N. (2024). *Trygg på trening med Redd Barna. Sluttrapport fra et følgeforskningsprosjekt*. Rapport 2/2024. Oslo, Norges Idrettshøgskole. <https://www.nih.no/forskning/sentre/fobu/rapporter/trygg-pa-trening-med-redd-barna---sluttrapport.pdf>.
- Solstad, G.M (2019). «Reporting abuse in sport: a question of power?» *European Journal for Sport and Society*, 16(3). 229-46. <https://doi.org/10.1080/16138171.2019.1655851>.
- Store norske leksikon; Nilstun, C. (2024). *Krenkelse*. <https://snl.no/krenkelse>
- Strandbu, Å., Solstad, G. M., Stefansen, K., & Frøyland, L. R. (2023). Seksuell trakassering og andre krenkelser i ungdomsidretten: Forekomst og mønstre i utsatthet. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, (1), 1-17. <https://doi.org/10.18261/ntu.4.1.2>
- Strandbu, Å. & Bakken, A. (2024). *Barna og idretten. Organisering, verdier og sosial ulikhet*. Norges idrettshøgskole. <https://nva.sikt.no/registration/0198cc9216d2-9c0a4a35-93da-485f-a3ba-96b99e65f355>
- Sølberg, N., Torstveit, M. K., Rosenvinge, J. H., Pettersen, G., & Sundgot-Borgen, J. (2022). Sexual harassment and abuse among young elite athletes, recreational athletes, and reference students: a prospective study. *Medicine and science in sports and exercise*, 54(11), 1869. 10.1249/MSS.0000000000002972
- Sølberg, N., Torstveit, M.K., Mountjoy, M., Rosenvinge, J.H., Pettersen, G. & Sundgot-Borgen, J. (2023). Sexual harassment and abuse; disclosure and awareness of report- and support resources in Norwegian sport and non-sport high schools: a prospective exploratory study. *Frontiers in psychology*, 14. <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2023.1168423/full>

- Thoresen S. & Hjemdal, O.K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport 1/2014. https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf
- Ubisch, S., Strand, K.R. & Fasting, K. (2023). *Mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret – resultater fra en spørreundersøkelse i 2022*. Forsvarets Forskningsinstitutt. <http://18.195.19.6/bitstream/handle/20.500.12242/3190/23-01036.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J., ... & Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child abuse & neglect*, 51, 223-236. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.006>
- Vertommen, T., Kampen, J., Schipper-van Veldhoven, N., Uzieblo, K. & Van Den Eede, F. (2018). Severe Interpersonal Violence against Children in Sport: Associated Mental Health Problems and Quality of Life in Adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 76, 459-68. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.12.013>
- Vertommen, T., Decuyper, M., Parent, S., Pankowiak, A., & Woessner, M. N. (2022). Interpersonal violence in Belgian sport today: Young athletes report. *International journal of environmental research and public health*, 19(18), 11745. 10.3390/ijerph191811745
- Vertommen T, Decuyper M, Parent S, Pankowiak A, Woessner MN. (2022). Interpersonal Violence in Belgian Sport Today: Young Athletes Report. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17;19(18). doi: 10.3390/ijerph191811745.
- Vertommen, T., Decuyper, M. & Parent, S. (2022). Validation of the Dutch (Flemish) version of the Violence Towards Athletes Questionnaire (VTAQ). *Loisir et Societe/Society and Leisure*, 45(2), 390-408. <https://doi.org/10.1080/07053436.2022.2097381>
- Wendelborg, C. (2024). *Mobbing på skolen: Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24*. NTNU Samfunnsforskning AS. https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xm-lui/bitstream/handle/11250/3119489/Wendelborg_Mobbing%20p%c3%a5%20skolen%20Analyse%20av%20Elevunders%c3%b8kel-sen%202023%202024_2024.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Wójcik, S., Organista, N., Kopycka, J. & Szolajska, J. (2025). The Prevalence of Violence Against Children in Organized Sport in Poland. *Child Abuse Review*, 34(5). <https://doi.org/10.1002/car.70064>.

Biografi – forfatterne

Kari Fasting er professor emerita ved Institutt for idrett og samfunnsvitenskap på Norges idrettshøgskole (NIH). Hun var idrettshøgskolens første rektor (1989-1994), og har vært president og er æresmedlem i den internasjonale organisasjonen for idrettssosiologi (ISSA). Hennes forskningsområde har vært knyttet til likestilling i idretten, med fokus på opplevelse og forebygging av seksuell trakassering. På dette området har hun vært engasjert som rådgiver for blant annet IOC, NIF, UNICEF, EU og Europarådet. Hun har bakgrunn i friidrett som landslagsutøver og styremedlem i NFIF på 1960-70 tallet. I 2022 fikk Kari Fasting tildelt IOC Women and Sport Award for Europa, og i 2023 mottok hun St. Olavs Orden, Ridder av 1. klasse fra H. M. Kong Harald V for sin innsats for likestilling og menneskeverd i idretten

Thomas Mangor Jørgensen er doktorgradsstipendiat i idrettspsykologi ved Institutt for idrett og samfunnsvitenskap ved Norges idrettshøgskole. Han er også tilknyttet Forskningssenter for barne- og ungdomsidrett ved samme institutt. Doktorgradsprosjektet til Thomas handler om motivasjon, glede og deltakelse i overgangen fra barneidrett til ungdomsidrett. Forskningsinteresser inkluderer blant annet motivasjon, deltakelse og frafall i idretten og kvantitativ metode. Thomas har vært aktiv som fotballspiller i barne- og ungdomsårene, men spiller nå volleyball.

Nina Sølvberg jobber som forsker på institutt for idrettsmedisinske fag og ved Forskningssenter for barne- og ungdomsidrett på Institutt for idrett og samfunnsvitenskap på Norges Idrettshøgskole (NIH). Hun har en Ph.D. om seksuell trakassering og overgrep blant elever på toppidrettsgymnas og ordinære videregående skoler i Norge. Andre forsknings- og interesseområder er spiseforstyrrelser, mental helse og kvinnehelse. Nina har idrettsbakgrunn som langslagsutøver og trener i gymnastikkhjul, og er medlem av arbeidskomiteen til gymnastikkhjul i Norges gymnastikk- og turnforbund.

Siv Gjesdal er førsteamanuensis i idrettspsykologi ved Institutt for idrett og samfunnsvitenskap ved Norges idrettshøgskole, hvor hun underviser på trenerstudiet. Forskningsinteressen hennes er bred, og omhandler aspekter som motivasjon, trivsel, idrettsungdomsskoler og fotball. Hun har også erfaring som trener i barne- og ungdomsidretten.

I denne rapporten settes søkelyset på omfanget av krenkelser i barne- og ungdomsidretten. Vi undersøker følgende spørsmål: Hva var omfanget av psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser? Hvem opplevde dem? Hvem sto bak? Hvor fant krenkelsene sted? Videre ser vi på forskjeller mellom krenkelser i barneidretten (6–12 år) og ungdomsidretten (13–18 år), samt på sammenhengen mellom det å oppleve krenkelser i barne- og ungdoms-alderen og senere erfaringer i voksenidretten. Utvalget besto av 1135 nåværende medlemmer i idrettslag (18–30 år) der alle også hadde vært aktive i idretten som barn og/eller ungdom.

NORGES IDRETTSFORBUND OG OLYMPISKE OG PARALYMPISKE KOMITÉ

Postadresse
Postboks 5000
0840 Oslo

Besøksadresse
Sognsveien 73
0855 Oslo

tlf +47 21 02 90 00
e-post nif-post@idrettsforbundet.no
www.idrettsforbundet.no
org.nr. 947 975 072 mva